

Maija Helkiö

MATKALLA AIKUISEKSI

Nuorten ajatuksia aikuisuudesta ja aikuisten elämästä

Pro gradu –tutkielma
Syyslukukausi 2002
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Helkiö, Maija. MATKALLA AIKUISEKSI. Nuorten ajatuksia aikuisuudesta ja aikuisten elämästä. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2002. 124 sivua. Julkaisematon.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten ja millä kriteerein nuoret määrittelevät aikuisuutta sekä minkälaista aikuisten elämä heidän mielestään on. Lisäksi haluttiin selvittää, miten nuoret suhtautuvat omaan tulevaan aikuisuuteensa.

Tutkimusaineisto muodostui keskisuomalaisen pikkukaupungin yhdeksäsluokkalaisten nuorten laatimista kirjoitelmista. Kirjoitelmia oli yhteensä 70, 35 tyttöjen ja 35 poikien kirjoitelmaa. Tutkimusote oli kvalitatiivinen ja aineiston analyysi toteutettiin teemoittelemalla ja osaksi kvantifioimalla.

Tulokset osoittivat, että nuoret määrittelevät aikuisuutta enimmäkseen sisäisten tekijöiden kautta. Ihminen on aikuinen, kun hän on osaa ottaa vastuuta, huolehtia itsestään ja päättää omista asioistaan. Aikuisuutta on myös tietynlainen henkinen kypsyyt. Ulkoisista tekijöistä nuoret mainitsivat kuitenkin työn ja oman toimeentulon hankkimisen sekä kotoa pois muuttamisen. Joidenkin mielestä ihminen ei kasva aikuiseksi koskaan. Toiset taas näkivät aikuistumisen yksilöllisenä tapahtumana, jolloin mitään aikuistumisen kriteereitä ei voi asettaa.

Tulosten mukaan nuoret tarkastelivat aikuisuutta yleisimmin työ- ja perhe-elämästä koostuvana elämänaikana, jossa vapaa-aika ja harrastukset jäävät vähemmälle. Monille nuorille aikuisuus näyttäytyikin kiireen ja velvollisuuksien täyttämänä aikana, mutta aikuisuudessa oli nuorten mielestä paljon hyvääkin. Eniten nuoret odottivat aikuisuudessa vapautta, päätösvaltaa ja aikuisena saavutettavia oikeuksia. Omalta tulevalta aikuisuudeltaan odotettiin puolestaan hyvin perinteisiä asioita: opiskelua, työtä ja omaa perhettä. Tulevaisuudessa taas pelottivat mm. opintojen sujuminen, työttömyys ja rahan riittäminen sekä oma pärjääminen ja vastuun ottaminen. Nuoret saattoivat myös pelätä, etteivät omat suunnitelmat toteudukaan. Pelloista huolimatta tulevaisuuteen suhtauduttiin kuitenkin toiveikkaasti.

Avainsanat: nuoret, aikuistuminen, aikuisuus, tulevaisuus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	AIKUISUUS ELÄMÄNVAIHEENA.....	7
	2.1 Mitä on aikuisuus?	7
	2.1.1 Täysi-ikäinen aikuinen	8
	2.1.2 Kulttuurinen aikuinen.....	9
	2.1.3 Henkisesti kypsä aikuinen.....	10
	2.1.4 Elämänkaariteorioiden aikuinen.....	12
	2.2 Aikuisen elämän keskeiset sisällöt.....	18
3	NUORESTA AIKUISEKSI	24
	3.1 Perinteiset aikuistumisen mittarit	24
	3.2 Nykynuoren aikuistuminen	26
	3.2.1 Kouluttautuminen ja työelämään siirtyminen aikuisuuden määreinä.....	26
	3.2.2 Aikuistuminen lapsuudenkodista irrottautumisena ja perheellistymisenä	29
	3.2.3 Aikuisen elämäntyylin omaksuminen	31
	3.2.4 Aikuistumisprosessin moninaistuminen ja yksilöllistyminen	33
4	NUORET JA KÄSITYKSET AIKUISUUDESTA SEKÄ TULEVAISUUDESTA	36
	4.1 Nuorten näkemykset aikuisuuden kriteereistä.....	36
	4.2 Aikuisten elämä aikuisten ja nuorten silmin	42
	4.3 Tavoitteena hyvä koulutus, työ ja oma perhe.....	45
	4.4 Vapaa-aika ja harrastukset nuorten suunnitelmissa	50
	4.5 Tulevaisuuden huolet	51
	4.6 Tulevaisuuden suunnitelmien aikataulu	55
5	TUTKIMUSONGELMAT.....	58

6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	59
	6.1 Tutkimusmetodi	59
	6.2 Kirjoittaminen kognitiivisena ja sosiaalisena toimintana.....	62
	6.3 Aineiston keruu ja analyysi	64
	6.4 Tutkimuksen luotettavuus	66
7	TULOKSET	69
	7.1 Kenestä aikuinen?	69
	7.1.1 Vastuullisuus, itsestään huolehtiminen ja omista asioistaan päättäminen	70
	7.1.2 Kypsyys ja henkinen aikuisuus	72
	7.1.3 Täysi-ikäisyys	74
	7.1.4 Oma asunto, työ ja perhe.....	76
	7.1.5 Aikuistumisen yksilöllisyys ja ikuinen lapseus.....	81
	7.2 Aikuisuuden monet kasvot	83
	7.2.1 Raskas ja stressaava aikuisuus	84
	7.2.2 Houkutteleva vapaus	88
	7.2.3 Ihanteellinen aikuiselämä.....	91
	7.3 Oma lähestyvä aikuisuus	93
	7.3.1 Ei vielä aikuinen, muttei enää lapsikaan	94
	7.3.2 Toiveissa tavallinen tulevaisuus.....	97
	7.3.3 Pelottava aikuisuus?	100
8	POHDINTA	105
	8.1 Tulosten tarkastelua.....	105
	8.2 Tutkimuksen arviointia	110
	LÄHTEET	114
	LIITTEET	123

1 JOHDANTO

Avaan oven ja katselen maisemaa. Kaivan repustani kartan, josta varmistan määränpäätäni. Katson pölyistä tietä, jota lähdän kulkemaan epävarmasti, mutta joka askeleella varmemmin, tietä, jota niin monet ovat kulkeneet ennen minua ja tulevat vielä kulkemaan. Minulla on edessäni vielä pitkä matka.

Tyttö 33

Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisen tytön näkemys aikuistumisesta on osuva: aikuistuminen on matka, joka nykyaikana kestää yhä pitempään; epävarmojen askelten kautta nuori kulkee omaa tietään kohti aikuisten maailmaa. Aikaisemmin aikuistuminen on sen sijaan ollut mutkattomampaa, sillä aikuistuminen on edennyt tiettyjen selkeiden vaiheiden kautta. Koulunkäynnin lopettamisen, työelämään siirtymisen, lapsuudenkodista muuttamisen ja oman perheen perustamisen on katsottu tekevän ihmisestä aikuisen. (Puuronen 1997; Schaie & Willis 1996; Tervo 1993.) Nykyaikana aikuistuminen ei kuitenkaan ole näin yksiselitteistä. Nuoruuden ja aikuisuuden välinen raja on tullut yhä häilyvämmäksi ja aikuisuuteen siirtyminen monimutkaisemmaksi. Hoikkala (1998) puhuukin jo aikuisuuden himmenemisestä, jolloin nuoret vain liukuvat aikuisuuteen ilman mitään selkeitä aikuistumismerkkejä.

Nykyaikana koulutus on pidentynyt ja työelämään siirrytään yhä myöhemmin. Toisaalta hyvä koulutuskaan ei välttämättä takaa työpaikkaa, ja nuoren työuraa saattavat lisäksi katkoa työttömyys ja pätkätyöt. Työelämään siirtymisen viivästymisen myötä taloudellisen itsenäisyydenkin saavuttaminen usein viivästyy. (Järvinen 2001; Komonen 2001; Laaksonen 2001.) Myös lapsuudenkodista muuttaminen tapahtuu nykyään yhä myöhemmässä vaiheessa, vaikka Suomessa kotoa muutetaankin aikaisemmin verrattuna moniin muihin Euroopan maihin. Tosin kotoaan muuttaneet nuoret saattavat olla usein

pitkäänkin taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan. Myös avioliiton solmimista ja perheen perustamista lykätään tänä päivänä usein myöhempään ikään. (Oinonen 2001; Raitanen 2001b.) Aikuistuminen on siis muuttunut (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995), eikä mitään selkeää aikuistumispolkua ole enää havaittavissa. Nykynuoren ei aina ole edes mahdollista aikuistua perinteisten aikuistumisen mittareiden mukaan.

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitä tulevat aikuiset itse ajattelevat aikuisuudesta ja sen kriteereistä sekä miten he suhtautuvat aikuisten elämään. Lisäksi haluttiin tutkia, millaisena nuoret näkevät oman tulevaisuutensa aikuisina - millaisia suunnitelmia ja mahdollisia pelkoja heillä on. Tarkoituksena oli myös selvittää, ovatko aikuistumisen muuttuminen ja moninaistuminen tämän päivän yhteiskunnassa vaikuttaneet nuorten näkemyksiin: tarkastelevatko nuoret aikuisuutta ja aikuistumista edelleen perinteisten aikuistumisen kriteereiden kautta vai miten he aikuisuutta oikein määrittelevät. Nuorten näkemykset ja ajatukset aikuisuudesta haastavat pohtimaan aikuisuuden määrittäjiä yleisemminkin: mitä oikeastaan ovat aikuisuus ja aikuistuminen alati muuttuvassa nyky-yhteiskunnassa? Kuka on aikuinen ja miksi?

2 AIKUISUUS ELÄMÄNVAIHEENA

2.1 Mitä on aikuisuus?

Vaikka ihminen elää aikuisuuttaan ajallisesti suurimman osan elämästään, on aikuisuutta silti perinteisesti tutkittu varsin vähän. Yhtenä syynä tähän on se, että kauan aikuisuutta ajateltiin tasaisena ja vakaana elämänvaiheena, jolloin mitään sen suurempaa kehitystä ei tapahdu (Schaie & Willis 1996). Vähitellen kiinnostus aikuisuuden tutkimiseen kuitenkin virisi. Smelserin (1980) mielestä kiinnostuksen viriäminen oli vain ajan kysymys, sillä väistämättä esimerkiksi lapsen kehitystä tarkasteltaessa nousee kysymys, mihin ollaan kehittymässä.

Aikuisuuden määrittely on myös vaikeaa. Verrattuna muihin elämänvaiheisiin, esimerkiksi lapsuuteen ja nuoruuteen, se kestää huomattavan kauan ja pitää sisällään monenlaisia elämäntapahtumia. Levinsonin (1980) mielestä aikuisuutta ei tulisikaan tarkastella yhtenä, yksittäisenä elämänvaiheena lapsuuden ja nuoruuden tapaan, vaan sen sijaan aikuisuuden voitaisi käsittää koostuvan monista vaiheista yhden sijaan. Aikuisuus jaetaan usein *varhaisaikuisuuteen*, *keski-aikuisuuteen* ja *myöhäsaikuisuuteen* (esim. Levinson, Darrow, Klein, Levinson & McKee 1979). Levinsonin (1986) mukaan aikuisuudesta on kauan puuttunut kattava kokonaiskuva, vaikka eri käyttäytymistieteiden alueilla aikuisuutta on vilkkaasti tutkittukin ja monenlaista yksityiskohtaistakin tietoa on ollut saatavilla. Mitä aikuisuus sitten oikein on? Aikuisuus määrittyy eri lähtökohdista eri tavoin, kuten Koski ja Moore (2001) tuovat esille. Aikuisuutta voidaan tarkastella esimerkiksi täysi-ikäisyyden kautta, kulttuurisesti, eräänlaisena henkisenä kypsyytenä tai vaikkapa elämänkaarimallin perusteella.

2.1.1 Täysi-ikäinen aikuinen

Mikä sitten tekee ihmisestä aikuisen? Normatiivinen aikuisuuden mitta on täysi-ikäisyys – Suomessa kuin useimmissa muissakin länsimaissa 18 vuotta. Tällöin yksilöstä tulee yhteiskunnan täysivaltainen jäsen velvolluuksineen ja suurimmaksi osaksi oikeuksineen. Täysi-ikäisyys on myös raja, jolloin ihmisen odotetaan ainakin periaatteessa tulevan toimeen omillaan. Täysi-ikäisyys tuo ihmiselle juridisen ja virallisen aikuisen aseman ja taloudellisen ja oikeudellisen täysivaltaisuuden. Työelämässä ja koulutuksessa on kuitenkin olemassa säädöksiä, joissa täysivaltaisuus saavutetaan 18 ikävuotta myöhemmin. 18–24-vuotiaalla ei ole esimerkiksi oikeutta työmarkkinatukeen, jos hän on ilman hyväksyttävää syytä kieltäytynyt tarjotusta työstä tai koulutuksesta. Jotkut saattavatkin esimerkiksi ottaa vastaan koulutuspaikan alalta, jolta eivät aio valmistua, sillä työmarkkinatukea ei paikasta kieltäytyttyään saa. Opintotukilaisissa aikuisuutta määritellään puolestaan sen mukaan, asuuko opiskelija vanhempensa luona vai itsenäisesti. (Koski & Moore 2001; Oinonen 2001.)

Laaksonen (2001) tarkoituksellisesti kärjistäen huomauttaakin, että täysi-ikäisyys sosiaalisten oikeuksien näkökulmasta saavutetaan Suomessa vasta 25-vuotiaana. Tällainen 25 ikävuoden aikuisuuden sosiaalinen raja saattaa johtua YK:n alustavasta suosituksesta vuodelta 1982. Tilastokeskuskin käyttää edelleen näitä ikäluokituksia niin, että 14-vuotiaat ja sitä nuoremmat ovat lapsia, 15–24-vuotiaat nuoria, 25–44-vuotiaat aikuisia, 45–64-vuotiaat keski-ikäisiä ja 65-vuotiaat ja sitä vanhemmat puolestaan vanhuksia (Ikäluokitukset 1986). Aikuisuuden raja tämän luokituksen mukaan on siis 25 vuotta.

Yleisesti ollaankin sitä mieltä, ettei aikuisuutta voida määritellä pelkästään iän perusteella. Nuoruuden ja aikuisuuden välinen raja on vaikea määrittää, mutta melkein vielä vaikeammaksi tulee aikuisuuden ylärajan määrittäminen; erilaisiin elämänvaiheiden ikäjaotteluihin tulisikin suhtautua vain suuntaa antavina, ei ehdottoman pätevinä rajoina (Sugarman 1986, 101). Myös esimerkiksi eri elämänvaiheteorioissa vaiheiden ikärajat vaihtelevat. Aikuisuus on myös kulttuurinen käsite, pelkkä kronologinen ikä ei välttämättä kerro mitään yksilön elämäntilanteesta. Kuten Nikander (1999) tuo esille, esimerkiksi 25-vuotias saattaa olla vuosikausia samassa työpaikassa työskennellyt kahden lapsen äiti, edelleen vanhempensa luona asuva opiskelija tai työelämän ulkopuolelle jäänyt pitkäaikaistyötön. Iälle annetut

merkitykset lisäksi vaihtelevat kulttuureittain ja aikakausittain (Nikander 1999). Ja toisaalta, kuten arkiviisauskin kertoo, ihminen on juuri sen ikäinen kuin tuntee olevansa.

2.1.2 Kulttuurinen aikuinen

Aikuisuus on vahvasti myös kulttuurinen käsite. Eri kulttuureissa ja samassakin kulttuurissa eri aikoina aikuisuutta saatetaan määritellä eri tavoin. Esimerkiksi länsimaisessa yhteiskunnassa aikuisuus on muuttunut suurestikin aikojen saatossa. Lapsuuden ja nuoruuden historiaa tarkastellut Ariès (1962/1996) väittää, ettei ennen 1800-lukua ollut olemassa nuoruutta lapsuuden ja aikuisuuden välissä, eikä lapsuuskaan kestänyt kuin muutamien vuosien ajan. Heti kun lapsi oli fyysisesti valmis selviytymään omatoimisesti, häntä kohdeltiin aikuisena ja hän teki aikuisten töitä. Arièsin näkemyksiä on kritisoitukin (ks. esim. Puuronen 1997, 17), mutta kiistämättä aikuisuus on muuttunut nykypäivään tullessa.

Aikuisuudelle asetetut ikäraajat ovat aikasidonnaisuuden lisäksi kulttuurisidonnaisia. Mitään kaikkiiin kulttuureihin sopivaa aikuisuuden määrittelyä ei voida tehdä. LeVine (1980) on tutkinut aikuisuutta kenialaisessa Gusii-heimossa, jossa aikuisuus näyttäytyy melko lailla erilaisena kuin länsimaisessa yhteiskunnassa. Gusii-heimon elämässä on keskeistä eri elämänvaiheissa tapahtuvat initiaatioseremoniat, jotka ovat naisille ja miehille erilaiset. Esimerkiksi miehelle tärkein initiaatioseremonia on siirtymä lapsuuden riippuvaisuudesta miehisyyteen, jota luonnehtivat sotilaallinen urheus ja entistä suurempi vastuu maatilantoista. Miehille aikuistumista määrittää lisäksi varallisuuden hankinta, joka on myös perheen perustamisen ja avioitumisen edellytys. Naiset taas avioituvat 15–16-vuotiaina ja avioituminen on heille selkein aikuisuuden merkki. Miehille avioituminen ei ole samanlainen initiaatiomeno kuin naisille, sillä miehen asema saavutetaan jo ennen avioitumista. Toisaalta Gusii-miehen elämäkulussa arvostetuimman aseman saa vasta, kun oma lapsi avioituu eli perheen perustamisen kautta miehenkin sosiaalinen asema kohoaa. (LeVine 1980.) Gusii-heimon naisten ja miesten elämäntarjoaa hyvän esimerkin erilaisesta kulttuurisesta aikuisuudesta. Aikuisuus ja aikuisen elämä jäsentyvät eri tavoin eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa, eikä yhtä kokoavaa aikuisuuden määritelmää voidakaan luoda.

Kenialaiselle Gusii-heimolle vanheneminen on arvostettua ja vanhetessa sosiaalinen asema kohoaa (LeVine 1980). Nykyajan länsimaiselle kulttuurille taas

ajatellaan yleisesti olevan ominaista nuoruuden ihaileminen. Aikuisuutta tarkastellaan usein nuoruuden kautta ja nuoruuteen verrattuna. Nuoruuteen liitetään mm. sellaiset ominaisuudet kuin kasvu, voima, kauneus ja terveys; nuoruus edustaa yhteiskunnan haluttuja ominaisuuksia. Aikuisuus on puolestaan alkavaa voimien ja terveyden heikkenemistä sekä pysähtyneisyyttä. Nuoruus on elämänvaiheiden normi ja sitä haikaillaan usein aikuisuudessakin. (Hoikkala 1993, 16-18; Koski & Moore 2001.) Aikuisten omissa puheissakin aikuisuus käsitetään toisinaan jämähtämisenä (ks. Hoikkala 1993, 76-79). Toisaalta taas nuorille aikuisuus saattaa olla odotettu asia: aikuisen asema halutaan kovasti saavuttaa, sillä aikuisuus on täynnä monia sellaisia mahdollisuuksia, joita nuoruudesta puuttuu (Ziehe 1991, 58). Aikuisuus saattaa myös kohdistua kulttuurisesti eri tavoin naisiin ja miehiin. Naisilta ja miehiltä on ainakin perinteisesti odotettukin eri asioita. Koski ja Moore (2001) tuovat esille myös muutaman yleisen sanonnan, kuten ”pojat ovat aina poikia” ja ”miehet eivät koskaan kasva aikuisiksi”, jotka näyttävät luovan erilaista aikuisuutta naisille ja miehille; miehet ovat myös vanhetessaan lapsenkaltaisesti luovia, kun taas naisista tulee pysähtyneen vastuullisia ja ehkä tylsiäkin. Aikuisuus saattaa siis saada eri merkityksiä samankin kulttuurin sisällä.

2.1.3 Henkisesti kypsä aikuinen

Aikuisuutta on tarkasteltu myös eräänlaisena henkisenä kypsyytensä, mikä tekee aikuisuuden normatiiviset ikäraajat tarpeettomiksi. Esimerkiksi Malcolm Tight (ks. Koski & Moore 2001) määrittelee aikuisuutta olemisensä, jossa yksilö saavuttaa oikeuksia ja tietyn statuksen, mikä kuitenkin samalla tuottaa hänelle velvoitteita ja vastuuta; aikuisuus määrittyy moraalisenä kypsyytensä. Usein aikuisuutta onkin tarkasteltu *vapauden ja vastuun näkökulmasta*. Aikuisuuden määrittelyn lähtökohtana voi olla ajatus siitä, että ihminen ei ole aikuinen ennen kuin hän tiedostaa vastuunsa ei vain itsestään vaan myös yhteisöllisestä hyvästä; aikuisuus on tällöin paljon muutakin kuin yhteiskunnallinen täysi-ikäisyys (Koski & Moore 2001). Vapauden ja vastuun tasapaino tuo siis osaltaan henkistä kypsyttä ja luo aikuisuutta. Aikuisuutta voi katsoa myös eräänlaisen ihmisen ideaalin kautta, jolloin tarkastellaan, mihin ihmisen kehitys pyrkii, mikä on sen tavoite ja millainen on kypsä aikuinen.

Allport (ks. Sugarman 1986, 35-38; Turner & Helms 1986, 55-60) onkin kuvannut kypsää persoonallisuutta. Kypsä persoonallisuus koostuu hänen mukaansa

kuudesta ominaisuudesta: minän laajentumisesta, lämpimästä suhtautumisesta toisiin, emotionaaliseen turvallisuudesta, realistiseen havaitsemisesta, itsensä hyväksymisestä ja elämän arvojen filosofiasta. Minän laajentuminen tarkoittaa sitä, että yksilö jakaa elämänsä eri elämänalueiden kesken, esimerkiksi työn, perheen tai harrastusten; yksilö osallistuu ja on aktiivinen omassa elämässään, osallistuminen on lisäksi mielekästä. Lämmin suhtautuminen toisiin sisältää kyvyn läheisiin ihmissuhteisiin ja myötäelämisen taidon, kun taas emotionaalinen turvallisuus edellyttää omien heikkouksien ja vahvuuksien tunnistamista ja niiden hyväksymistä; yksilö on emotionaalisesti tasapainoinen ja kestävä myös vastoinkäymisiä. Realistinen havaitseminen tarkoittaa yksilön kykyä pysyä todellisuudessa käyttämättä ympäristöään ainoastaan omien tavoitteiden toteuttamiseen. Yksilö kykenee ongelmanratkaisuun ja osaa ja uskaltaa uppoutua työhön ja mielekkäisiin tehtäviin. Itsensä hyväksynyt yksilö taas näkee itsensä ja kykynsä sellaisena kuin ne ovat ja osaa suhtautua itseensä huumorilla. Kypsällä persoonallisuudella on lisäksi jonkinlainen elämänfilosofia, selkeä näkemys elämän tavoitteista. Täysin kypsää persoonallisuutta on kuitenkin Allportin mukaan mahdotonta kuvata.

Myös Maslow (ks. Sugarman 1986, 30-35; Pulkkinen 1997, 16) on tarkastellut ihmisen ideaalia. Maslow on kuvannut itseään toteuttavan ihmisen, mutta myös arvelee, että tällaisia ihmisiä on vain noin prosentti väestöstä. Näkemyksensä hän perustaa monien vuosien aikana kokoamaansa haastatteluaineistoon. Itseään toteuttavan ihmisen piirteitä on olemassa jopa 15, esimerkiksi itsen ja muiden hyväksyminen, yhteisyydentunne muihin, lujat moraaliset standardit, ongelmaakeskeisyys itsekeskeisyyden sijasta ja huumorintaju. Maslowin ja Allportin teorioissa ihmisen ideaali näyttyy samantyyppisenä. Tärkeätä on molemmissa teorioissa ainakin oman itsensä ja muiden hyväksyminen.

Yksi tapa tarkastella aikuisuutta on myös verrata sitä nuoruuteen: millä tavalla aikuiset ovat kypsempinä kuin nuoret, mikä aikuisesta tekee aikuisen verrattuna nuoreen. Aikuisuutta luonnehtivat esimerkiksi vastuullisuus, loogisten päätösten tekeminen, toisten ongelmiin eläytyminen, turhautumien sietäminen ja oman elämänsä hyväksyminen (Sugarman 1986, 102). Esimerkiksi Summersin ja Bakerin (1994) tutkimuksessa eri ikäisiltä ihmisiltä kysyttiin, mikä erottaa lapsuuden ja aikuisuuden toisistaan. Suurimpina erottavina tekijöinä pidettiin juuri sosiaalisia ja kognitiivisia tekijöitä: mm. vastuullisuus, riippumattomuus, älyllinen kypsyys, moraalinen ajattelu, selkeä itsekäsitys ja emotionaalinen kypsyys ovat aikuisuuteen yhdistettäviä asioita.

Aikuisuutta voidaan siis hahmottaa monenlaisena henkisenä kypsyytinä; kysytään, mihin ihmisen kehityksen tulisi pyrkiä.

2.1.4 Elämänkaariteorioiden aikuinen

Psykologiassa ja kasvatustieteessä aikuisuutta on yleisesti tarkasteltu erilaisten ihmisten kehittymistä ja elämäntulkua käsittelevien teorioiden kautta. Näissä teorioissa ihmisen elämä jaetaan kronologisen iän perusteella eri vaiheisiin: ihmisen elämä koostuu lapsuudesta, nuoruudesta, aikuisuudesta ja vanhuudesta. Aikuisuutta on siis määritelty *elämänkaarinäkökulman* avulla. Elämänkaariajattelulle on ominaista kehityksen jatkumisen korostaminen läpi elämän: ihmisen kehitys ei pysähdy lapsuuteen ja nuoruuteen, vaan kasvu ja kehitys jatkuu myös aikuisuudessa ja vanhuudessa. Kehityksen suunta voi myös vaihdella eri käyttäytymisalueilla ja muutoksia voi ilmetä monissa eri muodoissa. Kehitystä tapahtuu yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Ei ole yhtä oikeaa kehityksen reittiä, vaan kehitys on joustavaa ja yksilöllistä. Toisaalta elämänkaariajattelussa oletetaan, että yksilöllisistä eroista huolimatta ihmisten kehityskuluissa on nähtävissä tiettyjä lainalaisuuksia. (Sugarman 1986; Pulkkinen 1997; Nurmi & Salmela-Aro 2000; Dunderfelt 1992.)

Elämänkaariteorioissa ihmisen elämäntulkun ajatellaan yksilöllisistä eroista huolimatta siis noudattavan tiettyjä kehitysvaiheita, jotka käydään läpi tietyssä iässä. Tällaisina elämäntulkuteorioiden klassikoina pidetään Erik H. Eriksonin teoriaa ihmisen psykososiaalisesta kehityksestä, Daniel Levinsonin teoriaa aikuisiän vaiheista ja siirtymistä sekä Robert J. Havighurstin kehitystehtäväteoriaa. Näillä teorioilla on edelleen vaikutusta ajatteluamme ihmisen elämäntulkusta. Seuraavan sivun taulukko näyttää tiivistetysti perinteisten elämänkaariteorioiden ikäjaottelut ja keskeiset käsitteet.

TAULUKKO 1. Elämänkaariteorioiden ikäjaottelut ja keskeiset käsitteet

TEORIA JA KESKEINEN KÄSITE	IKÄVAIHEET			
	Erikson <i>Kehityskriisi</i>	Nuoruus (14–20)	Varhaisaikuisuus (20–35)	Aikuisikä (35–65)
Levinson <i>Siirtymä ja elämänrakenne</i>	Lapsuus ja nuoruus (0–17)	Varhaisaikuisuus (17–40) - varhaisaikuisuuden siirtymä - kolmenkymmenen siirtymä	Keskiaikuisuus (40–60) - keski-ian siirtymä - viidenkymmenen siirtymä	Myöhäsaikuisuus (60–) - myöhäsaikuisuuden siirtymä
Havighurst <i>Kehitystehtävä</i>	Nuoruus (12–18)	Varhaisaikuisuus (18–30)	Keski-ikä (30–60)	Vanhuus (60–)

Eriksonin (1982) alunperin vuonna 1950 julkituodun psykososiaalisen kehityksen teorian mukaan ihmisen kehitys etenee kahdeksan vaiheen kautta. Kussakin vaiheessa ympäristö ja yhteiskunta asettavat ihmiselle vaatimuksia, jotka aiheuttavat kehityskriisin. Kehityskriisin onnellinen ratkaisu luo hyvän pohjan seuraavan vaiheen läpikäymiselle. Kukin kriisi käsitteellistetään kahden vastakohtaparin kautta; esimerkiksi vauvaiässä kriisin tuloksena on joko perusluottamus tai epäluottamus. Tosin näitä pareja tulisi ajatella enemmän ulottuvuuksina kuin vastakohtina. Teorian kahdeksasta vaiheesta neljä käydään läpi lapsuudessa. Nuoruudessa, varhaisaikuisuudessa, aikuisiässä ja vanhuudessa kussakin on siten yksi kehitysvaihe. Pääpaino Eriksonilla oli erityisesti nuoruuden ja aikuisuuden kehitysvaiheissa ja ihmisen identiteetin kehityksessä.

Aikuisuuden kannalta on tärkeää nuoruuden (noin ikävuodet 14–20) kehitysvaihe, jolle ominaista on erilaisten roolien kokeilu. Nuoruuden kehityskriisin onnellinen ratkaisu tuo yksilölle identiteetin tunteen. Jos kriisin ratkaisu epäonnistuu, seurauksena on roolien hajaannus. Eriksonin mukaan vasta, kun identiteettitaistelu on ohi, voi varhaisaikuisuuteen sijoittuva seuraava kehitysvaihe saada onnistuneen ratkaisun. Varhaisaikuisuudessa (noin ikävuodet 20–35) kehityskriisin vastakohtapareina ovat läheisyys ja eristyneisyys. Tässä kehitysvaiheessa ihmisen on kyettävä läheisiin ihmissuhteisiin rakkaudessa, työssä ja ystävyysuhteissa ilman pelkoa

oman identiteetin menettämisestä. Kriisin onnistuneen ratkaisun seurauksena ihminen saa elämänvoimakseen rakkauden.

Aikuisiässä (noin ikävuodet 35-65) kehityskriisin ratkaisu tuottaa joko tuottavuuden tai lamaantumisen. Tuottavuuteen kuuluu huoli ja vastuu seuraavista sukupolvista. Usein tuottavuus on yhteydessä vanhemmuuteen. Aikuisiän kehityskriisin onnistuneesti ratkaissut ihminen huolehtii itsestään ja muista. Lamaantuminen saattaa puolestaan tuottaa itsekeskeisyyttä ja välinpitämättömyyttä. Vanhuudessa (65 ikävuodesta eteenpäin) onnistunut kriisin ratkaisu saa ihmisen puolestaan hyväksymään eletyn elämänsä ja seurauksena on minän eheys. Jos kriisiä ei ratkaista tyydyttävällä tavalla, seurauksena on epätoivo. Eriksonin teoriassa siis tarkastellaan ihmisen sosio-emotionaalista kehitystä lapsuudesta vanhuuteen. Teoria on tietyllä tavalla yhteydessä ihmisen ikään, tietynikäinen elää tiettyä kehitysvaihetta. Aikuisuutta ei tämän teorian mukaan ajatella yhtenä kokonaisuutena, vaan eri vaiheista koostuvana ajanjaksona. Toisaalta ikärajat ovat hyvinkin löyhiä, joten yksilölliset ikävaihtelut vaiheiden ajoituksessa ovat mahdollisia.

Levinsonin (Levinson ym. 1979) teoriassa ihmisen kehitys kuvataan portaittain eteneväksi ajanjaksojen sarjaksi. Ihmisen elämässä on sekä vakaita vaiheita että siirtymiä. *Siirtymä* tarkoittaa muutosta *elämänrakenteessa* eli ihmisen suhteissa muihin ihmisiin sekä ulkomaailmaan. Siirtymät kestävät ajallisesti noin 5-7 vuotta ja siirtymän aikana ihmiset pohtivat ja arvioivat elämänsä suuntaa ja tekevät uusia valintoja. Levinsonin teorian kautta aikuisuus näyttäytyy siis siirtymien ja vakaiden vaiheiden välisenä vuorotteluna; kehitys etenee siirtymien kautta.

Noin ikävuosiin 17-22 ajoittuu Levinsonin mukaan varhaisaikuisuuden siirtymä, jonka jälkeen on vuorossa aikuisten maailmaan astuminen. Kokonaisuudessaan varhaisaikuisuus pitää sisällään ikävuodet 17-40. Varhaisaikuisuuden siirtymässä irrottaudutaan nuoren ja lapsen rooleista monin eri tavoin ja tullaan osaksi aikuisten maailmaa. Ulkoisesti irrottautuminen tapahtuu mm. lapsuuden kodista muuttamalla ja tulella taloudellisesti itsenäiseksi. Sisäisesti otetaan etäisyyttä vanhempiin ja myös emotionaalinen riippuvuus vanhemmista vähentyy. Siirtymän jälkeen aikuisen elämänrakenne alkaa jäsentyä ja vähitellen vakiintua. Aikuisten maailmaan astumisen vaiheessa arvioidaan itselle tarjoutuvia mahdollisuuksia sekä tehdään valintoja ja sitoudutaan niihin. Yleensä tässä vaiheessa hankitaan itselle ammatti ja puoliso sekä vakiinnutetaan oma elämäntyyli ja -arvot.

Kolmenkymmenen ikävuoden vaiheilla useat ihmiset arvioivat jälleen elämänrakennettaan kolmenkymmenen siirtymässä. Tällöin ihminen usein tiedostaa elämänsä rajallisuuden ja tajuaa, että jos elämässä on jotakin muutettavaa, nyt on sille tilaisuus. Levinsonin mukaan osa ihmisistä ylittää kolmenkymmenen siirtymän vaivattomasti, mutta suurin osa kokee jonkinlaisen kriisin. Kolmenkymmenen siirtymän jälkeen on vakiintumisen aika (noin ikävuosina 33-40), jolloin elämänrakennetta taas vahvistetaan. Varhaisaikuisuutta kolmenkymmenen siirtymään asti Levinson kutsuu noviisivaiheeksi. Tällöin ihmisen tehtävänä on luoda itselleen ”unelma” eli jonkinlainen elämäntavoite, jota seurata. Lisäksi tämän noviisiajan tehtävänä on mm. saavuttaa tyydyttävä ammattiura sekä luoda onnistuneita ihmissuhteita, perhe ja avioliitto. Keski-ikäsi siirtymä noin ikävuosina 40-45 päättää varhaisaikuisuuden ja aloittaa keskiaikuisuuden ajan. Tämän siirtymän aikana arvioidaan kriittisesti elettyä elämää ja niiden tavoitteiden toteutumista, joita aiemmin on asetettu. Monille keski-ikäsi siirtymä tuottaakin kriisin, kun on mm. luovuttava nuoren aikuisen identiteetistä. Keski-ikäsi astumisen jälkeen on vuorossa vielä viidenkymmenen siirtymä ja keski-ikäsi huippu. 60-65-vuoden iässä on vielä myöhäsaikuisuuden siirtymä, josta alkaa Levinsonin jaottelun mukaan myöhäsaikuisuus. (Levinson ym. 1979.)

Levinsonin teoriassa aikuisuuden aika jaetaan siis varhaisaikuisuuteen, keskiaikuisuuteen ja myöhäsaikuisuuteen, ja vaiheesta toiseen eletään siirtymän kautta. Levinsonin teoriaa on kuitenkin kovasti kritisoitu, sillä hänen tutkimusaineistonaan oli vain 40 keski-ikäistä amerikkalaista miestä. Onkin kysytty, miten hänen teoriansa soveltuu naisiin tai muihin kuin amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Levinson itse korjasi asiaa tutkimalla myöhemmin myös naisten elämänkulkua ja uskoi teoriansa pätevän pääpiirteittäin myös naisiin (Levinson 1997). Mutta, kuten Koski ja Moore (2001) toteavat, kritiikistä huolimatta Levinsonin teoriasta löytyvät edelleen varsinkin aikuisuuden psykologisen määrittelyn ydinasiat: aikuisuus ilmenee niissä rooleissa, joita aikuisella on työssä ja perheessä.

Perho ja Korhonen (1994) ovat tutkineet Levinsonin teorian pohjalta suomalaisten miesten ja naisten elämänrakennetta ja havainneet, että useimmat suomalaiset ovat kokeneet ainakin yhden siirtymän keski-ikäsi mennessä, mutta suomalaisten siirtymät kestivät vain noin kaksi vuotta Levinsonin teorian 5-7 vuoden sijaan. Naisilla oli keskimäärin enemmän siirtymiä kuin miehillä ja ne alkoivat aiemmin. Naisilla siirtymiä oli nollasta neljään, miehillä nollasta kolmeen. Siirtymät painoutuivat sekä miehillä että naisilla ikävuosiin 31-41. *Tärkeimmät siirtymien teemat*

Perhon ja Korhosen tutkimuksen mukaan olivat sekä miehillä että naisilla *työ ja puolisosuhde* ja yleensäkin *elämänalueiden keskinäisten suhteiden uusi painottaminen*. Miesten siirtymissä työ painottuu kuitenkin useammin. Naisilla saattoi lisäksi miehiä enemmän olla omaan persoonallisuuteen liittyviä siirtymiä. Siirtymistä huolimatta useimmat elävät melko vakaata elämää suurimman osan aikuisuudestaan; siirtymä saa ihmiset lähinnä katsomaan elämää ja itseä uudesta näkökulmasta. Jälkikäteen siirtymää arvioidaan ristiriidoista huolimatta pääasiassa myönteisesti. Perhon ja Korhosen tutkimuksessa siirtymät eivät olleet niin ikäsidonnoisia kuin Levinsonin tutkimuksessa, mutta kyseessä saattaisi olla kulttuurinen ero. (Perho & Korhonen 1994.)

Havighurstin (1982) kehitystehtäväteoriassa eri ikävaiheilla on omat kehitystehtävät tai –tavoitteensa, jotka on ratkaistava. *Kehitystehtävät* ovat tiettyyn ikään liittyviä normatiivisia haasteita ja vaatimuksia, ja ne aiheutuvat Havighurstin mukaan fyysisestä kypsymisestä, ympäristön paineista ja odotuksista sekä yksilön omista pyrkimyksistä ja arvoista. Omat kehitystehtävänsä on vauvaiässä ja varhaislapsuudessa, keskilapsuudessa, nuoruudessa, varhaisaikuisuudessa, keski-iässä ja vanhuudessa. Nuoruusiässä (noin ikävuodet 12-18) keskeistä on mm. vanhemmista irrottautuminen, kun taas varhaisaikuisuuden (noin ikävuodet 18-30) kysymyksiä ovat esimerkiksi puolison valinta, perheen perustaminen, kotitalouden hoito ja ansiotyön aloittaminen. Keski-iässä (noin ikävuodet 30–60) tehtävänä on mm. luoda ja ylläpitää tyydyttävää työuraa, sopeutua keski-ian fysiologisiin muutoksiin ja omien vanhempiensa ikääntymiseen, tukea lastensa kehitystä ja oppia suhtautumaan puolisoonsa tasavertaisena ihmisenä. Havighurstin mukaan kehitystehtävien onnistunut ratkaisu saa aikaan henkilökohtaista tyytyväisyyttä ja mahdollistaa myöhemmän myönteisen kehityksen. Epäonnistuminen kehitystehtävän ratkaisussa taas saattaa vaarantaa myöhemmän kehityksen.

Havighurst (1982) siis lähestyi aikuisuutta kehitystehtävän käsitteellä. Myös esimerkiksi Kuusinen (1995) käyttää varhaisaikuisuuden hahmottamisessa kehitystehtävän käsitettä. Kuusisen mielestä kehitystehtävän käsite sinänsä on käyttökelpoinen ja hyvä, mutta kehitystehtävien luettelomainen esittäminen vaikuttaa liian normatiiviselta ja vain tiettyyn kulttuuris-historialliseen tilanteeseen sopivalta. Havighurstin teoriaa onkin kritisoitu kulttuurisidonnaisuudesta, sillä Havighurstin ehdottamat kehitystehtävät eivät välttämättä päde kaikissa yhteiskunnissa (esim. Sugarman 1986, 97). Aikuisuuden määrittely kehitystehtävien perusteella on lisäksi osaksi hankalaa: varhaisaikuisuudessa kehitystehtävinä on mm. puolison valinta ja

perheen perustaminen. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan mene naimisiin ja perusta perhettä, eikä se tee heistä vähemmän aikuisia (esim. Sugarman 1986, 102). Aikuisuus on siis jotakin enemmän kuin vain kehitystehtävien ratkaisemista. Sama kritiikki koskee elämänteorioita yleensä; kaikkien elämä ei välttämättä noudata vaiheteorioiden vaiheita ja siirtymiä, vaan suurta yksilöllisyyttäkin esiintyy. Ehkäpä elämänteorioihin tulisi suhtautua enemmän aikuisuutta kuvailevina ja luonnehtivina teorioina kuin aikuisuutta määrittelevinä teorioina?

Elämänteorioissa aikuisuutta ja ihmisen elämää yleensäkin jäsenetään siis tiettyjen ikäsidonnaisten vaiheiden kautta. Kullakin elämänvaiheella on omat kehitykselliset piirteensä ja tehtävänsä. Elämänteorioita käsitteellä käytetään kuitenkin enemmän psykologian parissa, kun taas sosiologiassa käytetään mieluummin elämänteorioita ihmisen elämää luonnehtiessa (Stevens-Long 1988). Marinin mukaan (ks. Pulkkinen 1997, 20) sosiologit kritisoivat psykologian suosimia siirtymävaiheteorioita ikäsidonnaisuudesta ja kuvaavatkin siksi kehitystä mieluummin elämänteorioina eli siirtymistä rooleista toiseen.

Elämänteorioinäkökulma on vahvasti juurtunut ajatteluun. Marlis Buchmann (1989) puhuukin *elämänteorioista* *institutiona*, joka jäsentää ja säätelee yksittäisenkin ihmisen elämää. Yksilön elämänteorioita noudattavat tiettyjä kehityslinjoja, jotka ovat yhteiskunnallisesti säädeltyjä ja ylläpidettyjä. Eri elämänvaiheet on selkeästi erotettu toisistaan. Institutionalisoitunut elämänteorioinäkö ajattelu ohjaa ihmisen elämää: tietyssä elämänvaiheessa yksilö itse ja yhteiskunta odottavat tiettyjä asioita. Iän perusteella arvioidaan, mihin yksilö on kypsä ja milloin. Yhteiskunta myös puuttuu yksilön elämään erilaisilla säännöillä, jopa laeilla; koulun aloittaminen ja päättäminen, työelämään siirtyminen, eläkkeelle pääsy, poliittiset oikeudet ym. ovat ikään sidottuja. *Biologisesta iästä tulee myös sosiaalista*, ja tietty ikä tuo ja edellyttää tiettyjä rooleja. Vaikka ihminen elää omaa ainutlaatuista elämänsä, hän kuitenkin yleensä elää sen yhteiskunnan asettamissa linjoissa. Ihmisillä on myös käsitys siitä, kuinka elämän ”kuului” edetä missäkin iässä. Nämä käsitykset muovaavat myös vahvasti sitä, mitä yksilöt odottavat ja voivat odottaa omalta tulevaisuudeltaan. Odotukset saattavat olla hyvin normatiivisia ja ahdistaviakin, jos ei koe kykenevänsä niitä omassa elämässään toteuttamaan. Elämänteorioinäkön avulla ihmiset siis tunnistavat eri elämänvaiheiden tapahtumat ja tietävät, miten niihin tulee suhtautua. (Buchmann 1989, 15-18; Hoikkala 1993, 16-20; Kohli & Meyer 1986.)

2.2 Aikuisen elämän keskeiset sisällöt

Freudin kerrotaan sanoneen, että terveen aikuisen tuntomerkkinä on kyky tehdä työtä ja rakastaa. Tämä sanonta kuvaakin hyvin aikuisuuden keskeisiä sisältöjä: aikuisuutta ja useimpien aikuisten elämää eniten määrittävät teemat ovat perhe ja työ. Työ ja perhe tulevat selkeästi esille myös perinteisissä elämänkaariteorioissa (esim. Erikson 1982; Levinson ym. 1979; Havighurst 1982). Varhaisaikuisuuden kehitystehtävät ja roolisiirtymät liittyvät yleisimmin juuri opiskelujen loppumiseen ja työuran aloittamiseen sekä perheen perustamiseen. Myöhemmässä vaiheessa haasteita tuovat puolestaan muutokset työ- ja perhe-elämässä sekä niiden välisissä suhteissa. Aikuisten elämää käsittelevät tutkimuksetkin liittyvät hyvin usein joko aikuisen työ- tai perhe-elämään.

Myös aikuiset itse pitävät yleensä perhettä ja työtä elämänsä tärkeimpinä asioina. Esimerkiksi Pulkkinen ja Kokon (1997) tutkimuksessa kysyttiin 36-vuotialta suomalaisilta heidän elämänsä keskeisimpiä sisältöjä. Perhe ja työ nousivat selkeimmin esille. *Elämänsä kolmen keskeisimmän asian joukossa sekä naisilla että miehillä oli ylivoimaisesti useimmin perhe ja työ.* Naisille keskeisintä perheen ja työn jälkeen oli terveys, miehille vapaa-aika ja harrastukset. Terveys oli melko keskeistä myös miehille, kuten vapaa-aika ja harrastukset naisillekin. Myös ihmissuhteet mainittiin melko useasti.

Vakiintuneessa aikuisiässä naisia ja miehiä näyttävät siis askarruttavan eniten erilaiset perheeseen, työhön, ammattiin ja urakehitykseen liittyvät asiat. Pulkkinen ja Kokko (1997) tulkitsevat esimerkiksi perhe-elämän tärkeyden johtuvan siitä, että ihmisille keskeiset elämänsisällöt ovat yleensä yhteydessä iälle tyypillisten kehitystehtävien täyttämiseen tai niiden täyttämisen ongelmiin. Esimerkiksi tärkeä osa varhaisaikuisuuden ja keski-ikäisen kehitystehtävistä liittyy tavalla tai toisella perheeseen ja perhe-elämään (ks. esim. Havighurst 1982). Siksi perhekeskeisyys on vallitsevinta silloin, kun aikuistuminen on edennyt tavanomaisessa järjestyksessä. Pulkkinen ja Kokon tutkimista aikuisista vain 10 % naisista ja 16 % miehistä olikin yksineläjiä. (Pulkkinen & Kokko 1997.)

Perheen ja työn merkitys aikuisten elämässä korostuu myös kysyttäessä aikuisilta, mitkä asiat tuovat heidän elämäänsä eniten tyydytystä. Sinkkosen ja Kinnusen (1997) tutkimuksessa pyydettiin tutkimukseen osallistuvia aikuisia panemaan

tärkeysjärjestykseen neljä asiaa: koti ja perhe, työ tai opiskelu, vapaa-ajan harrastukset ja ystävät. Tärkeimpänä tyydytystä tuottavana asiana tutkittavat mainitsivat perheen ja kodin. Toiseksi eniten tyydytystä tuotti puolestaan työ. Naisilla kolmannen sijan saivat ystävät, miehillä taas vapaa-aika. Samanlaisia tuloksia ovat saaneet aikaisemmin myös Sinkkonen ja Pulkkinen (1996). Ylöstalon (ks. Sinkkonen ja Kinnunen 1997, 97) mukaan elämän arvostukset kuitenkin vaihtelevat elämänkaaren eri vaiheissa, ja työn merkitys näyttää lisääntyvän iän karttuessa. Kodin ulkopuolisen vapaa-ajan merkitys esimerkiksi pienenee perhettä perustettaessa, kun taas perhe-elämän arvostus kasvaa. Ylöstalon mukaan noin 30. ikävuodesta eteenpäin perhe-elämän arvostus hiljakseen heikkenee, kun taas työn arvostus keskeisimpänä elämänalueena kasvaa. Haavio-Mannilan (1984) tutkimuksen mukaan esimerkiksi miehillä työkeskeisyyden huippu ajoittuu 30-40 vuoden ikään, kun taas naisilla huippu on 40–50 vuoden iässä. Perhe-elämä ja työ siis näyttävät olevan keskeisintä aikuisuudessa, mutta niiden merkitykset saattavat vaihdella eri elämänvaiheissa.

Sinkkosen ja Kinnusen (1997) tutkimuksessa tutkimukseen osallistuneilta aikuisilta kyseltiin myös heidän tyytyväisyyttään eri elämänalueisiin. Näitä elämänalueita olivat parisuhde, asuminen, toimeentulo, ammatti, työ tai työtilanne, vapaa-aika ja harrastukset. Suurin osa aikuisista oli melko tai erittäin tyytyväisiä kaikkiin elämänalueisiin ja tulevaisuuteenkin suhtauduttiin optimistisesti. Parisuhteeseen oltiin kaikkein tyytyväisimpiä, samoin asumiseen. Eniten tyytymättömyyttä oli taas toimeentuloa kohtaan. Vaikka esimerkiksi vapaa-aika oli lasten vuoksi kotikeskeistynyt eikä omille harrastuksille jäänyt enää samassa määrin aikaa kuin ennen, oltiin vapaa-aikaankin kuitenkin tyytyväisiä. Vapaa-aika keskittyi kotitöihin, lasten kanssa olemiseen ja leppäilyyn. Myös ystävien kanssa seurustelu, liikunta ja erilaiset harrastukset kuuluivat monien vapaa-ajanviettopoihin. (Sinkkonen & Kinnunen 1997.)

Sinkkosen ja Kinnusen (1997) tutkimuksessa aikuiset olivat tyytyväisiä parisuhteeseensa. Myös Kettunen, Krats ja Kinnunen (1997) ovat selvittäneet aikuisten arvioita parisuhteestaan. Heidän tutkimistaan naisista 96 % oli erittäin tai melko tyytyväisiä parisuhteeseensa, miehistä 94 %. Useimmat tutkittavista kuitenkin kertoivat suhteessaan olevan myös jonkin verran ristiriitoja. Toisaalta taas naisista vain 10 % ja miehistä 6 % arvioi ristiriitoja olevan paljon tai melko paljon. Kettusen ym. (1997) mielestä parisuhdettaan arvioidessaan ihmiset saattavat osaksi vastata sosiaalisesti suotavalla tavalla. Tyytyväisyys parisuhteeseen kuitenkin vaihtelee suhteen eri

vaiheissa. Esimerkiksi avioliiton koossa pysymistä selvittäneen Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksessa tuli ilmi, että tyytyväisyys avioliittoon ja perhe-elämään on yleensä suurimmillaan avioliiton alkuvaiheessa sekä vuosikymmenten yhteiselon jälkeen. Tolkki-Nikkosen mukaan avioliiton onnellisuus usein vähenee vuosien kuluessa, mutta kuitenkin pitkäänkin avioliitossa olleita puolisoita pitää yhdessä läheisyys, luottamus ja rakkaus. Hyvä parisuhde on väistämättä aikuisen elämässä suuri onnenlähde, ja kotiin ja perheeseen liittyvät asiat näyttävätkin tuovan aikuisten elämään suurinta tyydytystä. Tolkki-Nikkonen (1990, 47) havaitsikin, että mitä onnellisemmaksi avioliitto oli arvioitu, sitä useammin myös ylimääräinen aika käytettäisiin perheen kanssa yhdessäoloon.

Vapaa-aika ja harrastukset, terveys ja ihmissuhteet ovat tärkeitä elämäalueita aikuisille. Työ ja perhe näyttävät kuitenkin olevan aikuisen elämän keskeisimpiä ja tärkeimpiä sisältöjä. Minkälainen näiden kahden elämäalueen suhde sitten oikein on? Merriam ja Clark (1993) ovat tutkimuksessaan käsitelleet työn ja rakkauden keskinäistä suhdetta ja merkitystä aikuisten elämässä. Jos työn ajatellaan olevan ennen kaikkea tehtäväsuuntautunutta, tavoitteiden saavuttamiseen kohdistuvaa toimintaa ja rakkauden puolestaan ihmissuuntautunutta, tunteisiin ja ihmissuhteisiin liittyvää toimintaa, on Merriamin ja Clarkin (1993, 609) mukaan vaikea kuvitella oikeastaan mitään ihmiselämän osa-alueita, joka ei tavalla tai toisella liittyisi näistä jompaankumpaan. Merriamin ja Clarkin tutkimuksessa aikuiset (N=405) listasivat ja kuvailivat tärkeitä elämäntapahtumiaan sekä rakkauden että työn saralla erikseen vuosi vuodelta. Lisäksi 19 aikuista osallistui myös haastatteluun.

Tutkimusaineistonsa perusteella Merriam ja Clark löysivät kolme erilaista mallia rakkauden ja työn keskinäisestä suhteesta. Ensimmäisessä mallissa *työ ja rakkaus kietoutuvat yhteen*: muutos yhdellä elämäalueella heijastuu myös muutoksena toisella elämäalueista. Useasti ihmiset yrittävät tietoisestikin tasapainottaa työtä ja rakkautta elämässään. Toisessa mallissa *toinen elämäalue pysyy yleensä vakaana, kun taas toisessa tapahtuu muutoksia*. Esimerkiksi työelämässä saattaa tapahtua muutoksia, jolloin tukea haetaan perhe-elämästä. Vakaana pysyvä elämäalue toimii siis tyydytyksen lähteenä. Tässä mallissa ihmiset lisäksi arvioivat työhön ja rakkauteen liittyviä elämänsisältöjä erikseen, eivätkä yhdessä kuten edellisessä mallissa. Kolmannessa mallissa sekä *työn että rakkauden alueella tapahtuu muutoksia toisistaan riippumatta*. Yleensä tapahtumat yhdellä elämäalueella saattavat kompensoida tapahtumia toisella elämäalueella tai auttaa selviytymisessä. Lisäksi työ toimii useasti

tyytytyksen lähteenä tässä mallissa. Kutakin mallia esiintyi tutkimusjoukossa suurin piirtein yhtä paljon, eikä naisten ja miesten välillä ollut eroja.

Merriam ja Clark (1993) kuvaavat siis työhön ja rakkauteen liittyviä elämänsisältöjä ja niiden suhdetta aikuisen elämässä kolmen erilaisen mallin kautta. Samantapaisia malleja on kehitelty myös työn ja perheen vuorovaikutusta koskevassa tutkimuksessa. Kinnunen, Loikkanen ja Mauno (1995a) tuovat esille yleisimmät kirjallisuudessa esiintyvät perheen ja työn vuorovaikutusta kuvaavat mallit. *Siirräntäteorian* mukaan myönteiset tai kielteiset kokemukset ja tunteet toisella alueella leviävät myös toiselle eli malli on hyvin samantapainen Merriamin ja Clarkin (1993) esittämän ensimmäisen mallin kanssa. *Korvaavuusteoria* muistuttaa hieman Merriamin ja Clarkin löytämää toista mallia eli korvaavuusteorian mukaan kokemukset eri elämän alueilla ovat yleensä vastakkaisia; jos esimerkiksi työ ei tyydytä, haetaan sisältöä elämään perheestä. *Erillisysteoria* puolestaan näkee työn ja perhe-elämän toisistaan erillisinä eli teoria on saman suuntainen kuin Merriamin ja Clarkin kolmas malli. Näiden lisäksi yleisesti käytetty malli on *ristiriita- tai konfliktiteoria*, jonka mukaan tyydytys tai menestys yhdellä elämänalueella vaatii uhrauksia toisella alueella.

Työ ja perhe ovat molemmat tärkeitä ja keskeisiä aikuiselämän sisältöjä, ja siksi niiden välillä onkin usein ristiriitoja. Naisten työssäkäynnin yleistymisen seurauksena työn ja perheen vuorovaikutukseen on kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Useimmiten työn ja perheen vuorovaikutusta on tutkittu työn näkökulmasta eli ollaan oltu kiinnostuneita työn perheeseen suuntautuvista vaikutuksista. Nykyisin ollaan yksimielisiä siitä, että työ- ja perhe-elämä ovat vuorovaikutuksessa keskenään sekä naisten että miesten elämässä. (Kinnunen 1997.)

Työn ja perheen vuorovaikutuksesta on olemassa useita tutkimuksia. Esimerkiksi Kinnunen, Loikkanen ja Mauno (1995b) selvittivät kyselytutkimuksessaan (N=636) työn ja perhe-elämän välisten vuorovaikutusongelmien yleisyyttä, syitä ja seurauksia työssäkävillä miehillä ja naisilla. Tutkimus osoitti, että *työ häiritsi useammin perhe-elämää kuin päinvastoin*. Työllä koettiin joskus olevan esimerkiksi kielteisiä vaikutuksia vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Työssä koetut kielteiset asiat, kuten epävarmuus ja ilmapiiriongelmat, saattavat välittyä perheeseen esimerkiksi niiden aiheuttamien huolten ja ahdistuksen kautta. Toisaalta lasten lukumäärä ja nuorimman lapsen ikä olivat yhteydessä perheestä aiheutuvaan ristiriitaan. Mitä enemmän lapsia ja mitä nuorempi lapsi perheessä oli, sitä enemmän koettiin perheen häiritsevän työtä. Tutkimukseen osallistuneista keskimäärin 20 % koki työn häiritsevän perhe-elämää

usein tai hyvin usein, kun taas perhe-elämä häiritse työtä usein tai hyvin usein vain muutamalla prosentilla tutkittavista. (Kinnunen ym. 1995b.)

Myös Kinnunen (1997) tuo esille samanlaisia tuloksia. Hänen tutkimistaan työssäkäyvistä naisista ja miehistä 40 % koki vähintään joskus ristiriitaa työn ja perheen välillä. Työ esimerkiksi häiritse tehtäviä kotona tai vie aikaa, jonka haluaisi viettää perheen parissa. Perheen ja työn välistä ristiriitaa taas koki vähintään joskus vain noin 10 %. Lasten lukumäärä ja nuorimman lapsen ikä vaikuttivat perheestä aiheutuvaan ristiriitaan kuten Kinnusen ym. (1995b) tutkimuksessakin. Mitä enemmän taas töissä oli kiireitä ja mitä enemmän töitä tehtiin viikossa, sitä enemmän työ myös ulotti häiritseviä vaikutuksia perheeseen. Sukupuolen väliset erot olivat vähäisiä, vaikka Kinnusen mukaan monissa tutkimuksissa on naisten koettu kärsivän työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmista miehiä enemmän. Suomessa sekä miehet että naiset kokevat ristiriitaa, ja naisten ja miesten roolitkin ovat lähempänä toisiaan kuin monissa muissa maissa. (Kinnunen 1997.)

Tolkki-Nikkosen (1990, 40-41) tutkimuksessa havaittiin kuitenkin jonkun verran eroja naisilla ja miehillä työn ja perheen yhteensovittamisessa. Vapaa-aikana työasiat askarruttivat miehiä naisia enemmän. Miehistä neljäsosa ja naisista kolmasosa sanoi täysin unohtavansa työasiat kotona. Tolkki-Nikkonen selvitti myös, keskustelevatko puoliset heitä askarruttavista työasioista kotona. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet sanoivat voivansa ainakin joskus kertoa puolisolleen vaikeuksistaan ja ongelmistaan töissä. Lisäksi avioliittonsa onnelliseksi arvioineet parit kertoivat useimmin työongelmistaan puolisolleen, mutta toisaalta he olivat myös työhönsä tyytyväisempiä. (Tolkki-Nikkonen 1990.)

Suomalaisille naisille ja miehille työ ja perhe ovat elämän keskeisimmät sisällöt (ks. Pulkkinen & Kokko 1997). Ne eivät kuitenkaan ole erillisiä elämänalueita, vaan vuorovaikutuksessa keskenään, mikä aiheuttaa myös ristiriitoja. Sekä Kinnusen ym. (1995b) että Kinnusen (1997) tutkimuksissa korostetaan perheiden tukemisen tärkeyttä perheestä työhön suuntautuvan ristiriidan välttämiseksi. Lisäksi mm. työyhteisön ilmapiiriä parantamalla ja työn epävarmuutta vähentämällä voidaan osaltaan vähentää työstä perheeseen siirtyviä kielteisiä vaikutuksia. On kuitenkin huomattava, että monet ihmiset pitävät perheen ja työn vaikutuksia toisiinsa yleisimmin myönteisinä kuin kielteisinä (ks. esim. Haavio-Mannila 1984, 193-196) eli siirräntäteorian mukaisesti myönteiset kokemukset esimerkiksi työssä leviävät usein myös perhe-

elämään ja toisinpäin. Kiistämättä ihmisen hyvinvoinnin kannalta on kuitenkin tärkeää pystyä sovittamaan työ ja perhe-elämä keskenään.

Parhaassa aikuisiässä eli siinä iässä, jolloin ei olla enää nuoria, muttei vielä vanhojakaan (ks. Sinkkonen & Pulkkinen 1996, 34) elämää jäsentää siis tyypillisimmin perhe-elämä ja työ. Vapaa-aika on kotikeskeistynyt, ja suurinta tyydytystä elämään tuovat yleisimmin koti ja perhe. Sinkkosen ja Pulkkisen (1996, 34) mukaan parhaassa aikuisiässä eletään aikuisuuden dynaamisinta ydintä: lapset, parisuhde, kodinhoito ja uran luominen vievät kaikki runsaasti aikaa aikuisen arjesta, ja aika tuntuukin välillä loppuvan kesken. Toisaalta paras aikuisikä on kuitenkin vielä täynnä monia mahdollisuuksia ja haasteita.

3 NUORESTA AIKUISEKSI

Nyky-yhteiskunnassa nuoruudesta on muotoutunut selkeä elämänvaihe lapsuuden ja aikuisuuden välille. Nuoruus on ilmiönä kuitenkin melko nuori, sillä yleisesti ajatellaan, ettei nuoruutta ja nuorisoa ollut olemassa ennen modernia teollistunutta yhteiskuntaa. Nuoruuden erottumisen omaksi elämänvaiheekseen ajatellaan olevan seurausta yhteiskuntarakenteen muutoksesta ja teollistumisesta. Ennen teollistumista lapset ja aikuiset asuivat saman katon alla ja jakoivat samat päivittäiset työt ja tehtävät. Lapset olivat lähinnä minikokoisia aikuisia (Ariès 1962/1996). Teollistuminen vei aikuiset kuitenkin tehtäisiin, ja samalla aikuisten ja lasten elämänpiirit erkanivat toisistaan. Teollistunut yhteiskunta tarvitsi koulutetumpaa työvoimaa ja koulujärjestelmä kehittyi. Koulutus johti lapsuuden ja aikuisuuden välisen elämänjakson pidentymiseen ja nuoruuden syntyyn yhteiskunnallisena elämänvaiheena. Nuoruutta voidaankin ajatella historiallisesti muotoutuneena sosiaalisena ”tuotteena”, joka edelleenkin muuttuu ja muotoutuu. (Puuronen 1997; Koivusilta & Rimpelä 2000; Hurrelmann 1989.) Teollistuminen siis loi modernin nuoruuden, josta nuorten on aikuistuttava tullakseen aikuisiksi. Perinteisesti aikuistuminen on puolestaan tapahtunut tiettyjen mittareiden mukaisesti.

3.1 Perinteiset aikuistumisen mittarit

Nuorten aikuistumista on usein kirjallisuudessa kuvattu ”transition” –käsitteellä, joka on suomennettu siirtymäksi tai siirtymiseksi. Nuori siis siirtyy vähitellen lapsen ja nuoren rooleista aikuisen rooleihin. Perinteisesti länsimaisessa yhteiskunnassa *aikuisen status*

onkin saavutettu tiettyjen *roolisiirtymien myötä*. Aikuistumisessa on ollut neljä päävaihetta: koulunkäynnin lopettaminen, työelämän aloittaminen, lapsuuden kodista lähteminen ja oman perheen perustaminen. Siirtymät on myös oletettu tapahtuvan tietyssä järjestyksessä. (esim. Puuronen 1997; Schaie & Willis 1996; Tervo 1993.) Aikuistumisen vaiheiden kautta nuori on siirtynyt taloudellisesta riippuvuudesta taloudelliseen itsenäisyyteen ja koulutuksesta työelämään. Samoin nuori on tämän perinteisen aikuistumisnäkömyksen mukaan siirtynyt lapsuuden kodista aviolliseen kotiin sekä lapsen roolista vanhemmuuteen. *Taloudellinen riippumattomuus, oma koti ja oma perhe* ovatkin perinteisesti olleet *keskeisiä aikuisuuden määreitä*. Pelkistettynä täyden aikuisen aseman saavuttaminen on edellyttänyt riippumattomuutta eli omillaan toimeentuloa sekä itsenäisesti asumista ja elämistä. (Oinonen 2001.)

Nuoruuden yhtenä kehitystehtävistä on pidetty valmistautumista parisuhteeseen ja perhe-elämään sekä työelämään (Havighurst 1982). Havighurstin kehitystehtäväteorian mukaan aikuistumisen aikaa elävän ihmisen kehitystehtäviä ovat mm. puolison valinta, perheen perustaminen ja lasten kasvattaminen sekä puolison kanssa elämään oppiminen sekä ansiotyön aloittaminen ja yhteisöllisen vastuun ottaminen (Havighurst 1982). Kehitystehtävä-ajattelu tukee selkeästi perinteistä aikuistumisen mallia: aikuistuminen tapahtuu työelämään siirtymisen ja perheen perustamisen kautta. Työhön siirtyminen ja perheellistyminen ovat siis aikuistumista määrittäviä teemoja. Samat teemat tulevat esille Levinsonin (Levinson ym. 1979) teorian varhaisaikuisuuden siirtymässäkin. Yleisesti ottaen aikuisuutta näyttää tuovan aikuistuvan asema erilaisilla markkinoilla. Nuoresta tulee aikuinen, kun hän saavuttaa tiettyjä aikuiselle määrättyjä asemia koulutus-, asunto-, työ- ja parisuhdemarkkinoilla. (Hoikkala 1998.)

Arnett (1998) toteaa artikkelissaan, että vaikka aikuistumista on tarkasteltu yhteiskunnassamme yleensä roolisiirtymien kautta, ei aikuisuuteen siirtymistä ole kuitenkaan pidetty pelkästään selkeänä yksittäisenä tapahtumana, vaan enemmänkin prosessina, jossa nuori valmistautuu aikuisen elämän haasteisiin ja vastuullisuuteen. Aikuistumisprosessissa nuoret hankkivat itselleen sellaisia piirteitä, joita yhteiskunnan odotukset aikuisen ihmisen ominaisuuksista pitävät sisällään. Erilaisten roolisiirtymien kautta nuorten on kuitenkin oletettu kypsyvän samalla aikuisiksi. Hoikkala (1993, 212) toteaa, että ihmisten mielikuvissa, mutta myös hyvin pitkälle tieteellisessä teoriassa esiintyy kuitenkin osittain *tiedostamatonkin aikuistumismalli*, jonka mukaan aikuistuminen on rajallinen vaihe, joka päättyy *valmiiseen aikuisuuteen, vakiintumiseen*.

Kun ihminen on saavuttanut aikuisen statuksen mm. koulutuksen, työn saannin, kotoa muuttamisen ja parisuhteen alueilla, hän on aikuistunut. Aikuistuminen odotetaan siis noudattavan elämänkaaren institutinalisoitunutta mallia (ks. Buchmann 1989).

3.2 Nykynuoren aikuistuminen

Aikuistuminen ei enää välttämättä tapahdu niin yksinkertaisesti perinteisiä aikuistumisen vaiheita seuraten. Nyky-yhteiskunnassa nuoruuden ja aikuisuuden välinen raja on tullut yhä häilyvämmäksi ja aikuisuuteen siirtyminen monimutkaisemmaksi. Hoikkala (1998) puhuukin jo aikuisuuden himmenemisestä, jolloin nuoret vain ”liudentuvat” aikuisuuteen ilman mitään selkeitä ja yksiselitteisiä aikuistumismerkkejä. Aikuisuuden kulttuurinen ja yhteiskunnallinen sisältö ei ole samalla tavalla selkeä kuin aikaisemmin, mistä tämä aikuisuuden himmeneminen osaltaan johtuu. (Hoikkala 1998.)

Chisholm ja Hurrelmann (1995) käsittelevät artikkelissaan aikuisuuteen siirtymistä eri Euroopan maissa ja osoittavat sen muuttuneen suuresti parissa vuosikymmenessä. *Aikuistuminen ja aikuisten maailmaan siirtyminen ovat yksilöllistyneet*; aikuistuminen etenee eri rintamilla eri tahtia ja nuoret voivat edetä omaa vauhtiaan, sillä normatiivinen pakko ei enää samalla tavalla ohjaa nuorten valintoja. Chisholmin ja Hurrelmannin mukaan nykyajan aikuisuuteen siirtymisessä on havaittavissa kolme erilaista rakenteellista piirrettä, jotka ovat syntyneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Osittain näiden rakenteellisten piirteiden takia nuoruus ja aikuisuuteen siirtyminen ovat muuttuneet. Nämä rakenteelliset piirteet liittyvät koulutukseen ja työelämään, kotoa muuttamiseen ja perheen perustamiseen sekä nuorten elämäntyyliin, ystävyysuhteisiin ja vapaa-aikaan.

3.2.1 Kouluttautuminen ja työelämään siirtyminen aikuisuuden määreinä

Ensimmäisenä piirteenä Chisholm ja Hurrelmann (1995) ottavat esille koulutuksen pidentymisen. Koulutusputkesta siirrytään työelämään usein vasta pitkälle yli parikymppisenä ja taloudellinen itsenäisyyskin saavutetaan yhä myöhemmin. Toisaalta korkea koulutustasokaan ei takaa varmaa työpaikkaa, mikä on yksi nykyajan ilmiöistä.

(Chisholm & Hurrelmann 1995.) Koulutuksesta on tullut käytännössä välttämätön, muttei kuitenkaan aina edes riittävä ehto työelämään siirtymiselle (Järvinen 2001). Suomessakin alle 25-vuotiaat ovat pääasiassa vielä työelämän ulkopuolella, vaikka työikäisenä väestönä pidetään yleensä 15–64-vuotiaita. Käytännössä vain joka kymmenes 15-vuotiaista siirtyy työelämään, 20-vuotiaista 40 % ja 25-vuotiaista 70 %. Vasta 35 ikävuoden jälkeen työllisyysaste nousee Suomessa yli 80 prosentin. (Ilmarinen 2000.)

Työelämään valmistautuminen on siis selkeästi pidentynyt koulutuksen seurauksena. Korkeakouluista valmistuminenkin alkaa toden teolla vasta 26-27 vuoden iässä. Toisaalta korkeakoulutukseen haetaankin pitkään, ja suurimmillaan korkeakouluopiskelijoiden osuus ikäluokastaan on 23 vuoden iässä. Kokonaisuudessaan nuorten koulutustaso on Suomessa myös kohoamassa. Suomalaisten 15–24-vuotiaiden nuorten koulutukseen osallistumisaste on lisäksi Suomessa korkeampi kuin yhdessäkään muussa EU-maassa (Järvinen 2001). (Kärkkäinen 1997.)

Aikuistumisen yhtenä kriteerinä on pidetty henkilön kykyä hankkia oma toimeentulo. Nuorten siirtyminen työmarkkinoille on kuitenkin pitkittynyt ja monimutkaistunut yhteiskunnan rakenteellisten ja taloudellisten muutosten seurauksena. Nuori elää eräänlaista periodielämää, jossa koulutus, määräaika- ja osa-aikaistyöt ja työttömyys vaihtelevat. (Järvinen 2001; Komonen 2001; Laaksonen 2001.) Esimerkiksi vuonna 2000 *alle 20-vuotiaiden työttömyysaste* oli keskimäärin noin 30 % (pahimpana lamavuonna 1994 miehillä 44 %, naisilla 40 %), *20–24-vuotiaiden 17 %* (vuonna 1994 35 % ja 27 %) ja *25–29-vuotiaiden miesten osalta 9 % ja naisten 13 %* (vuonna 1993 miehillä 22 %, naisilla vuonna 1995 18 %) (Aho 2001). Työtilanteen epävarmuudesta kertoo sekin, että esimerkiksi alle 20-vuotiaiden työllisten naisten joukossa määräaikaisten työsuhteiden osuus kasvoi 43 prosentista lähes 70 prosenttiin vuosina 1994-1997. Vaikka nykynuoret ovat työelämään siirtyessään vanhempiaan koulutetumpia, heidän työmarkkina-asemaansa liittyy siis huomattavasti aiempaa enemmän epävarmuutta. (Järvinen 2001; Laaksonen 2001.)

Tärkein syy nuorten lisääntyneeseen koulutukseen osallistumiseen on varmasti vaikeutunut työtilanne. Toisaalta nuoret näyttävät uskovan koulutukseen heidän kilpailuasemaansa parantavana tekijänä. Laaksonen (2001) tuokin esille ns. ”duunijonon” käsitteen, varmimmin tässä jonossa etenee hankkimalla entistä korkeampi koulutus - vuoroaan ei kannata odotella. Komonen (2000) painottaa, että juuri ammattiin siirtymistä on yleensä pidetty ratkaisevana ja ainakin symbolisena askeleena

kohti aikuisuutta. Siksi hän kysyykin, mitä käy, jos ammattiin siirtyminen estyy ja perinteinen ”koulunpenkiltä palkkatyöhön” –väylä muuttuu ”koulusta kortistoon” –väyläksi - estyykö samalla myös nuoren aikuistuminen? Perinteisesti työelämään osallistumisella on nimittäin ollut suuri merkitys aikuistumisessa. Työ on ollut nuorille taloudellisen riippumattomuuden ja itsenäistymisen perusta. Työ on merkinnyt aikuisuutta ja työhön siirtyminen aikuisten maailmaan siirtymistä. (Tervo 1993.) Nykyisin työmarkkinoille siirtyminen ei enää merkitse suoraan siirtymistä taloudelliseen itsenäisyyteen. Työttömyysjaksot saattavat katkoa nuoren työuraa, ja nuoren on usein sopeuduttava jatkuvaan epävarmuuteen. Silti työ näyttäisi edelleen olevan suomalaisessa yhteiskunnassa vahva aikuisuuden ja täyden kansalaisuuden mitta. (Laaksonen 2001.)

Kouluttautumisen ja työelämään siirtymisen kautta nuorten tie aikuisuuteen on muodostunut nyky-yhteiskunnassa hyvinkin mutkaiseksi ja vaikeaksi. Näyttää kuitenkin siltä, etteivät nuoret näistä vaikeuksista huolimatta itsekään kovin usein kyseenalaista kouluttautumista ja työelämään siirtymistä aikuistumisen merkkeinä. Komonen (2000) on tutkinut nuorten omia tulkintoja koulutuksen keskeyttämisestä ja näiden tulkintojen kautta löytänyt kaksi erilaista nuorten näkemää aikuistumisen käsikirjoitusta, aikuistumisväylää. ”*Koulutusputkessa aikuisuuteen*” –väylää myöten menevät nuoret olivat Komosen mukaan omaksuneet institutionaalisen elämänkulun mallin (ks. myös Buchmann 1989, 17-18) eli koulutus ajoittuu ja jaksottuu edelleen putkimaisesti ja koulutus on käytävä ”ajallaan”. Ensin kouluttaudutaan ja sitten siirrytään työelämään, kuten perinteisesti on oletettu tapahtuvan (ks. esim. Puuronen 1997). Koulun keskeyttäminen ei ollut näiden nuorten mukaan koulutuksen keskeyttämistä, vaan usein uuteen koulutukseen suuntautumista.

Sen sijaan ”*Vaihtoehtoista väylää aikuisuuteen*” menevät irrottautuvat perinteisestä institutionaalisesta elämänkulusta eivätkä pitäneet koulutusputken läpikäymistä aikuistumisen edellytyksenä. Heidän tulkinnoissaan aikuistua voi ilman koulutustakin, jolloin työ ja perhe toimivat rinnasteisina aikuistumisen väylinä. Muodollinen koulutus oli menettänyt sille ominaisen itsestänselvyyden näiden nuorten mielissä, ja ammattiin ja aikuisuuteen on pyritty suuntautumaan muodollisten koulutusväylien ohitse. Komosen mukaan kuitenkin suurin osa nuorista on omaksunut perinteisen ”*Koulutusputkessa aikuisuuteen*” –väylän omalla kohdallaan. Koulutusoptimismi onkin edelleen suurta nuorten keskuudessa (ks. Komonen 2001) – huolimatta työmarkkinatilanteen epävarmuudesta.

3.2.2 Aikuistuminen lapsuudenkodista irrottautumisena ja perheellistymisenä

Toisena aikuistumista muuttavana rakenteellisena muutoksena Chisholm ja Hurrelmann (1995) ottavat esille perheeseen ja perhe-elämään liittyvät tekijät. Avioliitto ja vanhemmuus ovat perinteisesti olleet keskeisiä aikuisuuden määreitä. Nykyisin perheet ovat kuitenkin moninaistuneet, parisuhteet muuttuneet sekä avioituminen ja vanhemmuus siirtyneet myöhempään ikään. Lapsuudenkodista muuttaminen tapahtuu länsimaissa yhä myöhemmässä vaiheessa, mikä osaltaan johtuu koulutuksen pidentymisestä ja sen aiheuttamasta taloudellisesta riippuvuudesta vanhemmista. Toisaalta myös uudenlaiset asumismuodot yleistyvät - kotoa ei muuteta välttämättä suoraan avioliittoon, vaan hyvin yleistä on asuminen yhdessä samanikäisten kanssa kämppekavereina tai kommuunissa tai avoliiton kokeileminen. (Chisholm & Hurrelmann 1995.)

Galland (ks. Puuronen 1997, 153; Raitanen 2001b) on jaotellut eurooppalaisen nuoruuden kolmeen eri malliin, jossa keskeisenä luokitteluperusteena on juuri nuorten asuminen ja kotoa muuttamisen ajankohta. Suomalaisiin nuoriin pätee hyvin Ranskan ja Pohjoismaiden malli, jossa opintojen pitkittymisestä huolimatta lähdetään moniin muihin Euroopan maihin verrattuna varhain kotoa, mutta kuitenkin avioliiton tai pysyvän parisuhteen solmiminen tapahtuu myöhään. Lisäksi lyhytaikaisten seurustelusuhteiden ja yksin elämisen vuorottelu on tavallista. Välimeren maiden mallissa myös opinnot pitkittyvät, mutta kotona saatetaan asua vielä työelämään siirtymisen jälkeenkin, ja toisaalta kotoa muuttoa seuraa välittömästi avioituminen. Britannian mallissa on puolestaan ominaista aikainen opintojen päättäminen ja työelämään siirtyminen, kotoa muuttaminen ja oman perheen perustaminen. Lisäksi ensimmäisen parisuhteen aloittamisikä on alhainen, mutta ensimmäisen lapsen saamisikä korkea verrattuna muihin Euroopan maihin.

Esimerkiksi 1950- ja 60-luvuilla suomalaiset nuoret muuttivat lapsuuden kodistaan suoraan avioliittoon. Nykyisin kotoa lähdetään pääasiassa opiskelujen aloittamisen tai työelämään siirtymisen takia. Nuoret muuttavat vanhempiensa luota yleensä asuakseen itsenäisesti ennen avio- tai avoliittoa ja perheen perustamista. Kerran kotoa lähteminen ei välttämättä myöskään tarkoita lopullista itsenäistymistä, sillä nuoret saattavat nykyään palata takaisin lapsuuden kotiinsa asuttuaan esimerkiksi yksin tai avoliitossa. Lisäksi kotoaan muuttaneet nuoret saattavat olla usein pitkään taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan. (Oinonen 2001.)

Koko Euroopan tasolla lapsuuden kodista muutetaan yhä myöhemmin (Chisholm & Hurrelmann 1995). Suomessa kotoa muutetaan muuhun Eurooppaan nähden kuitenkin aikaisemmin, vaikka kotona asuviakin on paljon. Suomessa 15–29-vuotiaista vanhempiensa luona asuu nimittäin noin 47 % (Nuorten elinoloindikaattorit 2001), kun taas Espanjassa vastaava luku on lähes 80 % (Oinonen 2001). Toisaalta 15-vuotiaiden voikin olettaa vielä asuvan kotona missä tahansa Euroopan maassa, vaikka kotoa muuttamista koskevilla tilastoilla otetaan jo tämänkin ikäryhmä mukaan lukuihin. Nämä Suomea ja Espanjaa vertailevat luvut antavat kuitenkin viitteitä maiden erilaisista kotoa muuttamisen malleista. Espanjahan kuuluu Gallandin (ks. Puuronen 1997, 153; Raitanen 2001b) esittämään Välimeren maiden malliin, jossa kotona asutaan pitkään. 15–19-vuotiaista suomalaisista kotona asuu vielä 89 %, kun 20–24-vuotiaista enää 36 %. Lisäksi tytöt muuttavat kotoa pois poikia aikaisemmin, esimerkiksi 20–24-vuotiaista tytöistä itsenäisesti asuu 72 %, kun pojista 53 %. (Nuorten elinoloindikaattorit 2001.)

Kuitenkin Suomessakin kotoa muutto on myöhentynyt verrattuna muutaman vuosikymmenen takaiseen tilanteeseen. Usein kotona asutaan, koska itsenäistyminen saattaisi tietää totutun elintason laskemista ja ehkä köyhtymistäkin. Määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet sekä opiskelu ja niistä johtuva rahanpuute saattavat estää nuorten kotoa muuttamisen. Kotona asutaan, koska se on usein nuorelle halpaa, vaikka toisaalta joissakin tilanteissa erilaiset yhteiskunnan myöntämät tuet saattavat kannustaa omillaan asumiseen. Usein itsenäistyminen saattaa kuitenkin olla kiinni vanhempien taloudellisesta tuesta. (Raitanen 2001b.)

Suomessa maaseudun nuoret muuttavat aikaisemmin kotoa lähinnä opinto- tai työpaikan takia. Kaupunkilaisilla tällaisia pakottavia syitä ei välttämättä ole ja siksi kotona asutaankin kauemmin. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun parikymppisistä nuorista kotonaan asuu vielä useampi kuin neljä viidestä, vaikka koko maan tasolla yleinen kotoa muutto ikä on naisilla 19 vuotta ja miehillä 20 vuotta. (Raitanen 2001b.) Näyttää siltä, että kotoa ei muuteta siksi, että oltaisiin tietyn ikäisiä, vaan useasti opiskelun tai työn takia. Kotiin taas jäädyään usein taloudellisten syiden takia. Toisaalta nuorten saamien asumistukien takia kotoa muutto saattaa joskus olla nuorelle kotoa asumista edullisempaa. Raitanen (2001b) tuo esille Niskan tutkimuksessa esille tulleita muuttohalukkuuden syitä. Halu itsenäistyä oli nuorten itsensä mielestä suurin muuttohalukkuuden syy. Toteutuneissa muutoissa suurin yksittäinen muuton syy oli kuitenkin opiskelujen aloittaminen, mutta itsenäistymisen halu oli muuton syynä silti perheen perustamista useammin.

Jos avioliiton solmimista ja lapsen saamista pidetään keskeisinä aikuisuuden kriteereinä, suomalaisten aikuistuminen tapahtuu yhä myöhempään. Perheen perustaminen tapahtuu yleensä yhä myöhemmässä vaiheessa ja *avioliiton solmimisikä on noussut*. Esimerkiksi vuonna 1998 ensimmäisen avioliiton solmimisikä oli suomalaisilla naisilla 28 ja miehillä 30 vuotta; ensimmäisen lapsen suomalainen nainen synnyttää keskimäärin myös noin 28-vuotiaana (Nuorten elinoloindikaattorit 2001). Perheen perustamista halutaan useasti lykätä taloudellisen epävarmuuden takia. Vanhemmuuden vaatimukset ovat myös kasvaneet ja siksi lasten hankkimista saatetaan siirtää, kunnes koetaan olevansa ”valmiita” vanhemmiksi. (Oinonen 2001.)

Ehkä suurin muutos on kuitenkin tapahtunut ihmisten asenteissa. Avioliitto lapsineen ei ole enää ainut oikea hyväksyty elämisenmuoto, vaan avoliitto ja yksin eläminen ovat myös hyväksytyjä ja yleisiä; myös avioerot ovat lisääntyneet. Perhemuodot ovat Suomessa moninaistuneet. Suomessa alle 30-vuotiaista pariskunnista 58 % elää avoliitossa. Lisäksi esimerkiksi vuonna 1997 avioliiton ulkopuolella syntyi lapsista 37 % verrattuna vuoden 1970 kuuteen prosenttiin. Yhden ihmisen taloudessa eläviä on Suomessa puolestaan 15 % kaikista kotitalouksista. Myös yksinhuoltajaperheet tai lapsettomat perheet ovat yleistyneet. (Eurostat 1999.) Perheellistymisen – vakaan parisuhteen, avio- tai avoliiton, solmiminen sekä lasten hankinta – merkitys aikuisuuden määrittäjänä onkin muuttunut (Oinonen 2001). Silti avioliiton arvostus on edelleen suurta ja suurin osa suomalaisista nuorista aikuisista suunnittelee menevänsä naimisiin ja hankkivansa lapsia jossakin vaiheessa. Avioliittoa pidetään yhä julkisen sitoumuksen ja suhteen pysyvyyden osoituksena. Avioliitto tuo turvallisuutta ja jatkuvuutta. (Reuna 1997.) Aikuistuminen ja aikuisuus perheen ja perhe-elämän kautta tarkasteltuna on kuitenkin muuttunut ja moninaistunut.

3.2.3 Aikuisen elämäntyylin omaksuminen

Kolmas aikuistumista muuttava rakenteellinen muutos liittyy Chisholmin ja Hurrelmannin (1995) mukaan ystävyysuhteisiin ja vapaa-aikaan sekä nuoren elämäntyyliin. Vertaisryhmän merkitys on kasvanut, ja se on ottanut hyvin laajastikin itselleen nuoren sosiaalistamistehtävän, joka aiemmin on ollut selkeästi vanhemmilla. Vertaisryhmällä on lisäksi suuri vaikutus nuoren kulutustottumuksiin ja vapaa-ajan aktiviteetteihin. Vertaisryhmien kautta nuoret kehittävät persoonallisen elämäntyylin vanhemmista riippumatta (Hurrelmann 1989).

Nuoret ovat nykyisin siis kulutuksessaan, vapaa-ajan käytössään, medioiden käytössään ja ystävyysuhteissaan hyvin itsenäisiä ja vanhemmistaan riippumattomia jo varhaisessa vaiheessa. Nuori saavuttaa aikuiselle ominaisen itsenäisyyden tällä elämänalueella huomattavasti aikaisemmin kuin ennen; voikin sanoa, että nuorilla on vapaa-ajan alueella aikuisen status. (Chisholm & Hurrelmann 1995.) Nuoret ovat vapaa-ajan ja kulutuksen alueella yhdenvertaisia aikuisten kanssa, ja heillä on tällöin aikuisen autonomia. Vaikka nuoret ovat useasti taloudellisesti riippuvaisia vanhemmistaan, kulutuspäätöksissään he ovat siis monesti hyvinkin itsenäisiä. (Hurrelmann 1989). Toisaalta nuorten itsenäisyys kulutuspäätöksissä ja vapaa-ajan vietossa saattaa olla näennäistä, sillä kaveripiirin valinnat vaikuttavat nuorekin valintoihin. Valinnat tehdäänkin vanhemmista riippumattomina, mutta usein kaveripiirin ehdoilla. Lisäksi nuori kuluttaa ja harrastaa, mutta vanhemmat saattavat maksaa, joten nuoren aikuismaiseen itsenäisyyteen ei välttämättä liitykään aikuisen vastuuta.

Kotona asuvien ja omassa taloudessaan asuvien nuorten kulutustottumukset saattavat kuitenkin olla erilaisia. Omassa kotitaloudessaan asuvien nuorten kulutuksesta ei esimerkiksi vapaa-aikaan mene ratkaisevasti enempää rahaa kuin vanhemmillakaan ikäryhmillä eläkeläisiä lukuun ottamatta. Nuorten kulutuksen on ajateltu painottuvan vapaa-aikaan siksi, että nuorten vapaa-ajan kulutus on näkyvämpää ja julkisempaa kuin muiden. Kotona asuvilla nuorilla on enemmän rahaa laitettavissa vapaa-aikaan ja heidän kulutustapansa saattavat antaa leimansa kaikkien nuorten kulutukseen. Kuitenkin nuorten taloudellinen asema on heikentynyt ja pysynytkin heikkona laman jälkeen johtuen esimerkiksi työttömyydestä. Nuorten asenne kulutukseen on joka tapauksessa vanhempia ikäryhmiä myönteisempää. Kulutuksella on paikkansa nuorten elämäntyyliessä eikä kulutusta tai tuloja näytä olevan tarvetta häpeillä. Vaikka nuorten omat tulot saattavat olla heikot, heidän vaikutuksensa kulutuksen kulttuurisiin ja ideologisiin rakennemuutoksiin on huomattavaa. Nuoret esimerkiksi kokevat kännykät ja sähköiset viestimet keskeiseksi osaksi elämäntapaansa. (Wilska 2001.) Yleisesti ottaen nuoret saavuttavat aikuisen aseman vapaa-ajan ja ystävyysuhteiden alueilla muita elämänalueita huomattavasti aiemmin; perinteisesti aikuisille ominainen itsenäinen elämäntyyli on myös nuorten saavutettavissa.

3.2.4 Aikuistumisprosessin moninaistuminen ja yksilöllistyminen

Chisholmin ja Hurrelmannin (1995) mukaan rakenteelliset muutokset aikuisuuteen siirtymisessä ovat hajottaneet aikuistumisprosessin pieniin palasiin. Aikuisuus etenee ikään kuin eri rintamilla eri tahtia. Nuoret saavuttavat aikuisille ominaisen itsenäisyyden ja vastuun eri elämänalueilla eri aikaan; *aikuisuudesta on tullut prosessi*. Näyttäisikin siltä, ettei mikään normatiivinen pakko sanele enää nuorten toimia, vaan aikuistuminen on yksilöllistymässä. Toisaalta taas yhteiskunnalliset olosuhteet luovat uudenlaisia pakkoja, sillä esimerkiksi nuori aikuinen ei välttämättä saa töitä ja saavuta täyttä taloudellista itsenäisyyttä, vaikka niin haluaisikin. Samoin moni saattaa taloudellisen tilanteen vuoksi asua vanhempiensa luona, vaikka mieluummin muuttaisikin pois. Chisholmin ja Hurrelmannin (1995) mukaan esimerkiksi kotonaan vielä asuvista portugalilaisnuorista 59 % kokee asumismuotonsa ongelmaksi. Samoin kotona asuvat suomalaisnuoret mielellään muuttaisivat omilleen (Raitanen 2001b). Aikuistuminen siis yksilöllistyy, mutta kuitenkin yhteiskunnan yleisten ehtojen ja instituutioiden asettamissa rajoissa; esimerkiksi nuoren koulutustaso ja asema työmarkkinoilla edelleen säätelevät hänen toimintamahdollisuuksiaan yhteiskunnassa ja samalla määrittävät yksilöllisten valintojen rajat (Järvinen 2001).

Galland (ks. Puuronen 1997, 152) korostaa, että vaikka esimerkiksi koulutuksen pidentyminen on vaikuttanut suuresti nuoruuteen, se ei ole riittävä selitys aikuistumisen luonteen muuttumiselle. Keskeinen muutos on hänen mukaansa elämänvaiheiden järjestyksen muuttuminen ja se, että osa perinteisistä nuoruuden tapahtumista on muuttunut ainakin joillekin nuorille mahdottomiksi. Nuoret eivät enää viimeisten vuosikymmenten aikana ole Gallandin mukaan siirtyneet sujuvasti elämänvaiheesta toiseen, vaan eri vaiheiden välille on muodostunut jopa vuosikausia kestäviä epämääräisiä rajatilanteita. Yksi tällaisista rajatilanteista on työttömyys. Gallandin esille tuomissa rajatilanteissa nuoret ovat osittain lasten tavoin riippuvaisia vanhemmistaan ja osittain taas aikuisten tavoin riippumattomia. Tämä on Gallandin mukaan ominaista nuoruudelle koko Euroopassa.

Chisholm ja Hurrelmann (1995) tuovat esille saman asian eli aikuisuuden etenemisen eri elämänalueilla eri tahtia. Joillakin elämänalueilla nuoret ovat hyvinkin itsenäisiä jo varhaisessa vaiheessa, kun taas toisilla alueilla aikuisen status saavutetaan vasta myöhemmin. Esimerkiksi kulutuksen, vapaa-ajan ja ystävyysuhteiden alueella nuoret toimivat hyvin itsenäisesti, vanhemmista riippumatta jo hyvin aikaisessa

vaiheessa. Poliittiset oikeudet, kuten äänioikeus sekä juridinen täysi-ikäisyys taas saavutetaan 18 vuoden iässä, mutta kotoa muutto ja työelämään siirtyminen saattavat venyä paljon pitemmällekin. (Chisholm & Hurrelmann 1995.)

Arnett (2000) korostaa aikuistumisen prosessiluonteisuutta. Aikuiseksi tuleminen tapahtuu vähitellen ja saattaa kestää vuosia. Nuoruudesta aikuisuuteen ei siirrytä nopeasti ja vaivattomasti, vaan näiden elämänvaiheiden väliin jää muutamia vuosia kestävä eräänlainen välitila. On vaikea hahmottaa, koska nuoruus oikein loppuu ja aikuisuus alkaa. Siksi Arnett ehdottaakin uutta, nuoruudesta ja aikuisuudesta erillistä elämänvaihetta tämän välitilan käsitteellistämiseksi. Tämän uuden käsitteen voisi suomentaa *orastavaksi aikuisuudeksi* (emerging adulthood). Nuoruus käsittää Arnettin mukaan ikävuodet 10-18, orastava aikuisuus puolestaan *vuodet 18-25*. Arnett perustelee uutta elämänvaihekäsitettään sillä, että noin ikävuosina 18-25 yksilön elämälle ei ole ominaista enää nuoruuden riippuvaisuus, muttei vielä kuitenkaan aikuisen vakiintuneisuus ja vastuullinen elämäkään. Nuori aikuisuus ei ole hyvä käsite tälle ajanjaksolle, sillä se käsitteenä viittaa siihen, että aikuisuus on jo saavutettu.

Orastavalle aikuisuudelle on sen sijaan ominaista se, ettei vielä olla aivan aikuisia, muttei enää nuoriakaan; monet vaihtoehdot ovat vielä avoinna ja tulevaisuuden suhteen ei ole tehty vielä sitovia päätöksiä. Tällöin vielä etsitään itselleen elämänsuuntaa esimerkiksi työelämässä ja ihmissuhteissa. Tämän ikäisten ihmisten elämäntilanteet saattavat poiketa suurestikin toisistaan, ja orastavaa aikuisuutta luonnehtivatkin suuri yksilöllisyys ja moninaisuus. Aikuisuus alkaa Arnettin mukaan noin 25 ikävuoden jälkeen, sillä silloin tilastojen perusteella suurin osa on jo vakiintunut tavalla tai toisella. Työ, perhe ja vanhemmuus tuovat tätä vakiintuneisuutta. Orastava aikuisuus on ominaista nyky-yhteiskunnalle ja sen on luonut työelämään siirtymisen, avioliiton ja vanhemmuuden lykkääntyminen. Orastava aikuisuus on myös kulttuurinen käsite ja tulee elämänvaiheena esille vain sellaisissa yhteiskunnissa, joissa aikuisten roolien ja vastuullisuuden omaksuminen on lykkääntynyt pitkälle nuoruuden loppumisen jälkeen.

Nuoruus on nyky-yhteiskunnassa pidentynyt ja aikuistuminen – ainakin perinteisten aikuistumisen mittareiden mukaan – lykkääntynyt. Toisaalta, kuten Ziehe (1991, 58) huomauttaa, nuoruus aikuisuudesta kulttuurisesti ja psyykkisesti erottavana vaiheena on myös lyhentynyt. Nuoret tavoittelevat aikuisen asemaa innokkaasti ja aikuiselämän mahdollisuuksiin käsiksi pääseminen on Ziehen mukaan yksi nuorten tärkeimpiä motiiveja. Myös lapset ovat entistä varhaisemmassa vaiheessa hyvinkin

tietoisia perinteisesti aikuisten maailmaan kuuluneista asioista; myös aikuisuuden ja lapsuuden välinen raja siis eräässä mielessä on tullut häilyvämmäksi (Nikander 1999). Jos puolestaan ajatellaan, että nuoruuden ja aikuisuuden väliin on tullut uusi elämänvaihe, kuten Arnett (2000) ehdottaa, nuoruus ei myöskään elämänvaiheena ole pidentynyt, niin kuin yleisesti ajatellaan. Yhteiskunta on muuttunut, joten aikaisemmat ikä- ja elämänvaihejaottelut eivät välttämättä pädekään. Aikuistuminen on joka tapauksessa muuttunut, mutta onko nuoruus pidentynyt vai nuoruuden ja aikuisuuden väliin tullut kokonaan uusi elämänvaihe, riippuu siitä, miten elämänkaarta halutaan käsitteellistää.

Aikuistumisprosessi on kuitenkin muuttunut, ja nuorten on siis nyky-yhteiskunnassa joskus osittain mahdotontakin saavuttaa aikuisuutta perinteisten aikuistumisen mittareiden mukaan. Esimerkiksi työelämään siirtyminen voi estyä työttömyysjaksojen takia, eikä silti työttömän ihmisen aikuisuutta tarvitse työn puutteen takia kyseenalaistaa. Ulkoisten elämäntapahtumien perusteella voi olla vaikea arvioida ihmisen aikuisuutta. Aikuistumisväylät ovat moninaistuneet ja yleensäkin koko aikuisuuden sisältö ei ole entisellä tavalla selkeä; aikuistumista himmentää yhteiskunnan tila (Hoikkala 1998). Aikuisuus ei olekaan enää kerralla lukkoon lyöty tila, vaan kenties jopa lopun elämää kestävä sisäinen kehitysprosessi (Raitanen 2001a, 198).

Vaikka aikuistuminen on monimutkaistunut ja muuttunut, ovat Oinosen (2001) mukaan silti perinteiset aikuisuuden mittarit säilyttäneet asemansa suomalaisten mielissä. Oinonen tuo esille toisistaan eroavat käsitteet aikuinen, aikuisempi ja tosi-aikuinen. Nämä käsitteet perustuvat suomalaisten asenneilmastoon. *Aikuinen* ihminen on täysi-ikäinen ja juridisesti aikuinen. *Aikuisempi* on sellainen täysi-ikäinen ihminen, joka tulee toimeen omillaan ja elää itsenäisesti. *Tosi-aikuinen* on kuitenkin vasta sellainen täysi-ikäinen ja omillaan toimeentuleva, joka on vakiintunut ja perheellinen. Oinosen mukaan ihmisten mielissä vakiintuminen eli vakaassa parisuhteessa eläminen ja perheen perustaminen ovat nykyäänkin ”todellisen” aikuisuuden määreitä. Vakiintumista pidetään tietynlaisena kypsyyden merkinä, sillä silloin yksilö ottaa vastuuta muistakin kuin itsestään.

4 NUORET JA KÄSITYKSET AIKUISUUDESTA SEKÄ TULEVAISUUDESTA

4.1 Nuorten näkemykset aikuisuuden kriteereistä

Aikuisuuteen siirtymistä on tutkittu paljon. Perinteisesti aikuisuuden määrittäjinä on siis nähty monenlaiset ulkoiset elämäntapahtumat eli ns. roolisiirtymät, kuten opiskelujen lopettaminen, työelämään siirtyminen, avioliitto ja perheen perustaminen. Paljon vähemmälle huomiolle tutkimuksissa on kuitenkin jäänyt nuorten omat käsitykset aikuisuuteen siirtymisestä ja yleensäkin aikuisuudesta.

Arnett (1994, 1997, 2001) on tutkinut amerikkalaisten nuorten ja nuorten aikuisten käsityksiä aikuisuuteen siirtymisestä ja aikuisuuden kriteereistä ja todennut käsitysten poikkeavan melko paljon tutkijoiden perinteisesti aikuisuudelle asettamista kriteereistä. Arnettin tutkimuksissa nuorille annettiin kyselylomake, jossa oli lueteltu 40 mahdollista aikuisuuden kriteeriä. Nuorten tuli valita näistä kriteereistä mielestään keskeisimmät aikuisuuden määrittäjät. Vaihtoehdot käsittivät mm. erilaisia roolisiirtymiä, käyttäytymiseen, tunne-elämään ja ikään liittyviä tekijöitä sekä erilaisia velvollisuuksia. Karkeasti jaoteltuna vaihtoehtojen voisi sanoa kuvaavan sekä sisäisiä että ulkoisia tekijöitä aikuisuuden määrittäjinä. Lisäksi tutkittavilta kysyttiin, ovatko he itse mielestään aikuisia. Vastausvaihtoehtoina oli ”kyllä”, ”ei” sekä ”joissakin määrin kyllä, joissakin ei”.

Arnett (1994, 1997) kartoitti kahden eri otoksen avulla (N=346 ja N=140) 18–28-vuotiaiden yliopisto-opiskelijoiden ajatuksia aikuisuuden kriteereistä. Suurin osa tutkimuksen osallistujista oli 18–21-vuotiaita. Keskeisimmiksi aikuisuuden kriteereiksi nousivat selkeästi sisäiset, psykologiset tekijät. Tärkein kriteeri oli *vastuu omien*

tekojensa seurauksista, tätä mieltä kahdesta otoksesta oli peräti 92 ja 94 %. Suurin osa piti aikuisuuden edellytyksenä myös *omien uskomusten ja arvojen muodostamista* riippumatta vanhemmista ja muista ihmisistä (80 % ja 78 %) sekä *tasavertaisen aikuisen suhteen muodostamista* omiin vanhempiinsa (72 % ja 69 %). Ulkoisista aikuisuuden määrittäjistä kannatusta saivat vain *taloudellinen riippumattomuus* vanhemmista (66 % ja 73 %) sekä *muuttaminen pois vanhempien taloudesta* (57 % ja 60 %). Sen sijaan perinteiset aikuisen elämää luonnehtivat ulkoiset tapahtumat, kuten avioliiton solmiminen, koulutuksen lopettaminen ja vanhemmaksi tuleminen eivät olleet nuorten mielestä tärkeitä aikuisuuden kriteerejä – alle 20 % vastaajista piti niitä tärkeinä. (Arnett 1994, 1997.)

Myöhemmin Arnett (2001) on myös verrannut eri ikäisten käsityksiä aikuisuuden kriteereistä selvittääkseen, poikkeavatko ne toisistaan. Otoksena hänellä oli 13–19-vuotiaita nuoria (N=171), 20–29-vuotiaita nuoria aikuisia (N=179) sekä 30–55-vuotiaita aikuisia (N=165). Tulokset olivat yhteneviä Arnettin (1994, 1997) aikaisempien yliopisto-opiskelijoista tehtyjen tutkimusten kanssa. Aikuisuuden kriteerit näyttävät olevan hyvin samanlaisia kaikenikäisten mielestä. Sekä nuoret, nuoret aikuiset että aikuiset pitävät kaikki keskeisimpinä aikuisuuden kriteereinä sisäisiä tekijöitä. Vähiten merkitystä näyttää puolestaan olevan ulkoisilla roolisiirtymillä (esim. avioliitto). Jonkun verran käsitykset näyttävät kuitenkin vaihtelevan eri ikäisillä. Nuoret korostavat suhteessa muihin ryhmiin enemmän biologisia tekijöitä, kuten sukukypsyyttä aikuisuuden määrittäjänä. Nuorista noin puolet pitää biologisia tekijöitä tärkeinä, kun taas muissa ryhmissä osuus jää alle puolen. Nuoret pitävät myös roolisiirtymiä, lähinnä työllistymistä (39 %) ja koulutuksen päättämistä (34 %) muita ryhmiä enemmän aikuisuuden määrittäjinä. Toisaalta nuoretkaan eivät pidä roolisiirtymiä kovin keskeisinä aikuisuuden kriteereinä suhteessa muihin kriteereihin. Sisäiset kriteerit ovat myös nuorista tärkeimmät aikuisuuden määrittäjät. Sen sijaan nuoret aikuiset korostavat roolisiirtymiä suhteessa kaikkein vähiten. Aikuiset puolestaan painottavat normien noudattamista aikuisuuden kriteerinä muita enemmän. Suurimmaksi osaksi eri ikäryhmät pitävät aivan samoja tekijöitä tärkeinä aikuisuuden määrittäjinä. (Arnett 2001.)

Arnettin (1994, 1997, 2001) tutkimuksissa nuoret korostivat sisäisiä ja psykologisia tekijöitä aikuisuuden määrittäjinä. Samanlaisiin tuloksiin on päädytty myös muissa tutkimuksissa. Scheer, Unger ja Brown (1996) selvittivät tutkimuksessaan, minkälaisia tekijöitä 13–19-vuotiaat nuoret pitävät tärkeinä aikuiseksi tulemisessa ja

missä iässä heidän mielestään aikuisuus alkaa. Tutkittavien (N=113) piti valita kahdeksasta vaihtoehdosta mielestään tärkein ominaisuus aikuiseksi tulemisessa. Vaihtoehdoista osa käsitti kognitiivisia tekijöitä, osa tiettyjä yksittäisiä tapahtumia. Nuorilta kysyttiin lisäksi, pitävätkö he itseään aikuisina ja jos eivät, milloin he ajattelevat tulevansa aikuisiksi. *Tärkeimmäksi aikuisuuden kriteeriksi nousi vastuun ottaminen omista teoista* eli täsmälleen sama kriteeri kuin Arnettinkin tutkimuksissa. Tärkeänä pidettiin myös *kykyä tehdä omia päätöksiä*. Ainoana ulkoisena kriteerinä kannatusta sai *taloudellinen riippumattomuus / työssä käyminen*. Naimisiinmeno, vanhemmaksi tuleminen tai esimerkiksi täysi-ikäisyys eivät saaneet nuorten kannatusta aikuisuuden kriteereiksi. (Scheer ym. 1996.)

Hyvin samantapaisia tuloksia saatiin myös Scheerin ja Palkovitzin (1994) tutkimuksessa, jossa selvitettiin nuorten näkemyksiä aikuisuuden edellytyksistä. Aikuisuuden edellytyksiksi nousivat jälleen taloudellinen riippumattomuus / oma työ, vastuullisuus ja omien päätösten tekeminen. Lisäksi osa nuorista korosti koulutusta. (Scheer & Palkovitz 1994.) Greene, Wheatley ja Aldava (1992) puolestaan pyysivät tutkimuksessaan yläasteikäisiä nuoria sekä yliopisto-opiskelijoita kirjoittamaan käsityksiään siitä, mitkä piirteet tai kokemukset heidän mielestään tekevät ihmisestä aikuisen. Tulokset olivat hyvin samanlaisia kuin muissakin tutkimuksissa. Sekä yläasteikäiset nuoret että yliopisto-opiskelijat mielsivät tärkeimmiksi aikuisuuden kriteereiksi vastuullisen käytöksen, itsenäisen päätöksenteon ja taloudellisen itsenäisyyden. Roolisiirtymää mainittiin tässäkin tutkimuksessa harvoin. (Greene ym. 1992.)

Sekä Scheerin ym. (1996) että Arnettin (1994, 1997, 2001) tutkimuksissa tutkittavilta kysyttiin myös, kokevatko he itsensä aikuisiksi. Arnettin tutkimuksissa vastaukset vaihtelivat vastaajan iän mukaan. Nuorista 19 % vastasi ”kyllä”, 33 % ”ei” ja suurin osa eli 48 % ”joissakin määrin kyllä, joissakin ei” (Arnett 2001). Suurin osa myös yliopisto-opiskelijoista (63 %) koki itsensä osaksi aikuiseksi, osaksi ei, aikuisena itseään piti 27 % vastaajista, kun taas 10 % ei pitänyt vielä itseään aikuisena (Arnett 1994). Vielä nuorista aikuisistakin melko suuri osa (otoksesta riippuen 35 tai 50 %) vastasi ”joissakin määrin kyllä, joissakin ei” (Arnett 1997, 2001).

Scheerin ym. (1996) tutkimuksessa saatiin melko lailla päinvastaisia tuloksia. Lähes 80 % vastaajista koki itsensä aikuisiksi, vaikka näiden vastaajien keskimääräinen ikä oli 16,7 vuotta. Mielenkiintoista on, että ei vielä itseään aikuisena pitävien keskimääräinen ikä oli tässä tutkimuksessa aikuisena itsensä kokevien ikää vanhempi,

20,5 vuotta. Ehkäpä tässä tutkimuksessa nuoremmille vastaajille aikuisuus näyttäytyi vielä yksiselitteisenä asiana, kun taas vanhemmat vastaajat arvioivat omaa aikuisuuttaan varovaisemmin. (Scheer ym. 1996.) Samoin Scheerin ja Palkovitzin (1994) tutkimuksessa noin 80 % nuorista (keski-ikältään parikymppisiä) piti itseään aikuisena. Miksi Arnettin (2001) tutkimuksessa nuorista vain 19 % piti itseään aikuisena, mutta Scheerin ym. (1996) ja Scheerin ja Palkovitzin (1994) tutkimuksessa osuus oli jopa 80 %? Selityksenä saattaisi olla se, että Scheerin ym. (1996) sekä Scheerin ja Palkovitzin (1994) tutkimuksissa nuorten täytyi vastata joko ”kyllä” tai ”ei”, kun taas Arnettin (2001) tutkimuksessa oli tarjolla myös kolmas vaihtoehto.

Sekä Scheer ym. (1996) että Arnett (1994, 1997, 2001) korostavat aikuisuuden olevan prosessi, mikä selittää sen, että jossakin määrin nuori voi kokea olevansa aikuinen, jossakin ei. *Nuorten aikuisuudelle asettamat kriteerit ovat subjektiivisia, sisäisiä ja monimerkityksisiä ja siksi vaikeasti ulkoapäin todettavissa.* On hankalaa tarkalleen määrittää, milloin ihminen on esimerkiksi kykenevä ottamaan vastuuta omista teoistaan, mikä oli nuorille tärkein aikuisuuden edellytys. *Aikuiseksi tuleminen onkin vähitellen etenevä prosessi,* joka voi kestää vuosia. Joillakin elämänalueilla ihminen voi olla mielestään aikuinen, mutta toisilla taas prosessi on edelleen käynnissä. (Arnett 1994, 1997, 2001.) Mielenkiintoista on, että Arnettin (2001) tutkimien keski-ikäistenkin joukossa oli sellaisia (12 %), jotka eivät tunteneet itseään kaikilta osin aikuiseksi. Aikuistumisen prosessimalli voi selittää tämänkin tuloksen. Aikuisuus etenee eri elämänalueilla eri tahtia (Chisholm & Hurrelmann 1995).

Sekä Greenen ym. (1992), Scheerin ym. (1996), Scheerin ja Palkovitzin (1994) että Arnettin (1994, 1997, 2001) tutkimuksissa tuli selkeästi ilmi, että ulkoisia tapahtumia tärkeimpänä nuoret pitävät sisäisiä, kognitiivisia tekijöitä aikuisuuden määrittäjinä. Miksi nuorten – ja aikuistenkin - käsitykset aikuisuuden kriteereistä sitten painottuvat näihin sisäisiin tekijöihin? Arnett (1994, 1997, 2001) ehdottaa yhdeksi syyksi individualismin korostumista amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Itsenäisyys ja omillaan toimeen tuleminen ovat amerikkalaisuutta leimaavia tekijöitä. Nuorten näkemykset aikuisuudesta heijastavat näitä näkemyksiä, eikä siksi olekaan ihme, että sisäiset tekijät nousevat keskeisiksi aikuisuutta määriteltäessä. *Nuorille aikuisuus on itsenäisyyttä sekä psykologisesti ajateltuna että taloudellisesti.*

Toisena syynä voisi Arnettin mukaan olla se, että perinteisesti aikuisuutta leimaavat siirtymät, kuten esimerkiksi avioliitto ja vakituisen työpaikan saaminen, tapahtuvat nykyajan nuorilla entistä myöhemmin. Aikuisen statuksen saaminen näiden

ulkoisten kriteerien perusteella ei siis ole välttämättä mahdollista nuorille, joten nuoret määrittävät aikuisuuden muilla tavoin. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että esimerkiksi vanhemmuus voi yksilön kannalta olla aikuisen identiteetin tuova tapahtuma, sillä Arnettin tutkimuksissa niistä vastaajista, joilla itsellään oli lapsia, suurin osa pitikin juuri vanhemmuutta aikuisuuteen siirtymisen merkkinä omalla kohdallaan. (Arnett 1994, 1997, 2001.)

Arnett (1994) kuitenkin korostaa, että *aikuisuuden kriteerit ovat kulttuurisidonnaisia* ja saattavat muuttua samassakin yhteiskunnassa. Ehkä voisikin esimerkiksi olettaa, ettei taloudellisella riippumattomuudella ole Suomessa niin suurta merkitystä aikuisuuden määrittäjänä kuin kaikenlaista itsenäisyyttä ja riippumattomuutta korostavassa Amerikassa. Suomalaiset nuoret eivät esimerkiksi ole opiskeluaikanaan samalla tavalla riippuvaisia vanhempiensa taloudellisesta tuesta kuin amerikkalaiset opiskelijat. Myöskään individualismin korostaminen ei ole Suomessa niin suurta kuin Amerikassa. Arnettin (1994, 1997, 2001), Scheerin ja Palkovitzin (1994), Scheerin ym. (1996) sekä Greenen ym. (1992) tutkimusten tulokset on saatu amerikkalaisesta yhteiskunnasta, eivätkä siis ole suoraan siirrettävissä muihin maihin ja kulttuureihin. Toisaalta taloudellinen itsenäisyys korostuu työn tärkeyden kautta edelleen Suomessakin.

Suomessa nuorten käsityksiä aikuisista ja aikuisten elämästä on kuitenkin tutkittu varsin vähän. Aikuisten näkemyksiä aikuisuudesta (Hoikkala 1993) ja nuorista (Siurala 1990) on sen sijaan tutkittu. Nuorten aikuiskäsityksiä on tutkittu Suomessa ainoastaan muutamissa pro gradu –tutkielmissa. Suikkanen (1998) tutki yhteiskuntapolitiikan pro gradu –työssään yhdeksäsluokkalaisten ajatuksia aikuisuudesta ja aikuisten maailmasta nuorten ainekirjoituksia analysoimalla. Repo-Kaarento (1990) tutki 12-vuotiaiden aineissa välittyviä aikuismielikuvia, kun taas Jussilan (1997) pro gradu –tutkielmassa selviteltiin kolmasluokkalaisten käsityksiä aikuisista ja aikuisuudesta puolistrukturoidun haastattelun ja kyselylomakkeen keinoin. Näistäkin pro gradu –töistä ainoastaan Suikkasen tutkimuksen kohderyhmänä oli varsinaisesti nuoret. Suomalaiset tutkimukset ovat keskittyneet enemmänkin nuorten odotuksiin omasta aikuisuudestaan eli tulevaisuusodotuksiin (esim. Nurmi 1991; Nummenmaa 1992; Nummenmaa & Shvets 2000; Kasurinen 1996, 2000b, 2000c) kuin nuorten käsityksiin aikuisuudesta sinällään.

Suikkasen (1998) työssä nuoret pitivät tärkeimpinä aikuisuuden kriteereinä *sisäisiä tekijöitä*, kuten *kykyä kantaa vastuu itsestään* sekä *vapautta päättää omista*

asioistaan. Vastuun ja vapauden teema on siis sama kuin ulkomaisissakin tutkimuksissa (ks. Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer & Palkovitz 1994; Scheer ym. 1996; Greene ym. 1992). Tulevassa aikuisuudessaan nuoria kiehtoo vapaus, mutta vastuu pelottaa. Tärkein aikuisuuden kriteeri nuorten mielestä oli kyky kantaa vastuuta eikä toisaalta käyttää vapauttaan väärin. Suomalaiset nuoret mainitsivat *myös ulkoisia tekijöitä*, kuten *taloudellisen itsenäisyyden, työssä käymisen, oman asunnon ja perheen*, mutta sisäiset tekijät mainittiin kuitenkin ulkoisia useammin. Ulkoisista tekijöistä tärkein oli taloudellinen riippumattomuus eli jälleen päädytään samaan kuin Arnettin (1994, 1997, 2001) ja Scheerin ym. (1996) tutkimuksissa. Monet Suikkasen tutkimuksen nuoret kuitenkin korostivat myös perhettä ja työtä aikuisuuden merkkinä eli perinteisiä aikuisuuden roolisiirtymiä, joita esimerkiksi Arnettin tutkimusten nuoret eivät aikuisuudelta edellyttäneet. Toisaalta perhe ja työ saattavat olla suomalaisille nuorille aikuisuuden merkkejä, mutta eivät kuitenkaan välttämättömiä edellytyksiä? Joillekin tutkimuksen nuorille myös täysi-ikäisyys oli aikuisuuden alkamispiste, mutta suurimmalle osalle täysi-ikäisyys näytti olevan vain lainsäädännöllinen raja. (Suikkanen 1998, 47-56.)

Aikuisuuden hahmottuminen vaiheittaisena tapahtumana, prosessina (ks. Arnett 1994, 1997, 2001), tuli esille myös Suikkasen (1998) tutkimuksessa. Moni nuori mm. katsoo itsellään olevan jo päätösvaltaa ja vapauksia joissakin asioissa, mutta monissa asioissa vastuu on vielä vanhemmilla. Ajoittain nuoret kokevat myös ristiriitaa, sillä välillä heitä kohdellaan lapsina, välillä heiltä taas odotetaan aikuisen käytöstä. Vain harva tutkituista nuorista kokee olevansa aikuinen, suurin osa ajattelee olevansa matkalla kohti aikuisuutta. (Suikkanen 1998, 47-48.) Näyttää siltä, että sekä sisäiset että ulkoiset tekijät vaikuttavat aikuisuuteen ja monesti riippuvat myös toisistaan: ulkoinen itsenäistyminen vaatii henkisiä edellytyksiä, toisaalta esimerkiksi oma asunto tai työ kasvattaa ihmistä kypsemmäksi (Suikkanen 1998, 55).

Vaikka suomalaisten nuorten käsityksissä korostuivat sisäiset tekijät aikuisuuden määrittäjinä, tulivat toisaalta myös perinteiset aikuistumisen mittarit - taloudellinen itsenäisyys, työ, oma asunto ja perhe - esille nuorten vastauksissa. Samoin myös tärkeimpänä ulkoisena tekijänä mainittu taloudellinen riippumattomuus on kuitenkin yhteydessä työhön, työn kauttahan yleensä taloudellinen itsenäisyys saavutetaan. Näyttäisikin siltä, että perinteiset aikuistumisen mittarit ovat säilyneet suomalaisten mielissä edelleenkin, vaikka aikuistumisen sisäiset tekijät painottuvatkin enemmän. Taloudellinen itsenäisyys aikuisuuden määrittäjänä nousi vielä nuorten - sekä

suomalaisten että ulkomaisten - vastauksissa melko vahvasti esille (Suikkanen 1998; Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym.1996). Kuten Oinonen (2001) arvelee, ehkä taloudellinen itsenäisyys onkin yksi keskeisimpiä aikuisuuden määrittäjiä, sillä se on samalla ehto muillekin aikuisuuden piirteille, kuten oman kodin ja talouden sekä perheen perustamiselle. Silti aikuisuutta määrittävät sisäiset tekijät näyttävät saavan suuremman merkityksen ihmisten käsityksissä.

4.2 Aikuisten elämä aikuisten ja nuorten silmin

Hoikkala (1993) on selvittänyt aikuisten tulkintoja aikuisuudesta ja aikuistumisesta laajojen teemahaastatteluiden sekä tiedotusvälineiden henkilöhaastatteluiden avulla. Teemahaastatteluista ja lähinnä naistenlehtien ns. mediapuheesta Hoikkala tunnisti *neljä erilaista aikuisuusmallia tai -käsitystä*: aikuisuuden haarniskamallin, realistisen aikuismallin, aikuisuuden täysi-ikäisyysmallin sekä itsenäistymismallin. Monien aikuisten aikuistumiskäsitykset kiteytyivät *aikuisuuden haarniskamalliksi*. Tällaisen ajattelumallin mukaan aikuisuus on tylsistymistä ja paikalleen jämähtämistä. Aikuisuus merkitsee spontaanisuuden menettämistä ja oman itsen työntämistä sivuun. Aikuisuus on kuin tukahduttava haarniska, ja aikuisen elämä täynnä vastuuta ja velvollisuuksia. Eräsikin 45-vuotias isä toteaa, että ”elämä olisi hyvä elää kun ei koskaan aikuistuisi” (Hoikkala 1993, 77). Aikuisuus arvotetaan haarniskamallissa siis joksikin torjuttavaksi asiaksi ja aikuistuminen epäsuotavaksi; nuorena ja nuorekkaana pysyminen on sen sijaan toivottavaa. (Hoikkala 1993, 76-79.)

Realistisessa aikuismallissa aikuisuutta pidetään väistämättömänä tapahtumana, nuoruus ei voi kestää loputtomiin. Kun nuoruus on eletty, omistaudutaan perheelle ja vanhemmuudelle. Aikuisuus on luonnollinen osa elämänkulkua, ei tylsää, vaan normaalia elämää. Elämän rikkaus tulee lapsista ja heille omistautuminen on itsestään selvää, vaikka lapset tuovat elämään rajoituksiakin. Realistisen aikuisuusmallin mukaan aikuisuuden määrittävät suhtautuvat myös vanhenemiseen luonnollisesti. Ihminen saa vanheta rauhassa tarvitsematta olla pakonomaisesti nuorekas. (Hoikkala 1993, 79-80.) *Aikuisuuden täysi-ikäisyysmallissa* aikuisuus määrittyy prosessiluonteiseksi, jatkuvaksi kasvuksi kohti itsestään vastaavaa, järkevää ja aikuistumisestaan tietoisia yksilöä. Aikuisuus velvoittaa: aikuisella on kansalaisena

velvollisuuksia ja vastuuta ja jokaisen on yritettävä olla hyödyllinen. Jokaisen on itse aikuistuttava ja sopeuduttava ympäristöönsä ja sen haasteisiin, mallissa siis korostuu aikuisuuden sisäinen kehitysprosessi. (Hoikkala 1993, 80-82.)

Itsenäistymismalli tulee esille aikuisten puheissa silloin, kun puhutaan omien lasten aikuisuudesta. Vanhempien itsemäärityksenä aikuisuus voi olla jopa jotakin vieroksuttavaa, mutta omien lasten kohdalla aikuisuudesta puhutaan positiivisena ominaisuutena. Aikuisuus on itsenäistymistä ja järjen lisääntymistä. Oman lapsen orastavassa aikuisuudessa nähdään paljon positiivisia ominaisuuksia: kypsyyttä, ajattelevaisuutta, vastuuntuntoisuutta ja päämäärätietoisuutta. Omassa lapsessa aikuismaisuus on myönteistä itsenäistymistä ja vanhemmista irtautumista. (Hoikkala 1993, 82-85.) Sama ihminen saattaa siis Hoikkalan tutkimuksessa puhua aikuisuudesta omalla kohdallaan jämähtämisenä, mutta toisessa asiayhteydessä, omasta lapsesta puhuttaessa, aikuisuus onkin myönteistä itsenäistymistä. Aikuisuusmallit ja -käsitteet näyttävät olevan moninaisia ja ristiriitaisiakin. Kuten Hoikkala (1993, 242) toteaa, vaikuttaa siltä, että omaa aikuisuutta käsitellessään monet ihannoivat nuoruutta ja *aikuisuus* ikään kuin *nuorennetaan*, kun taas toisaalta *nuoruus aikuistetaan* omien lasten kohdalla puhumalla mm. itsenäistymisestä ja järkevyyden lisääntymisestä aikuismaisina ja arvostettavina ominaisuuksina. Jo aikuisuuttaan elävien suomalaisten suhtautuminen aikuisuuteen näyttääkin olevan vaihtelevaa ja välillä ristiriitaista.

Entä miten nuoret suhtautuvat aikuisiin ja millaiselta aikuisten elämä heistä näyttää? Suhtautuvatko nuoret aikuisuuteen samalla tavalla kuin jo aikuisuuttaan elävät aikuiset? Suikkasen (1998) tutkimat *nuoret suhtautuivat nykyaikuisiin enimmäkseen kriittisesti*. Aikuisten elämä vaikuttaa heistä tylsältä. Monien velvollisuuksien ja kiireen keskellä aikuisilta näyttää katoavan ilo, mistä seuraa elämään kyllästyminen ja tylsistyminen. Tätä nuoret haluavat ehdottomasti välttää. Monet uskovatkin itse säilyvänsä iloisina ja huumorintajuisina vielä aikuisenakin. (Suikkanen 1998, 57-60.)

Myös Repo-Kaarennon (1990) tutkimat varhaisnuoret korostivat aikuisten maailman ilottomuutta ja näkivät aikuisen elämän olevan täynnä työtä ja velvollisuuksia; aikuisten maailma ei näytä heistä kovin houkuttelevalta (Repo-Kaarento 1990, 87-88). Topon (1988) 15-vuotiaiden tyttöjen tulevaisuudenkuvia kartoittaneesta tutkimuksesta tuli myös ilmi nuorten kielteinen suhtautuminen aikuisten elämään. Aikuisten elämä vaikutti olevan täynnä taloudellisia huolia, kotitöitä, asuntolainojen maksua ja lasten perään katsomista. Aikuisten elämä vaikutti tylsältä ja pysähtyneeltä. (Topo 1988, 70-72.) Nuorten aikuiskäsityksissä näyttäisi siis olevan

samaa kuin Hoikkalan (1993) tutkimuksen aikuisuuden haarniskamallissa, jossa aikuisuus esittäytyi jämähtämisenä ja velvollisuuksien väsyttämänä. Onko tällainen negatiivinen aikuisuuskäsitys todellakin koko kulttuurimme läpäisevää?

Lachman, Lewkowicz, Marcus ja Peng (1994) ovat tutkineet eri ikäisten mielikuvia keski-ikäisistä, ja mielikuvissa näkyy osaltaan jälleen aikuisuuden negatiivinen arvottaminen. Keski-ikä näyttäytyy monille velvollisuuksien täyttämänä aikana, jolloin on vain vähän vapaa-aikaa ja paljon stressiä. Elämänsisällöt tulevat työstä ja vanhemmuudesta. Nuoret näyttivät suhtautuvan keski-ikään vielä muita ikäryhmiä kielteisemmin. Nuoret lisäksi näkivät keski-ikä alkavan jo noin 35-vuotiaana, kun taas muut ikäryhmät keskimäärin nelikymppisenä, mikä vastaa melko hyvin esimerkiksi Levinsonin (Levinson ym. 1979) teorian keski-ikä siirtymän sijoittumista. (Lachman ym. 1994.) Ehkäpä länsimainen nuoruuden ihannointi vaikuttaa monien käsityksiin ja siksi aikuisuus hahmotetaan monesti joksikin negatiiviseksi, kuten Hoikkalan (1993) tutkimuksen aikuisuuden haarniskamallissa. Lachmanin ym. (1994) tutkimuksessa keski-ikässä ajateltiin sentään olevan jotain positiivistakin, mm. osaaminen ja stressinsietokyky kasvavat. Jotkut elämän huippukohtat koetaan vasta keski-ikässä. Keski-ikä on monista sekä menetyksen että saavutusten aikaa, minkä voisi ajatella vastaavan Hoikkalan (1993) realistista aikuismallia.

Suikkasen (1998) tutkimuksen nuoria ärsytti aikuisten heihin käyttämä valta. Aikuisten oikeus määrätä ja kontrolloida nuoria ja asettaa rajoja kyseenalaistetaan. Nuorten mielestä aikuiset aliarvioivat heidän kykyjään tehdä päätöksiä. Nuoret kokevatkin usein, etteivät aikuiset ymmärrä heitä. Näyttää kuin aikuiset olisivat kokonaan unohtaneet, millaista on olla nuori. (Suikkanen 1998, 60-62.) Sama aikuisten ylivalta tuli esille myös Repo-Kaarenon (1990) tutkimuksessa. Myös Jussilan (1997) tutkimat kolmasluokkalaiset pitivät aikuisten kielteisenä puolena liiallista määräysvaltaa. Toisaalta taas aikuisten asettamat rajat ja huolenpito näyttävät tuovat nuorille tunteen, että heistä välitetään. Siinä mielessä aikuisten huolehtimista arvostetaan, mutta liika huolehtiminen ärsyttää ja ilmentää nuorten kykyjen aliarvioimista. (Suikkanen 1998, 63-64; Repo-Kaarento 1990, 82-83.)

Jotakin hyvääkin aikuisuudessa on. Eniten aikuisuudessa ja aikuisten elämässä nuoria houkuttaa vapaus; aikuisena on vapaus ja mahdollisuus päättää itsenäisesti omista asioistaan. Myös viisauden nähdään karttuvan. Tämä painottui sekä Suikkasen (1998) että Repo-Kaarenon (1990) tutkimuksessa, mutta myös Jussilan (1997) tutkimat lapset odottivat aikuisena saavutettavaa vapautta innokkaasti. Myös Topon (1988)

tutkimat tytöt odottivat aikuisuudessa itsenäisyyttä, vaikka toisaalta itsenäisyyden toinen puoli, vastuu, hieman huolestuttikin. Suikkasen ja Repo-Kaarenon tutkimat nuoret ja varhaisnuoret suhtautuivat aikuisiin monelta osin kuitenkin kriittisesti. Jussilan tutkimilla kolmasluokkalaisilla näytti puolestaan olevan vielä pääasiassa positiivinen kuva aikuisista. Toisaalta Suikkanen (1998, 66) korostaa sitä, että suurin osa nuorista pohti hänen tutkimuksessaan hyvinkin realistisesti aikuisuuden sekä hyviä että huonoja puolia. Jokaisessa elämänvaiheessa on hyvät ja huonot puolensa, minkä myös nuoret tiedostavat. Ehkäpä tässä on osasia Hoikkalan (1993) realistisesta aikuismallista, jossa aikuisuus hyväksytään luonnollisena asiana.

Rapoport ja Barnett (1986) ovat tutkineet israelilaisten nuorten käsityksiä eri elämänvaiheista. Tutkimuksessa havaittiin nuorilla olevan positiivinen suhtautuminen nuoruuteen, negatiivinen vanhuuteen ja jotakin siltä väliltä aikuisuuteen ja lapsuuteen. Aikuisia kuvailtiin monesti totisiksi ja vakaviksi ihmisiksi, joilla on huolia ja vastuuta. Toisaalta aikuiset ovat kokeneita ja tietävät monista asioista paljon. Aikuisuudesta puhuessaan nuoret mainitsivat tutkimuksessa paljon perhe- ja ammattirooleihin liittyviä asioita. (Rapoport & Barnett 1986.) Vaikka kyseisessä tutkimuksessa tutkittavat tulevat melko erilaisesta kulttuurista kuin suomalaiset nuoret, näyttää samanlaisuutta aikuiskäsityksissä olevan. Aikuisiin liitetään vastuun ja velvollisuuksien piirteitä, kuten esimerkiksi Suikkasen (1998) ja Repo-Kaarenonkin (1990) tutkimuksissa.

4.3 Tavoitteena hyvä koulutus, työ ja oma perhe

Miten nuoret sitten suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa aikuisina? Päinvastoin kuin nuorten käsityksiä aikuisuudesta ja aikuistumisesta yleensä, nuorten suhtautumista tulevaisuuteen on tutkittu melko paljon sekä Suomessa että ulkomailla. Tutkimukset ovat painottuneet mm. siihen, minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia ja tavoitteita nuorilla on, kuinka pitkälle tulevaisuuteen nuoret katsovat ja kuinka huolellisesti he tulevaisuuttaan suunnittelevat, kuinka paljon nuoret kokevat voivansa vaikuttaa tulevaisuuden tapahtumiin ja suhtautuvatko nuoret tulevaisuuteensa optimistisesti vai pessimistisesti. Kokoavana käsitteenä tulevaisuustutkimuksessa on käytetty *tulevaisuuteen suuntautumista eli tulevaisuusorientaatiota*. (Kasurinen 2000a.)

Tutkimuskohteena on monesti ollut nuorten *tulevaisuudenkuvat*, joilla tarkoitetaan yksilön subjektiivista käsitystä tulevaisuudestaan. Siihen sisältyy suunnitelmia, toiveita, odotuksia ja pelkoja. (Nummenmaa 1992.) Nurmi (1989a, 1989b, 1991) on tutkinut nuorten tulevaisuuteen suuntautumista psykologisesta näkökulmasta. Hän erottaa tulevaisuuteen suuntautumisessa kolme osatekijää: motivaation, suunnittelun ja arvioinnin. Motivaatio viittaa nuoren kiinnostukseen tulevaisuuttaan kohtaan, suunnittelu itse tulevaisuuden tapahtumien suunnitteluun ja arviointi puolestaan siihen, uskooko nuori suunnitelmiensa toteutuvan. Tulevaisuuteen suuntautumiseen liittyy siis suunnitelmia, asenteita ja arviointeja. (Nurmi 1989a, 1989b, 1991.)

Nurmi (1989a, 1989b) on haastattelututkimuksissaan selvittänyt eri ikäisten nuorten tulevaisuuden toiveita sekä pelkoja. Nuorten tavoitteet ja toiveet koskivat kaikissa tutkituissa ikäryhmissä (11-vuotiaat, 15-vuotiaat ja 18-vuotiaat) eniten koulutusta ja ammattia, sitten perhettä sekä vapaa-aikaa ja omaisuuden hankkimista. Nurmi (1991) valottaa katsauksessaan monia suomalaisia ja ulkomaisia nuorten tulevaisuuteen suuntautumisesta tehtyjä tutkimuksia ja huomauttaakin oikeastaan kaikissa tutkimuksissa nuorten miettivän eniten juuri tulevaisuuden koulutustaan ja ammattiaan. Seuraavaksi suosituimmat teemat ovat perhe ja avioliitto. Uudemmissa tutkimuksissa (esim. Kasurinen 2000b, 2000c; Nummenmaa & Shvets 2000; Nummenmaa & Kuosmanen 1996; Mikkonen 2000; Rubin 1998) nuorten tulevaisuuden toiveet ovatkin pitkälle samat kuin Nurmenkin (1989a, 1989b) 80-luvun loppupuolella tekemissä tutkimuksissa. Nuoret näyttävät edelleen odottavan omalta aikuisuudeltaan hyvin perinteisiä asioita: *hyvää koulutusta, työtä ja omaa perhettä*. Nämä tulevaisuuden toiveet eivät näytä eroavan kulttuureittainkaan; Nurmen, Kalakosken, Poolen ja Seginerin (1992) tutkimuksessa vertailtiin nuorten tavoitteita ja toiveita Suomessa, Israelissa ja Australiassa ja todettiin koulutuksen, työn ja tulevan perheen olevan yleisimmät toiveet jokaisessa maassa.

Kasurinen (1996, 2000b, 2000c) on tutkinut 14–16-vuotiaiden itäsuomalaisten nuorten tulevaisuuteen suuntautumista osana laajempaa vertailevaa tutkimusta, johon on osallistunut itäsuomalaisia nuoria sekä Venäjän karjalaisia nuoria. Sekä suomalaisia että venäläisiä nuoria oli molempia tutkimuksessa mukana kolmisensataa. Samaan vertailevaan tutkimushankkeeseen liittyy myös Nummenmaan ja Shvetsin (2000) tutkimus, jossa 15–16-vuotiaiden nuorten piti kuvitella päivittäistä elämäänsä vuonna 2010 eli noin 35-vuotiaina. Kasurisen (1996, 2000b) tutkimuksissa nuoret listasivat

jälleen tärkeimmiksi tulevaisuuden suunnitelmikseen ja toiveikseen koulutuksen, ammatin sekä perheen ja avioliiton. Koulutus ja opiskelu mainittiin muita suunnitelmia enemmän, kenties ajankohtaisuutensa takia, sillä 15–16-vuotiaat nuoret ovat jo joutuneet tekemään itseään koskevia koulutusvalintoja. Noin 90 % tutkituista nuorista mainitsi koulutuksen tulevaisuuden suunnitelmanaan. Koulutusta pidettiin hyvin tärkeänä ja olennaisena osana nykyajan elämää. Tulevaisuuden ammatille asetettiin puolestaan korkeita vaatimuksia. Nuoret toivoivat työnsä olevan koulutustaan vastaavaa, kehittymismahdollisuuksia tarjoavaa sekä pysyvää ja hyvin palkattua. Nuorten toiveissa ei näyttänyt olevan eroja suomalaisten ja venäläisten nuorten välillä. (Kasurinen 1996, 2000b.)

Myös eri ikäisten nuorten (N=1258) tulevaisuuden odotuksia strukturoidun haastattelun keinoin selvittävässä nuorisobarometrissä (Saarela 1998) työn merkitys korostui. Pysyvän työsuhteen saavuttaminen oli yksi nuorten tärkeimmistä tulevaisuuden tavoitteista. Kaikista tutkimukseen osallistuneista 95 % piti pysyvän työsuhteen saavuttamista tärkeänä 35-vuotiaaksi mennessä. Vuoden 2000 nuorisobarometrissä (Saarela 2000) tutkimukseen osallistuneet nuoret (N=1339) taas olivat optimistisia oman työuransa suhteen ja uskoivat saavuttavansa työurallaan vanhempiansa paremman yhteiskunnallisen aseman. Lisäksi koulutuksen arvostus näkyi jälleen nuorten asenteissa, sillä nuoret pitävät koulutusta keskeisenä väylänä työmarkkinoille ja uskovat nykyajan työelämän edellyttävän jatkuvaa kouluttautumista ja ammattitaidon ylläpitoa. (Saarela 2000.)

Suurin osa Kasurisen (1996, 2000b) tutkimista nuorista mainitsi myös perheen perustamisen tulevaisuuden suunnitelmanaan. Tytöt mainitsivat suunnitelmissaan perheen ja lasten saamisen kuitenkin poikia useammin, mikä on tullut esille myös aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Nurmi 1989a). Kaikki suomalaiset nuoret eivät kuitenkaan pitäneet avioliittoa ainoana mahdollisena vaihtoehtona, vaan myös avoliitto mainittiin yhtenä perhe-elämän muotona tai vaiheena ennen avioliittoa ja lasten hankintaa. Perhemuotojen moninaistuminen (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995; Eurostat 1999; Oinonen 2001) on saattanut vaikuttaa nuortenkin näkemyksiin. Perheen perustamisen keskeisyys nuorten suunnitelmissa tuli esille myös vuoden 1998 nuorisobarometrissä. Kaikista tutkimukseen osallistuneista nuorista 85 % piti oman perheen ja lasten hankkimista tärkeänä ikävuoteen 35 mennessä. Naiset suunnittelivat perheen perustamista jälleen miehiä innokkaammin. (Saarela 1998.)

Nummenmaa ja Shvets (2000), Nummenmaa ja Kuosmanen (1996) sekä Nummenmaa (1992) ovat käyttäneet tutkimuksissaan ns. aktiivista eläytymismenetelmää, jossa nuoren piti kuvitella tulevaisuuden arkipäiväänsä aamusta iltaan eli omaa elämäänsä noin 30–35-vuotiaana. Tulevaisuuden arkipäivässä työhön ja perheeseen liittyvät teemat tulivat jälleen esille. Nummenmaan (1992) tutkimuksessa runsas 80 % tytöistä ja pojista kuvitteli tulevaisuudessa elävänsä avio- tai avoliitossa, saman verran nuorista kuvitteli perheeseen myös lapsia. Yleisimmin perheeseen suunniteltiin kahta lasta. Nummenmaan ja Kuosmasen (1996) tutkimuksessa jopa 90 % tytöistä sekä 75 % pojista suunnitteli tulevaisuuteensa perhettä ja kahta lasta.

Perhe kuului vahvasti monien nuorten tulevaisuuden arkipäivään myös Nummenmaan ja Shvetsin (2000) tutkimuksessa, mutta toisaalta verrattuna Nummenmaan (1992) sekä Nummenmaan ja Kuosmasen (1996) tutkimuksiin, tässä tutkimuksessa aika moni suomalainen nuori kuvitteli elävänsä yksin. Tytöistä kolmasosa ja pojista peräti puolet kuvasi tulevaisuuden arkipäiväänsä sinkkuna. Osa myös kuvasi elämäänsä parisuhteessa, mutta kuitenkin ilman lapsia. Ehkäpä perhemuotojen moninaistuminen ja monenlaisten elämäntapojen hyväksyminen heijastuivat nuorten tulevaisuuden näkymiin. Kulttuurien väliset erot tulivat kuitenkin esille Nummenmaan ja Shvetsin (2000) vertailevassa tutkimuksessa; tutkimukseen osallistuneista venäläisistä tytöistä kaikki näkivät itsensä tulevaisuudessa perheellisinä, pojistakin 60 % eli suurempi osa kuin suomalaista pojista.

Lähes kaikki nuoret kuvittelivat 30–35-vuotiaana olevansa työelämässä sekä Nummenmaan (1992), Nummenmaan ja Kuosmasen (1996) että Nummenmaan ja Shvetsin (2000) tutkimuksissa. Vain harva kuvitteli olevansa kotiäitinä tai –isänä. Vaikka esimerkiksi Nummenmaan ja Shvetsin tutkimuksessa monien nuorten kuvauksissa suomalaista tulevaisuuden yhteiskuntaa leimasi työttömyys, vain muutama nuori kuvitteli itsensä työttömäksi. Toisaalta myös tarkkoja kuvauksia tulevan työn sisällöstä tai itsestä työtä tekemässä oli niukasti, vaikka työ olikin sinällään selkeästi mukana tulevaisuuden arkipäivässä lähes jokaisella nuorella.

Suomalaisten tyttöjen ja poikien tulevaisuutta koskevat suunnitelmat näyttävät monen asian suhteen olevan aivan samanlaisia. Tyttöjen ja poikien kuvaukset tulevaisuuden arjesta kuitenkin poikkesivat laadullisesti toisistaan. Tyttöjen kuvauksissa työ- ja perhe-elämä olivat kietoutuneet yhteen; ammattityö, kotityö ja lapsista huolehtiminen liittyivät yhdeksi kokonaisuudeksi, kun taas pojat yleisesti kuvasivat arkeansa jakamalla sen selkeästi työaikaan ja vapaa-aikaan. Tytöt myös kuvasivat

perhe-elämän arkea tarkemmin kuin pojat ja korostivat usein asioiden tekemistä yhdessä miehen ja lasten kanssa. Tyttöjen perhe-elämäkuvauksissa kotityötkin oli usein jaettu tai ne tehtiin yhdessä, kun taas pojat harvoin edes mainitsivat perheen työnjakoon liittyviä asioita. (Nummenmaa 1992; Nummenmaa & Kuosmanen 1996; Nummenmaa & Shvets 2000.) Kuten Kuosmanen (1992) toteaa, näyttää siltä, etteivät tytöt tulevaisuuttaan kuvitellessaan näe ristiriitaa perheen ja työuran välillä, vaan he liittävät ne jo varhaisissa suunnitelmissaan tiivisti yhteen. Todellisuudessa suuri osa aikuisista kuitenkin kokee ainakin joskus ristiriitaa työn ja perheen välillä (vrt. esim. Kinnunen ym. 1995b; Kinnunen 1997).

Topo (1988) on tutkimuksessaan selvittänyt 15-vuotiaiden tyttöjen tulevaisuudenkuvia. Topon tutkimuksessa tuli esille, että myönteisimmin tulevaisuuteensa ja aikuisuuteensa suhtautuivat ne tytöt, joiden tulevaisuuden suunnitelmat olivat hyvin perinteisiä. Niille tytöille, jotka halusivat irrottautua aikaisempien sukupolvien malleista, tulevaisuus ei ollutkaan niin itsestään selvä; oman äidin antama malli naisen elämästä ei välttämättä tyydyttänyt, mutta ei kuitenkaan oikein tiedetty, mitä itse haluaisi tai voisi tehdä omassa tulevaisuudessaan. Topo (1988, 72) arvelee, että tulevaisuuttaan perinteisesti hahmottavilla tytöillä on aikuisuudesta selkeä ja ehyt kuva siksi, että heillä ei vielä ole niin paljon kokemusta aikuisyhteiskunnasta tai aikuismaisesta elämäntyylistä. Epämääräisemmin tulevaisuuteensa suhtautuvat tytöt sen sijaan ovat huomanneet eri elämänalueilla olevan ristiriitaisuuksia, minkä takia tulevaisuuskin näyttäytyy epäselvempänä. Mielenkiintoista on, että Nummenmaan (1992), Nummenmaan ja Kuosmanen (1996) sekä Nummenmaan ja Shvetsin (2000) tutkimuksissa tytöt kuitenkin sovittivat työn ja perhe-elämän tulevaisuudenkuvissaan saumattomasti yhteen ilman ristiriitoja. Topon tutkimuksessa osa tytöistä sen sijaan hylkäsi ajatuksen perheestä ja uskoi toteuttavansa itseään työn kautta.

Yleisesti ottaen Topon (1988) tutkimien tyttöjen mielestä laajempi elämämpiiri kuin vain koti oli välttämätön asia omassa tulevaisuudessa. Ammatti ja työ olivat tyttöjen suunnitelmissa tärkeimmällä sijalla, turvattu talous ja perhe tulivat vasta niiden jälkeen. Suurin osa tutkituista tytöistä toivoi elämältään kuitenkin hyvin perinteisiä asioita. (Topo 1988.) Anttila (1997) selvitti tutkimuksessaan puolestaan 9–13-vuotiaiden tyttöjen tulevaisuuden toiveita ja haaveita. Hänen tutkimiensä varhaisnuorten haaveissa hyvä ammatti ja perinteinen perhe yhdistyivät jälleen ilman sen suurempia ristiriitoja kuten Nummenmaan (1992), Nummenmaan ja Kuosmanen (1996) sekä

Nummenmaan ja Shvetsin (2000) tutkimuksissakin. Oma koti, unelmien mies ja pari lasta sekä hyvä ammatti olivat tässä tutkimuksessa tyttöjen yleisimmät tulevaisuuden toiveet. (Anttila 1997.)

4.4 Vapaa-aika ja harrastukset nuorten suunnitelmissa

Nuorten yleisimmät tulevaisuuden suunnitelmat liittyvät koulutukseen, työhön ja perheeseen, mutta myös muut teemat tulevat esille nuorten suunnitelmissa. Mikkosen (2000) tutkimuksessa 11-, 14- ja 17-vuotiaat nuoret visioivat kirjoitelmissaan sekä yksilön, lähiympäristön että maailman tulevaisuutta. Yksilön tulevaisuuden keskeisiksi sisältöalueiksi nuoret nostivat myös vapaa-ajan ja harrastukset, vaikka perhe, koulutus ja työ hallitsivatkin nuorten visioita. Vuoden 1998 nuorisobarometrissa tärkeimmäksi asiaksi omassa tulevaisuudessaan nuoret puolestaan listasivat hyvät ja luotettavat ystävät. Ystävyys-suhteita pidettiin tässä tutkimuksessa jopa perhettä ja työtä tärkeämpänä. (Saarela 1998.)

Harrastukset, vapaa-aika ja matkustaminen tulevat myös esille nuorten tulevaisuuden suunnitelmissa. Pojat mainitsevat harrastuksiin liittyviä suunnitelmia kuitenkin tyttöjä useammin. Ajokortin saaminen vaikuttaa olevan hyvinkin keskeinen tulevaisuuden tavoite sekä tytöillä että pojilla. Monet pojat lisäksi mainitsevat auton hankkimisen tulevaisuudessa. (Kasurinen 1996, 2000b.) Omaisuuden hankkimiseen ja materiaaliseen hyvinvointiin liittyvät tavoitteet ovat yleensä tulleet enemmän esille poikien suunnitelmissa (esim. Nurmi 1991; Saarela 1998). Oma auto, omistusasunto, keskitasoa parempi palkka ja korkea elintaso olivat esimerkiksi vuoden 1998 nuorisobarometrissä pojille tärkeämpiä tulevaisuuden tavoitteita kuin tytöille. Toisaalta kaikissa tutkimuksissa sukupuolten välisiä eroja omaisuuteen ja materiaaliseen hyvinvointiin liittyvissä tavoitteissa ei ole havaittu (esim. Nurmi ym. 1992). Nurmen (1989a) tutkimuksessa tuli lisäksi esille, että vapaa-aikaan liittyvät tulevaisuuden suunnitelmat vähenevät iän myötä.

Kasurisen (2000b) vertailevassa tutkimuksessa tuli ilmi, että suomalaiset nuoret sisällyttivät tulevaisuuden suunnitelmiinsa venäläisiä nuoria useammin harrastukset ja ulkomaille lähtemisen. Lisäksi yleensä tytöt suunnittelevat ulkomaille lähtemistä poikia enemmän. Toisaalta ulkomailla opiskelu, työskentely tai

matkustaminen eivät kuulu nuorten suunnitelmiin niin useasti kuin voisi ehkä nykyisen kansainvälisen ilmapiirin vallitessa olettaa, sillä noin 15 % nuorista suunnitteli ulkomaille lähtemistä. (Kasurinen 1996, 2000b.) Vuoden 2000 nuorisobarometrissä nuoret eivät myöskään olleet kovinkaan halukkaita hakeutumaan ulkomaille opiskelemaan tai töihin: varmasti ulkomaille opiskelemaan oli lähdössä lähimmän viiden vuoden aikana ainoastaan kolme prosenttia. Mahdollisena ulkomaille lähtöä piti kuitenkin parisenkymmentä prosenttia nuorista, vaikka suurinta osaa ulkomaille lähtö ei houkutellut. (Saarela 2000.) Toisaalta vuoden 1998 nuorisobarometrissä 79 % tutkimukseen osallistuneista piti tärkeänä mahdollisuutta matkustaa ja nähdä maailmaa (Saarela 1998). Ehkä ulkomaille lähteminen pidemmäksi aikaa ei välttämättä ole nuorille ensisijainen suunnitelma, mutta yleensä mahdollisuus matkusteluun koetaan silti tärkeäksi.

4.5 Tulevaisuuden huolet

Nurmi (1991) jaottelee monia eri tutkimuksia esittelevässä katsauksessaan nuorten pelot kolmeen aihealueeseen. Useimmiten nuoret ilmaisevat koulutukseen ja työn hankkimiseen tai perheen perustamiseen liittyviä pelkoja tai huolenaiheita. Esimerkiksi työttömyys, koulussa epäonnistuminen tai mahdollinen avioero tulevaisuudessa saattavat pelottaa. Nurmi puhuukin peloista, jotka liittyvät normatiivisten kehitystehtävien toteuttamiseen. Nuorten pelot liittyvät yleisesti siis omiin henkilökohtaisiin suunnitelmiin; *pelätään, etteivät omat tulevaisuuden toiveet toteudukaan*. Toisena aihealueena Nurmi tuo esille sellaiset pelot, jotka koskevat nuorten omia vanhempia ja sen hetkistä perhettä. Esimerkiksi omien vanhempien terveys saattaa huolettaa tai ehkä pelätään vanhempien eroavan. Kolmas Nurmen esille tuoma pelkoryhmä käsittää puolestaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyvät pelot. Nuoret saattavat pelätä esimerkiksi sotaa tai luonnon saastumista. (Nurmi 1991.)

Esimerkiksi Nurmen (1983, 1989a) tutkimuksissa sodan uhka oli suomalaisten nuorten suurin pelonaihe. Toisaalta taas Nurmen ym. (1992) tutkimuksessa huomattiin suomalaisten nuorten sotapelkojen yleisyyden selkeästi pienentyneen 1980-luvun tutkimuksista. Tästä Nurmi ym. (1992) päättelivätkin, että nuorten pelot ovat melko vahvasti kytköksissä historialliseen tilanteeseen toisin kuin nuorten toiveet:

yhteiskunnallinen tilanne ja tiedotusvälineissä käsitellyt aiheet ohjaavat nuorten huolia ja pelkoja muttei toiveita. Nurmen ym. vertailevassa tutkimuksessa esimerkiksi australialaisia nuoria huoletti kovasti otsonikerroksen ohentuminen, mikä varmasti johtuu asian ajankohtaisuudesta Australiassa. Sodan uhka ei ole nyt samalla tavalla ajankohtaista Suomessa kuin vaikkapa 1980-luvulla ja kylmän sodan aikana. Esimerkiksi Kasurisen (1996, 2000b) tutkimat nuoret mainitsivat vain harvoin (noin 2 % nuorista) huolenaiheinaan sodan, saasteet tai jonkin muun globaalien uhan.

Suomalaisia nykynuoria huolettavat siis lähinnä omaan lähipiiriin liittyvät asiat, eivät suuret yhteiskunnalliset ja globaalit kysymykset. Esimerkiksi Nurmen ym. (1992) tutkimuksessa huolet liittyvät enimmäkseen koulutukseen, työhön ja perheeseen eli samoihin aihealueisiin kuin toiveetkin. Lisäksi tyttöjä nämä huolettivat poikia useammin. Tytöillä oli myös seurusteluun liittyviä huolenaiheita, joita pojilla oli tuskin lainkaan. Pojilla puolestaan oli enemmän omaan terveyteen liittyviä huolia. Kasurinen (1996, 2000b) on jaotellut nuorten ilmaisemat pelot sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Sisäisiin tekijöihin kuuluvat nuorten pelot omien kykyjensä riittämättömyydestä. Nuoret esimerkiksi pelkäävät, etteivät he pärjää tarpeeksi hyvin koulussa. Tiedetään, että jatkokoulutuspaikoista on suuri kilpailu ja pelätään, etteivät oma motivaatio ja taidot riitä. Monet suomalaiset nuoret uskoivat, että omat taidot ja motivaation puute saattavat estää omien suunnitelmien toteutumisen. Ulkoisiin tekijöihin Kasurinen liittyy pelot mahdollisista sairauksista ja onnettomuuksista ja yleensäkin pelot omasta ja läheisten terveydestä. Lisäksi ulkoisia tekijöitä ovat huolet koulutus- ja ammattitavoitteiden saavuttamisesta sekä ihmissuhteista. Työttömyys saattaa pelottaa, samoin huolettaa ”sen oikean” löytäminen. (Kasurinen 1996; 2000b.)

Kasurisen (1996, 2000b) tutkimuksissa nuorten suurin huolenaihe oli ulkoiseksi tekijäksi luokiteltu rahan puute tai taloudelliset vaikeudet. Seuraavaksi eniten nuoria huoletti oma koulumenestys, huono työmarkkinatilanne sekä terveyden menetys. Kasurisen mielestä taloudellisten tekijöiden nouseminen suurimmaksi huolenaiheeksi johtuu yleisestä yhteiskunnallisesta tilanteesta Suomessa. Korkeat työttömyysluvut ja perheiden huono taloudellinen tilanne ovat saattaneet koskettaa monia nuoria läheisesti. Nuoret saattavat lisäksi ajatella rahan puutteen estävän heitä kouluttautumasta niin pitkälle kuin haluaisivat ja toisaalta pitävän heidät kauemmin vanhemmista riippuvaisina. Rahan puute saattaa estää tai viivästyttää taloudellista itsenäisyyttä, joka on tutkimusten mukaan puolestaan nuorille yksi tärkeimmistä aikuisuuden edellytyksistä (ks. esim. Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym. 1996; Suikkanen 1998).

Yhteiskunnallisista uhista osa nuorista mainitsi laman, mutta ympäristöongelmia tai sotaa ei pelätty. Kuten Nurmen ym. (1992) tutkimuksessa, tyttöjä huolettivat poikia enemmän opinnoissa menestyminen ja perheen perustamiseen liittyvät asiat. Yleisesti ottaen motivaation tai omien kykyjen puute, taloudelliset vaikeudet tai terveyden menetys estävät omia tavoitteita toteutumasta ja siksi ne pelottavat tai huolettavat. (Kasurinen 1996, 2000b.)

Huolenaiheista riippumatta nuoret kuitenkin suhtautuvat tulevaisuuteensa yleensä toiveikkaasti (esim. Nurmi 1989a; Nurmi 1991; Nurmi ym. 1992; Mikkonen 2000; Rubin 1998). Esimerkiksi Kasurisen (2000c) tutkimuksessa nuorilta kysyttiin, miten todennäköisesti he uskovat tiettyjen asioiden tapahtuvan heidän elämässään. Tulokset osoittivat, että nuoret eivät odota ikäviä asioita tapahtuvan omalla kohdallaan. Tulevaisuutta suunniteltiin optimistisesti, eikä omaan henkilökohtaiseen tulevaisuuteen liitetty esimerkiksi työttömyyttä tai yksin elämistä. Koulutustavoitteiden uskottiin toteutuvan ja tulevaisuuden työn olevan mielenkiintoista. Nuoret myös kokivat voivansa vaikuttaa tulevaisuuteensa. Hokkanen ja Kultavirta (1997) ovat tutkineet itähelsinkiläisten nuorten tulevaisuuskäsityksiä kyselylomakkeen keinoin. Heidän tutkimuksessaan nuoret suhtautuivat melko pessimistisesti maailman ja Suomen tulevaisuuteen, mutta oma tulevaisuus nähtiin kuitenkin myönteisessä valossa niin kuin Kasurisenkin (2000c) tutkimuksessa. Nuoret esimerkiksi uskoivat työllistyvänsä tulevaisuudessa ja perustavansa perheen. Nurmen (1989a) tutkimuksessa on tullut kuitenkin ilmi, että minäkäsitys vaikuttaa tulevaisuuteen suhtautumiseen; nuorilla, joilla on myönteinen minäkäsitys, on myös yleensä myönteisempi suhtautuminen tulevaisuuteen.

Seuraavan sivun taulukko näyttää vielä tiivistetysti keskeisimmät nuorten tulevaisuusorientaatiota koskevat suomalaiset tutkimukset.

TAULUKKO 2. Tiivistelmä nuorten tulevaisuusorientaatioita käsittelevistä tutkimuksista

TUTKIMUS	METODI	TUTKITTAVAT	PÄÄTULOKSET
Nurmi (1989a, 1989b)	Haastattelu	11-, 15- ja 18-vuotiaat nuoret (N=218)	Nuorten tulevaisuuden tavoitteet koskivat eniten koulutusta ja ammattia, sitten perhettä, vapaa-aikaa ja omaisuuden hankkimista. Sodan uhka nuorten suurin pelko.
Nurmi ym. (1992)	Kysely, vertaileva tutkimus	16–17-vuotiaat nuoret Suomesta, Australiasta ja Israelista (N=260)	Yleisimmät toiveet kaikissa maissa koulutus, työ ja perhe. Pelot kytköksissä kunkin maan yhteiskunnalliseen tilanteeseen.
Kasurinen (1996, 2000b)	Kysely, vertaileva tutkimus	14–16-vuotiaat itäsuomalaiset (N=276) ja Venäjän karjalaiset nuoret (N=341)	Tärkeimmät tulevaisuuden suunnitelmat koulutus, ammatti, perhe ja avioliitto. Koulutus ja opiskelu mainittiin muita useammin. Myös harrastukset, vapaa-aika ja matkustaminen tulivat esille. Suurimmat huolenaiheet rahan puute ja taloudelliset vaikeudet, oma koulumenestys, huono työmarkkinatilanne ja terveyden menetys.
Kasurinen (2000c)	Kysely, vertaileva tutkimus	14–16-vuotiaat itäsuomalaiset (N=276) ja Venäjän karjalaiset nuoret (N=344)	Nuoret odottavat muuttavansa pois kotoa keskimäärin 19-vuotiaina, päättävänsä opinnot 23-vuotiaina ja siirtyvänsä työelämään 25-vuotiaina. Ensimmäinen vakava parisuhde on suunnitelmassa 18-vuotiaina ja ensimmäinen lapsi 24–25-vuotiaina. Tyttöjen ja poikien välillä ei havaittu eroja. Tulevaisuuteen suhtaudutaan optimisesti, eikä ikävien asioiden uskota tapahtuvan omalla kohdallaan.
Nummenmaa (1992)	Aktiivinen eläytymismenetelmä (haastattelu ja ainekirjoitus)	Peruskoulun ja lukion päättöluokilla olevat nuoret (N=225)	80 % tytöistä ja pojista kuvitteli tulevaisuudessa elävänsä avio- tai avioliitossa. Perheeseen suunniteltiin yleisimmin kahta lasta. Lähes kaikki kuvittelivat olevansa työelämässä. Tyttöjen ja poikien arjen kuvaukset poikkesivat laadullisesti toisistaan.
Nummenmaa ja Kuosmanen (1996)	Aktiivinen eläytymismenetelmä (ainekirjoitus ja kysely)	Keskiasteen oppilaitoksissa opiskelevat nuoret, keski-ikältään 18 vuotta (N=72)	90 % tytöistä ja 75 % pojista suunnitteli tulevaisuuteensa perhettä ja kahta lasta. Työelämä oli lähes kaikkien suunnitelmassa. Tyttöjen ja poikien arjen kuvaukset poikkesivat laadullisesti toisistaan.
Nummenmaa ja Shvets (2000)	Aktiivinen eläytymismenetelmä (ainekirjoitus)	15–16-vuotiaat itäsuomalaiset (N=106) ja Venäjän karjalaiset nuoret (N=128)	Perhe oli monien suunnitelmassa, mutta kolmasosa tytöistä ja puolet pojista suunnitteli tulevaisuuttaan sinkkuna. Osa suunnitteli elävänsä parisuhteessa, mutta ilman lapsia. Työelämä oli lähes kaikkien suunnitelmassa. Tyttöjen ja poikien arjen kuvaukset poikkesivat laadullisesti toisistaan.
Saarela (1998)	Strukturoitu haastattelu	15–29-vuotiaat nuoret (N=1258)	Ystäviä pidettiin tärkeimpänä asiana omassa tulevaisuudessa. Pysyvän työsuhteen saavuttaminen yksi nuorten tärkeimmistä tavoitteista, myös perheen perustaminen tärkeää. Naiset suunnittelivat perheen perustamista miehiä innokkaammin. Pojilla enemmän materiaaliseen hyvinvointiin liittyviä tavoitteita.
Saarela (2000)	Strukturoitu haastattelu	15–29-vuotiaat nuoret (N=1339)	Koulutuksen tärkeys korostui. Nuoret olivat optimistisia oman työuransa suhteen.

4.6 Tulevaisuuden suunnitelmien aikataulu

Nuoret toivovat yleensä tulevaisuudeltaan siis hyvää koulutusta, työtä ja perhettä. Koulutus ja työ vaikuttavat olevan nuorten tärkeimpiä tavoitteita oikeastaan kaikissa tutkimuksissa, mutta perhe-elämästä haaveileminen ei enää välttämättä olekaan niin yksiselitteistä. Vaikka monet nuoret suunnittelevatkin perheen perustamista ja lasten hankkimista innokkaasti, näyttää yksin eläminen kuitenkin kuuluvan joidenkin nuorten tulevaisuudenkuviin (ks. Nummenmaa & Shvets 2000). Suurin osa nuorista kuitenkin haaveilee edelleenkin koulutuksesta, työstä ja perheestä. Nuorten huolenaiheet puolestaan koskevat useimmiten samoja elämänalueita kuin toiveetkin.

Nurmen (1989a, 1989b) mukaan nuorten tulevaisuudensuunnitelmat heijastavat ”kulttuurista prototyyppiä” eli nuoret odottavat tulevaisuudessaan ensin käyvänsä koulun loppuun, sitten hankkivansa työn ja menevänsä naimisiin. *Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat siis näyttävät seuraavan institutionaalista elämäntavan mallia* (ks. Buchmann 1989, 17-18). Saman asian on tuonut esille myös Greene (1990), joka selvitti tutkimuksessaan, millaista aikuisuutta nuoret itse odottavat omalla kohdallaan. Greenen tutkimuksen mukaan nuoret odottivat aikuistumisensa noudattavan normatiivista aikuistumismallia. Nurmen (1991) mukaan nuorten tulevaisuuden suunnitelmat seuraavat yleensä kehitystehtäviä, ja kehitystehtävä-ajattelu on juurtunut nuoriinkin; nuoret itse sekä heidän vanhempansa odottavat tiettyjä asioita tietyssä iässä. Myös Kasurisen (2000b) mukaan suurin osa suomalaisista nuorista odottaa elämänsä seuraavan tiettyä mallia: ensin koulutus, työelämä ja avioliitto, muutaman vuoden päästä lapsia, sitten eletään rauhallista perhe- ja työelämää ja asutaan omassa talossa, sitten päästään eläkkeelle ja nautitaan vapaa-ajasta. Elämäntavan institutionaalinen malli näyttää siis selkeästi sisältyvän nuorten tulevaisuudenkuviin.

Useissa tutkimuksissa (esim. Nurmi 1989a, 1991; Greene 1990; Malmberg 1994, 1996) on huomattu, että *nuoret suunnittelevat tulevaisuuttaan vain noin kolmeenkymmeneen ikävuoteen saakka*. Nuorten aktiivisesti suunnittelema tulevaisuus rajoittuu lähinnä vain varhaisaikuisuuteen. Kiinnostavaa on, missä iässä nuoret odottavat mitään tapahtuvan heidän elämässään. Kasurisen (2000c) tutkimuksessa nuorilta kysyttiin, missä iässä he ajattelevat tiettyjen asioiden tapahtuvan heidän kohdallaan. Nuoret suunnittelivat muuttavansa pois kotoa noin 19-vuotiaana eli suurin piirtein saman ikäisinä kuin nykyisin keskimäärin muutetaan (ks. esim. Raitanen

2001b). Opintojen päätyminen ajoitetaan noin 23 vuoden ikään ja työelämään siirtyminen 25 vuoden ikään, eli hieman aikaisempaan kuin nykyisin todellisuudessa tapahtuu (ks. esim. Järvinen 2001). Ensimmäinen vakava parisuhde on nuorten suunnitelmissa noin 18-vuotiaana. Ensimmäisen lapsensa nuoret ajattelevat puolestaan saavansa 24–25-vuotiaana eli muutamia vuosia aikaisemmin kuin tilastojen mukaan nykyisin on yleistä (ks. Nuorten elinoloindikaattorit 2001). Nurmen (1989a) tutkimuksessa nuorten ennakoitujen suunnitelmien toteutumisaajat olivat suurin piirtein samat kuin Kasurisenkin (2000c) tutkimuksessa, mutta koulutustavoitteiden oletettiin toteutuvan aikaisemmassa vaiheessa: nuoret ajattelivat saavuttavansa tärkeimmät koulutukseen liittyvät tavoitteensa jo noin 18 vuoden iässä.

Kasurisen (2000c) tutkimuksessa tyttöjen ja poikien tulevaisuuden suunnitelmien oletetut toteutumisaikakohdat olivat keskenään samanlaiset. Joissakin tutkimuksissa on kuitenkin huomattu toteutumisaikakohdissa eroja. Malmberg (1996) selvitti kyselytutkimuksessaan sukupuolen ja koulutusasteen vaikutusta 15–18-vuotiaiden yläasteelaisten, lukiolaisten ja ammattikoululaisten nuorten (N=460) tulevaisuuteen suuntautumiseen. Hänen tutkimuksessaan selvisi, että tytöt odottivat avioliittoa ja vanhemmuutta sekä myös kotoa muuttamista ja koulutuksensa lopettamista aikaisemmalla iällä kuin pojat. Lisäksi tyttöjen suunnittelema tulevaisuus näytti sisältävän paljon tapahtumia lyhyen ajan sisällä, kun taas pojat hahmottivat tulevaisuuden tapahtumia laajemmalla aikavälillä. (Malmberg 1996.) Sama on tullut esille myös Greenen (1990) sekä Greenen ja Wheatleyn (1992) tutkimuksissa, joissa vertailtiin 16–20-vuotiaiden amerikkalaisten tyttöjen ja poikien tulevaisuusorientaatioita ja sitä, missä iässä erilaisia tulevaisuuden tapahtumia odotettiin tapahtuvan. Tytöt suunnittelivat lopettavansa koulutuksensa keskimäärin noin 23-vuotiaana, pojat 22-vuotiaana. Koulutuksen jälkeen oli suunnitelmissa puolestaan vakituinen työ. Tytöt suunnittelivat avioituvansa noin 25-vuotiaana ja saavansa lapsia pian sen jälkeen. Pojat sen sijaan suunnittelivat avioitumisen ja vanhemmuuden tapahtuvan keskimäärin vasta kolmenkymmenen ikävuoden jälkeen. (Greene 1990; Greene & Wheatley 1992.)

Greenen (1990), Greenen ja Wheatleyn (1992) sekä Malmbergin (1996) tutkimuksissa sekä tytöt että pojat odottivat siis samoja asioita tapahtuvan aikuisuudessaan, mutta eri tahdissa. Tulevaisuuden suunnitelmien aikataulu oli aika lailla samanlainen kuin Kasurisen (2000c) tutkimilla nuorilla, lukuun ottamatta Greenen (1990) sekä Greenen ja Wheatleyn (1992) tutkimuksessa poikien perheen perustamisen suunniteltua ajankohtaa. Tapahtumien suunniteltu järjestys kuitenkin näytti noudattavan

institutionaalista elämäkulun mallia. Nurmen ym. (1992) eri maiden nuoria vertailevassa tutkimuksessa on käynyt ilmi, että kunkin maan kulttuuristen roolisiirtymien ikävaihe selittää myös yksilöllisten toiveiden ennakoitua toteutumiskäyttä. Esimerkiksi työhön liittyvien tavoitteiden ennakoitu toteutumiskäyttä oli yhteydessä kunkin maan koulutusjärjestelmän keskeisiin siirtymävaiheisiin.

Myös koulutusaste näyttää vaikuttavan siirtymävaiheiden suunniteltuun toteutumiskäyttä. Malmbergin (1996) yläasteelaisten, lukiolaisten ja ammattikoululaisten tulevaisuusorientaatiota vertailevassa tutkimuksessa selvisi myös, että lukiolaiset odottivat kouluttautuvansa kauemmin ja siirtyvänsä työelämään myöhemmällä iällä kuin ammattikoululaiset. Toisaalta taas ammattikoululaiset, varsinkin tytöt, odottivat muodostavansa pysyvän parisuhteen ja saavansa ensimmäisen lapsensa varhaisemmalla iällä kuin muut Malmbergin tutkimat ryhmät. (Malmberg 1996.) Malmberg (1994) on aikaisemmassa nuorten tulevaisuusorientaatiota käsittelevässä tutkimuksessaan lisäksi havainnut, että 18-vuotiaat nuoret odottavat mm. lopettavansa koulunsa, siirtyvänsä työelämään, muuttavansa pois kotoa, menevänsä naimisiin ja hankkivansa perheen myöhemmässä iässä kuin 15-vuotiaat. Näyttääkin siltä, että 18-vuotiaiden ennakoitujen suunnitelmien toteutumisajat ovat realistisempia kuin 15-vuotiaiden ja samalla lähempänä niitä iä, jolloin nuorten suunnitelmien on keskimäärin havaittu oikeasti toteutuvan. (Malmberg 1994.)

Ikään liittyvä kulttuuriympäristö siis näyttäisi ohjaavan nuorten tavoitteiden asettamista. Esimerkiksi Greenen (1990) mukaan nuoret omaksuvat vähitellen kulttuurissa vallitsevan aikuisuusmallin, joka taas ohjaa nuorten käsityksiä siitä, mitä on elämältä odotettavissa ja milloin. Kiinnostavaa on selvittää, kuinka nopeasti yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset aikuistumisessa heijastuvat myös nuorten omiin tulevaisuuden suunnitelmiin. Aikuistuminen on muuttunut ja moninaistunut (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995), mutta ainakin vielä nuorten omat tulevaisuuden suunnitelmat näyttäisivät seuraavan perinteisiä aikuistumisen linjoja. Tulevaisuutta suunnitellaan edelleenkin koulutuksen, työn ja perhe-elämän kautta.

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää nuorten näkemyksiä aikuisuudesta, aikuisten elämästä ja omasta tulevasta aikuisuudestaan. Nuorten tulevaisuuden suunnitelmia lukuun ottamatta aihetta on tutkittu Suomessa ja ulkomailakin varsin vähän. Aikuisuutta on kyllä tutkittu ja aikuisuudesta luotu monenlaisia teorioitakin, mutta eri asia kuitenkin on, mitä nuoret itse ajattelevat aikuisuudesta ja millä kriteereillä he aikuisuutta määrittelevät. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin tuoda nuorten oma ääni kuuluviin ja selvittää, miltä aikuisuus näyttää nuorten silmin. Kiinnostuksen kohteena on myös osaksi selvittää, heijastuuko tässä tutkielmassa edellä selostettu aikuistumisprosessin moninaistuminen (ks. sivu 33) nuorten näkemyksiin vai hahmottavatko nuoret aikuisuutta edelleen perinteisten aikuistumisen kriteereiden kautta.

Tutkimuksessa on pyritty saamaan vastauksia siis seuraaviin tutkimusongelmiin:

1. Mitä nuorten mielestä on aikuisuus? Mitkä ovat aikuisuuden kriteerit? Mikä tekee ihmisestä aikuisen?
2. Millaiselta aikuisten elämä nuorista vaikuttaa? Mitä siihen kuuluu?
3. Minkälaisena nuorten oma tuleva aikuisuus heille näyttäytyy? Mitä nuoret odottavat omalta tulevalta aikuisuudeltaan? Millaisia suunnitelmia ja mahdollisia pelkoja heillä on?
4. Onko tyttöjen ja poikien näkemyksissä eroja?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmetodi

Tässä tutkimuksessa tutkimusaihetta on lähestytty laadullisesta näkökulmasta ja pyritty selvittämään nuorten näkemyksiä aikuisuudesta, aikuisten elämästä ja omasta tulevasta aikuisuudestaan nuorten kirjoittamien kirjoitelmien avulla. Laadullinen tutkimus tuo tutkittavien näkökulman esille (Eskola & Suoranta 1999, 16-18), minkä takia se sopii hyvin tähän tutkimukseen: tarkoituksenahan on tuoda nuorten oma ääni kuuluviin. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, ja tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Todellisen elämän ilmiöiden pilkkominen osiin ja kunkin osan tutkiminen erikseen ei laadullisen tutkimusperinteen mukaan ole edes mahdollista. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista se, ettei objektiivisuutta voida perinteisessä mielessä saavuttaa, sillä tutkittava ja tutkija kietoutuvat toisiinsa. Toisaalta objektiivisuus syntyy oman subjektiivisuutensa tunnistamisesta: omien ajatusmallien ja ennakkokäsitysten tiedostamisesta (Eskola & Suoranta 1999, 17-18; Patton 1990, 461). Tutkija ei kuitenkaan voi irrottautua arvolähtökohdista, sillä nimenomaan arvot muokkaavat ymmärrystämme tutkittavista ilmiöistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161; Borg & Gall 1989, 383-385.)

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista monenlaiset aineistonkeruumenetelmät. Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin nuorten koulussa laatimat kirjoitelmat.¹ Tutkimuksessa käytettiin ns. ohjattua

---

¹ Tässä tutkimuksessa käytetään rinnakkain nimityksiä kirjoitelma ja ainekirjoitus. Tieteellisessä kirjallisuudessa käytetään enemmän kirjoitelman käsitettä, kun taas koulumaailmassa, johon tämäkin tutkimus suuntautuu, käytetään enemmän nimitystä ainekirjoitus.

kirjoitelmaa, jossa tutkittaville annetaan kirjoitelman otsikon lisäksi virikekysymyksiä, jotka toimivat kirjoittamisen apuna. Virikekysymysten tarkoituksena on antaa aiheelle tarttumapintaa ja auttaa kirjoittajaa huomaamaan erilaisia näkökulmia kirjoitettavaan aiheeseen. Nimensä mukaisesti virikekysymykset toimivat vain virikkeenä: kirjoittaja voi itse valita, mitä asioita hän kirjoitelmassaan käsittelee, eikä virikekysymyksiin tarvitse ”vastata”. Tutkimuksessa käytetty ainekirjoitustehtävä löytyy liitteestä 1.

Soinisen (1995, 116) mukaan esseet eli kirjoitelmat ovat nousseet viime vuosina yhdeksi suosituksi kvalitatiiviseksi menetelmäksi. Esseiden avulla odotetaan kirjoittajan paljastavan syvimpiä tuntejaan tutkittavasta ilmiöstä. Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi sopikin mielestäni parhaiten juuri nuorten kirjoittamat kirjoitelmat. Kirjoitelmat ovat melko vaivaton tapa kerätä aineistoa, ja niiden avulla saadaan esille monenlaisia näkökulmia tutkittavasta aiheesta. Toinen mahdollinen aineistonkeruumenetelmä olisi ollut teemahaastattelu tai avoin kysely. Aineen kirjoittaminen antaa kuitenkin mahdollisuuden syvällisempään ja erittelevämpään pohdintaan ja omien ajatusten jäsentämiseen kuin esimerkiksi haastattelu, jossa tutkittavilla ei ole paljonkaan aikaa pohtia rauhassa vastauksiaan. Lisäksi kirjoitelmien avulla voidaan vaivattomasti kerätä tietoa suuremmaltakin tutkimusjoukolta, mikä ei haastattelua käytettäessä ole yleensä mahdollista. Kyselyn avulla tietoa saadaan suureltakin joukolta, mutta aineisto jää helposti kirjoitelmia pinnallisemmaksi (ks. myös Hirsjärvi ym. 1997, 191).

Mm. Mikkonen (2000) on käyttänyt nuorten tulevaisuuskuvia käsittelevässä väitöskirjatutkimuksessaan aineistonkeruumenetelmänä kirjoitelmaa. Kuten Mikkonen (2000, 104) toteaa, kirjoitelma on yksilöllisempi tapa tuottaa aineistoa kuin haastattelu, joka on aina vuorovaikutustilanne. Inhimillinen vuorovaikutus on haastattelun rikkaus, mutta sisältää toisaalta useita virhemahdollisuuksia, joita ei kirjoitelmien käytössä ole (ks. myös Eskola & Suoranta 1999, 95). Kirjoitelma tuotetaan yksilöllisesti, joten se on ainoastaan kirjoittajan ajatusprosessin tulos. Haastattelussa tilanne ja haastattelija saattavat jossain määrin ohjata haastateltavan vastauksia. Kaikkea ei välttämättä haluta edes haastattelijalle kertoa. (Mikkonen 2000.) Lisäksi haastattelussa vaarana on ihmisten taipumus vastata sosiaalisesti suotavalla tavalla (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 202; Hirsjärvi & Hurme 2001, 35), mikä ei kirjoitelmissa muodostu samalla tavalla ongelmaksi. Kirjoitelman kirjoittaja voi itse määrätä, mitä haluaa kirjoitelmassaan paljastaa ja mitä ei. Toisaalta tilanne saattaa vaikuttaa kirjoitelman kirjoittajaan:

esimerkiksi se, kuka kirjoitelman lukee, saattaa vaikuttaa siihen, mitä ja miten kirjoitetaan.

Haastattelun käytössä olisi kuitenkin ollut joitakin etuja verrattuna kirjoitelmiin. Haastattelussa tutkija voi esimerkiksi esittää lisäkysymyksiä ja ohjata haastattelua pysymään etukäteen valituissa teemoissa, ja tällä tavalla varmistaa, että kaikkiin tutkimusongelmiin saadaan vastaus. Toisaalta ohjatun ainekirjoituksenkin avulla saadaan riittävän rikas aineisto, vaikkei tutkittavilta voidakaan pyytää täydennystä tai täsmennyksiä vastauksiinsa, sillä myös ohjattua ainekirjoitusta käytettäessä mietitään etukäteen tietyt teemat, joihin tutkittavien toivotaan kiinnittävän huomiota kirjoittaessaan. Teemahaastattelussa ja ohjatussa ainekirjoituksessa voidaankin siis ajatella olevan osaksi sama periaate. Teemahaastattelulle on ominaista, että aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi ym. 1997, 204-205; Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48; Eskola & Suoranta 1999, 87). Sama periaate pätee oikeastaan kirjoitelmiinkin: tutkittavat eivät siis kirjoita ihan mitä tahansa aiheeseen liittyvää, vaan etukäteen mietityillä virikekysymyksillä pyritään saamaan tutkimusongelmien kannalta tarkoituksenmukaisinta tietoa. Virikekysymysten tarkoituksena ei ole kuitenkaan kahlita tutkittavien kirjoittamista, vaan toimia ainoastaan ajattelun apuna.

Kysely olisi voinut olla yksi vaihtoehtoinen mahdollisuus tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi. Esimerkiksi avointa eli strukturoimatonta kyselyä, jossa esitetään vain kysymys ja annetaan tutkittavan vastata omin sanoin (ks. Hirsjärvi ym. 1997, 194-197; Borg & Gall 1989, 428), olisi voitu käyttää tässä tutkimuksessa. Avoimen kyselyn ja kirjoitelmien käytöllä olisi kuitenkin ollut eronsa. Vaikka kirjoitelman mukana olikin tutkimusongelmien ja kirjallisuuskatsauksen pohjalta muodostettuja virikekysymyksiä, ei niiden tarkoitus ollut toimia samalla tavalla ”pakollisina” vastattavina kysymyksinä kuin kyselylomakkeissa. Nuoret saivat kirjoittaa kirjoitelmat vapaasti ja päättää itse, mitä asioita he halusivat aineissaan tuoda esille, minkä takia kirjoitelmat sopivatkin kyselyä paremmin tähän tutkimukseen.

Vapaa ilmaisu on kirjoitelmien käytön rikkaus, mutta myös niiden yksi mahdollinen ongelma. Kirjoittaminen vaatii jossain määrin luovaa ilmaisua, mikä ei välttämättä kaikilta kirjoittajilta luonnistu, kuten Soininenkin (1995, 117) tuo esille. Jotkut ilmaisevat itseään mieluummin suullisesti kuin kirjallisesti, ja tällöin haastattelu olisi kirjoitelmaa sopivampi aineistonkeruumenetelmä. Toisaalta esimerkiksi nuoret ovat tottuneet kirjoittamaan aineita koulussa, joten kirjoittaminen on nuorille tuttu tapa

ilmaista mielipiteitään. Tässäkin mielessä kirjoitelmien käyttö on siis perusteltua, vaikkakin mahdolliset kirjallisen ilmaisun vaikeudet onkin hyvä ottaa huomioon.

6.2 Kirjoittaminen kognitiivisena ja sosiaalisena toimintana

Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin kirjoitelmat, koska kirjoitelmien käytön ajateltiin antavan nuorille mahdollisuuden tutkittavan aiheen vapaaseen pohdintaan ja omien persoonallisten näkökulmiensa esille tuomiseen. Kirjoittaminen mahdollistaa yksilöllisten ajatusten ilmaisemisen, mutta kirjoitustilannetta voidaan tarkastella kognitiivisen näkökulman lisäksi myös sosiaalisesta näkökulmasta, kuten Vähäpassi (1987) tuo esille. Kirjoittaminen on kognitiivinen prosessi, jossa kirjoittaja tuo esille sekä ulkoisesti havaittua että sisäisesti koettua todellisuutta. Kirjoittamista voidaan pitää myös kommunikaation ilmaisuna, sillä kirjoittamisen tehtävänä on yleensä välittää jokin viesti lukijalle. Tämä viesti sisältää kirjoittajan oman näkökulman kirjoitettavasta aiheesta ja se vaihtelee aina kirjoittajan tarkoituksen mukaan. Kirjoittajan tarkoituksena saattaa olla esimerkiksi ottaa kantaa, välittää tietoa tai ilmaista tunteitaan. Sosiaalisissa kirjoitustilanteissa kirjoittaja ei voi kuitenkaan välttämättä täysin vapaasti valita mitä kirjoittaa, vaan esimerkiksi tehtävänanto saattaa rajoittaa kirjoittamista. (Vähäpassi 1987.)

Vähäpassin (1987) mukaan kirjoittamisprosessissa on havaittavissa kolme vaihetta. Ensimmäinen vaihe on idean muodostaminen, joka yleensä tapahtuu ennen kirjoittamista, mutta myös kirjoittamisen aikana. Idean muodostaminen perustuu yleensä kirjoittajan omiin kokemuksiin ja havaintoihin. Seuraava vaihe on aiheen haudonta, johon liittyy myös tiedostamattomia ajatusprosesseja. Yleensä kirjoittajan tekstissään ilmaisema perusviesti muotoutuu haudontavaiheessa ja täydentyy itse kirjoittamisen aikana. Haudontavaiheessa kirjoittaja saattaa saada myös jonkinlaisen äkillisen oivalluksen, joka voi olla hyvinkin merkityksellinen kirjoittajalle itselleen, vaikkei lukija tämän oivalluksen tuloksista välttämättä mitään uutta opikaan. Viimeisessä vaiheessa ennen itse kirjoittamista on vuorossa ideoiden organisointi. Jotta kirjoittajan viesti päätyisi selkeästi myös lukijalle, täytyy kirjoittajan järjestää ideansa, tietonsa ja näkemyksensä yhtenäiseksi ja ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. (Vähäpassi 1987.)

Sosiaalisesta näkökulmasta huolimatta itse kirjoitustilanteessa kirjoittaja tuottaa tekstiä itsenäisesti, ilman välitöntä palautetta, mikä onkin suurin ero verrattuna kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Palautteen puuttuminen kirjoitustilanteesta asettaakin suuret vaatimukset itse tekstin kommunikatiivisuudelle; kirjoittajan on ikään kuin ennakoitava lukijan reaktioita ja suunnattava kirjoituksensa sen mukaan. Kirjoittaminen vaatii reflektiota, tietynlaista itsepohdiskelua, jonka kautta kirjoittaja selvittää omia näkemyksiään. Kirjoitetun kielen kautta kirjoittaja siis heijastaa todellisuutta, mutta myös luo sitä. (Vähäpassi 1987.) Applebee (ks. Biggs 1988, 188) tarkastelee kirjoittamisen ja ajattelun suhdetta ja toteaa, että kirjoittamistilanne vaatii kirjoittajalta enemmän aktiivisuutta ja reflektiivisyyttä kuin pelkkä aiheen ajattelemine sinällään. Kirjoittamistilanteessa kirjoittaja on yleensä aktiivisemmin mukana merkityksenantoprosessissa kuin pelkästään asiaa ajatellessaan. Kirjoitustilanne myös pakottaa kirjoittajan muotoilemaan viestiään tarkemmin ja ottamaan enemmän erilaisia ajatuksellisia näkökantoja huomioon kuin pelkkä ajattelu. Kirjoittaminen siis ikään kuin kirjoittaa ajattelua.

Aina kirjoittaminen ei kuitenkaan ole reflektiivistä. Esimerkiksi Bereiter ja Scardamalia (1987) jaottelevat kirjoittajien käyttämät kirjoittamisstrategiat kahteen osaan: kirjoittaminen voi olla pelkkää tiedon kertomista (knowledge telling) tai sitten tiedon muuntamista eli reflektiivistä kirjoittamista (knowledge transforming, reflective writing). Tiedon kertomisstrategiaa käyttävä kirjoittaja ei niinkään prosessoii tietoa, vaan ainoastaan siirtää sitä kirjoittamaansa tekstiin. Aito reflektiivisyys tulee puolestaan esille tiedon muuntamisstrategiassa, jossa kirjoittaminen tapahtuu sykleittäin: kirjoittaja suunnittelee, parantaa ja arvioi tekstiään. Tällöin kirjoittaja ei mieti ainoastaan, mitä kirjoittaisi, vaan myös sitä, mitä hän itse oikeastaan pohjimmiltaan ajattelee kirjoitettavasta aiheesta. Kirjoittaja arvioi tekstiään ja tutkii, ilmaiseeko teksti sen, mitä kirjoittaja on sen tarkoittanutkin ilmaisevan. (Bereiter & Scardamalia 1987.) Parhaimmillaan kirjoittaminen on siis reflektiivistä toimintaa, jonka kautta yksilö tuo esille pohtimiaan näkökulmia kirjoitettavasta aiheesta. Tässä tutkimuksessa kirjoitelmien käytön ajateltiin antavan nuorille mahdollisuuden pohtia vapaasti näkemyksiään ja valita itse, mitä he haluavat näkemyksistään tuoda esille.

6.3 Aineiston keruu ja analyysi

Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto muodostui keskisuomalaisen pikkukaupungin yhdeksäsluokkalaisten kirjoitelmista. Aineisto kerättiin maaliskuuhun vaihteessa keväällä 2002. Otin ensin yhteyttä tuttuun äidinkielenopettajaan ja sain häneltä ja koulun rehtorilta luvan aineiston keräämiseen. Tämän jälkeen opettaja tiedusteli opetusryhmiltään halukkuutta kirjoitelman kirjoittamiseen tutkimustarkoitukseen, mihin kaikki oppilaat suostuivat. Aineistonkeruuvaiheessa oppilaille annettiin tehtäväpaperi (liite 1), jossa oli kirjoitelman otsikko ja aiheeseen liittyviä virikekysymyksiä. Kirjoitelman otsikkona oli ”Matkalla aikuiseksi - ajatuksiani aikuisuudesta ja aikuisten elämästä”. Oppilaat käyttivät koulussa kirjoittamiseen yhden oppitunnin ja viimeistelivät aineen loppuun kotona. Oppilaille ei ollut äidinkielestä ollenkaan kaksoistuntia, minkä takia opettajan käytäntönä oli kirjoituttaa aineet kotona loppuun.

Vaikka aineet tulivat tutkimuskäyttöön, opettaja myös arvosteli ne tavalliseen tapaan. Tutkimuskäyttöön tuli korjaamattomista aineista otetut kopiot, kun taas opettajan korjaamat aineet palautettiin oppilaille arvosteltuina. Itse en ollut kirjoitustilanteessa läsnä, mutta olin kertonut opettajalle perustiedot tutkimuksesta ja valmistellut varmuuden vuoksi myös kirjallisen ohjepaperin (liite 2), jonka opettaja olisi voinut tarvittaessa jakaa oppilailleen. Paperissa kerroin lyhyesti itsestäni ja tutkimuksen tarkoituksesta ja painotin mm. sitä, ettei kenenkään nimeä tule näkyviin varsinaisessa tutkimuksessa.

Alun perin aineisto koostui kahden äidinkielen opetusryhmän oppilaiden kirjoittamista aineista, joita oli yhteensä 30, 15 tyttöjen ja 15 poikien kirjoittamaa ainetta. Alustavan silmäilyn perusteella aineisto vaikutti kuitenkin liian suppealta. Koska koulun kaksi muutakin äidinkielenopettajaa kiinnostuivat aiheesta ja olisivat joka tapauksessa kirjoittaneet oppilailleen aineen samasta aiheesta, päätin kerätä aineita lisää. Kirjoitelmien käyttö onkin menetelmänä vaivaton ja joustava, ja aineistoa on siksi helppo hankkia lisää. Sainkin lopulta käsiini kuudessa äidinkielen opetusryhmässä kirjoitetut aineet, joita oli yhteensä 87, 46 tyttöjen ja 41 poikien ainetta. Uusista aineista osa oli kirjoitettu ainoastaan koulussa, osa oli puolestaan viimeistelty loppuun kotona, sillä äidinkielenopettajilla oli keskenään hieman erilaiset käytännöt aineen kirjoittamisessa. Alustavan lukukerran perusteella huomasin, että 87 aineen joukossa samat asiat alkoivat jo toistua, joten voitiin puhua saturaatiosta eli kylläntymisestä.

Kyllääntyminen on tapahtunut, kun uudet tapaukset eivät tuo enää mitään tutkimusongelman kannalta uutta tietoa eli aineistoa on jo riittävästi (Eskola & Suoranta 1999, 62-63). Tämän takia valitsin tarkempaan analyysiin 35 tyttöjen ja 35 poikien ainetta kaikkien kirjoitelmien sijaan. Aineet otettiin mukaan siinä järjestyksessä, kun ne olin opettajilta saanut eli viimeisimmät aineet jäivät analyysistä pois.

Loppujen lopuksi tutkimusaineisto muodostui siis 70 kirjoitelmasta. Kirjoitelmien pituus vaihteli käsin kirjoitettuna noin puolestatoista sivusta neljään ja puoleen sivuun. Tyttöillä yleisin kirjoitelman pituus oli 2 ½ sivua, pojilla taas 2 sivua. Alustavan lukukerran jälkeen kirjoitelmat numeroitiin ja litteroitiin sanasta sanaan aineiston käsittelyn ja analyysin helpottamiseksi. Litteroinnin jälkeen kirjoitelmat luettiin läpi muutamaan kertaan jonkinlaisen yleiskuvan saamiseksi, ennen kuin ryhdyttiin varsinaiseen analysointiin. Tärkeää onkin tuntea aineisto perinpohjaisesti (Eskola & Suoranta 1999, 152).

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Kuitenkin on huomioitava koko ajan, ettei aineistoa tiivistetä liikaa ja samalla kadoteta jotain olennaista tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1999, 138.) Tässä tutkimuksessa selkeyden luomiseen pyrittiin aineiston teemoittelun ja kvantifioimisen avulla. Teemoittelulla tarkoitetaan tutkimusongelmaa valaisevien teemojen nostamista esille aineistosta (Eskola & Suoranta 1999, 175; Suoranta & Eskola 1992). Analyysissä oli luontevinta lähteä liikkeelle ainekirjoitustehtäväpaperin teemoista, jotka oli puolestaan muodostettu tutkimusongelmien ja kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Ainekirjoituksen tehtäväpaperissa oli kolme teemakohtaa ja kuhunkin kohtaan liittyviä virikekysymyksiä, joiden perusteella analyysiinkin ryhdyttiin. Aineistosta etsittiin aluksi sellaisia tekstikohtia, jotka kertovat johonkin tiettyyn teemaan liittyvistä asioista. Kaikki aineet käytiin läpi peräkkäin etsien samaan teemaan liittyviä asioita. Tiettyyn teemaan liittyvät asiat merkattiin aina omalla värillään ja koottiin sen jälkeen tekstinkäsittelyohjelman avulla omiksi tiedostoikseen. Ainekirjoitustehtäväpaperin teemojen lisäksi tutkittiin, mitä muita teemoja aineistossa oli. Teemoittelun jälkeen tiedostoihin oli muodostunut siis eräänlainen teemakortisto, johon aineisto oli pilkottu tarkempaa analyysiä ja tulkintaa varten.

Teemakortiston muodostamisen jälkeen kutakin teema-aluetta analysoitiin edelleen ja muodostettiin tulkintoja. Esimerkiksi tekstikokoelmaa analysoitiin tarkemmin kohdista, joissa nuoret määrittelevät aikuisuutta, ja katsottiin, mikä nuorten

mielestä oikein tekee ihmisestä aikuisen. Samantyylliset ilmaukset merkattiin aina samalla värillä. Tässä vaiheessa laadulliseen aineistoon sovellettiin osittain myös määrällistä analyysiä eli teemoittelun kautta syntyneet teema-alueet pilkottiin pieniksi sisältökokonaisuuksiksi ja laskettiin, kuinka monessa aineessa mainittiin kuhunkin teemaan liittyviä asioita. Näin saatiin selkeämpi kuva eri teemojen yleisyydestä, ja voitiin siten esimerkiksi sanoa, mikä on nuorten mielissä vaikkapa yleisin aikuisuuden kriteeri. Toisaalta pyrittiin myös varomaan aineiston liiallista pilkkomista, jotta yksilöiden ajatuskokonaisuudet eivät kadottaisi merkitystään.

Teemoittelun lisäksi tässä tutkimuksessa käytettiin siis aineiston kvantifioimista, joka on Eskolan ja Suorannan (1999, 165) mukaan alkeellisimmillaan juuri mainintojen laskemista, tuotosten pituuksien laskemista ja luokittelemista erilaisten tekijöiden mukaan eri luokkiin. Kvantifioimisen tulokset koottiin lisäksi taulukkoon (taulukko 3 luvussa 7.3.3), josta lukija näkee, mihin tulosten tulkinta oikein perustui. Kvantifioimista käytettiin tässä tutkimuksessa siis myös tutkimuksen luotettavuuden parantamisen keinona.

Laadullisen aineiston analysointivaihe hahmotetaan usein kehämäisenä prosessina, jossa aineiston kuvailu, analyysi ja tulkinta kietoutuvat toisiinsa. Laadullisessa analyysissä aineiston tulkinta tapahtuu siis useassa vaiheessa, ei vain analyysin päätyttyä. (Eskola & Suoranta 1999, 150-153; Dey 1993, 53, 264-265; Hirsjärvi ym. 1997, 218-219.) Myös tässä tutkimuksessa tulkinnat olivat läsnä koko analyysiprosessin ajan. Alkuvaiheen hatarat tulkinnat saivat vahvistusta, muokkaantuivat tai jäivät kokonaan pois analyysin edetessä. Selkeimmin tulkinnat jäsentyivät kuitenkin vasta analyysin päätyttyä.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellistä tutkimusta ja sen tuloksia on aina arvioitava. Reliabiliteetti eli luotettavuus sekä validiteetti eli pätevyys ovat erityisesti kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytettyjä arvioinnin käsitteitä, ja ne perustuvat ajatukselle siitä, että tutkija voi päästä käsiksi objektiiviseen todellisuuteen ja objektiiviseen totuuteen. Reliabiliteetilla pyritään kuvaamaan sitä, kuinka samoina tulokset pysyvät, kun tutkimus toistetaan, käytetään rinnakkaismenetelmää tai kahta eri arvioitsijaa. Tarkoituksena on siis varmistaa, etteivät

tuloksiin ole vaikuttaneet satunnaiset tekijät. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185; Soininen 1995, 122.) Validiteetti taas ilmaisee tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiteetti voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoinen validiteetti ilmaisee sitä, kuinka hyvin tulokset ovat yleistettävissä erilaisiin tilanteisiin ja erilaisiin ihmisiin, sisäinen validiteetti puolestaan sitä, missä määrin tulokset johtuvat jostakin ulkoisesta tekijästä. (Borg & Gall 1989, 404-406; Hirsjärvi & Hurme 2000, 188; Soininen 1995, 120-121.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä on tarkasteltava kuitenkin eri lähtökohdista kuin määrällisen tutkimuksen, eikä validiteettia ja reliabiliteettia perinteisesti ymmärrettynä voidakaan kvalitatiiviseen tutkimukseen soveltaa (Mäkelä 1990). Perinteisten reliabiliteetin ja validiteetin muotojen hylkääminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tutkimusta voisi tehdä miten tahansa, vaan tutkimuksen on edelleen pyrittävä paljastamaan tutkittavien käsityksiä ja heidän maailmaansa niin hyvin kuin mahdollista. Tämän tulee kuitenkin tapahtua tietoisena siitä, että tutkija vaikuttaa saatavaan tietoon ja että kyse on tutkijan tulkinnoista, johon tutkittavien käsityksiä yritetään sovittaa. Tutkijan on kyettävä perustelemaan valintansa, mutta siltikin joku toinen tutkija saattaisi päätyä erilaiseen tulokseen, mitä ei välttämättä kuitenkaan pidettäisi tutkimuksen tai tutkimusmenetelmän heikkoutena. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189.)

Eskolan ja Suorannan (1999, 211) mukaan laadullisen tutkimuksen arviointi pelkistyy usein kysymykseksi koko tutkimusprosessin luotettavuudesta. Eskola ja Suoranta (1999) tarkastelevat laadullisen tutkimuksen luotettavuutta neljänlaisen käsitteen kautta: uskottavuuden, siirrettävyyden, varmuuden ja vahvistuvuuden kautta. *Uskottavuudella* he tarkoittavat sitä, että tutkijan on tarkistettava, vastaavatko hänen tulkintansa tutkittavien käsityksiä. *Siirrettävyys* puolestaan tarkoittaa tutkimustulosten yleistettävyyttä, mikä ei kuitenkaan laadullisessa tutkimuksessa ole välttämättä mahdollista; laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan usein jotakin asiaa ainutlaatuisessa sosiaalisessa kontekstissa, eikä yleistämiseen edes pyritä. Tällöin myös ulkoisen validiteetin (ks. esim. Borg & Gall 1989, 404-406) vaatimus voidaan laadullisessa tutkimuksessa siis unohtaa. Tutkimuksensa *varmuutta* tutkija voi lisätä ottamalla huomioon tutkimukseen ennustamattomasti vaikuttavat ennakkoehdot. *Vahvistavuus* taas tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tehdyt tulkinnat saavat vahvistusta aikaisemmista tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 1999, 211-213.) Tämän tutkimuksen tulokset vastasivat melko lailla aikaisempien tutkimusten tuloksia, kuten tulosluvusta käy ilmi,

eli tutkimuksen vahvistavuus oli hyvä. Sen sijaan esimerkiksi yleistettävyyteen ei kovin vahvasti pyritty, sillä tarkoituksena oli ainoastaan kuvailla ja tarkastella nuorten ilmaisemia näkemyksiä.

Mäkelän (1990) mukaan laadullista aineistoa voidaan arvioida puolestaan kiinnittämällä huomiota esimerkiksi aineiston riittävyteen sekä analyysin arvioitavuuteen, toistettavuuteen ja kattavuuteen. *Aineiston riittävyydellä* Mäkelä tarkoittaa aineiston kylläntymistä eli aineiston kerääminen voidaan lopettaa, kun uudet tapaukset eivät tuo esille enää mitään uutta. *Analyysin arvioitavuudella* tarkoitetaan sitä, että lukija kykenee seuraamaan tutkijan päättelyä, kun taas *analyysin toistettavuus* tarkoittaa sitä, että tutkija on esittänyt käyttämänsä luokittelu- ja tulkintasäännöt niin hyvin, että toinen tutkija voisi niitä soveltamalla päätyä samoihin tuloksiin. *Analyysin kattavuus* syntyy puolestaan siitä, että tutkija ei perusta tulkintojaan satunnaisiin poimintoihin. (Mäkelä 1990.) Tässä tutkimuksessa Mäkelän (1990) mainitsema saturaatiopiste saavutettiin eli aineiston voidaan ajatella olleen riittävä. Tutkimuksen kulku sekä analyysin ja tulkinnat vaiheet ja menetelmät on pyritty kuvaamaan niin tarkasti kuin mahdollista tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi. Tulosten ja niistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta on pyritty lisäämään käyttämällä autenttisia tekstikatkelmia tulosten raportoinnissa. Koska kvalitatiivinen analyysi on yksilöllisempää kuin kvantitatiivinen aineiston käsittely, on tärkeää antaa lukijalle mahdollisimman tarkka kuva kaikista niistä toiminnoista, jotka ovat johtaneet raportoituihin tuloksiin (Mäkelä 1990, 59). Tähän tässäkin tutkimuksessa on pyritty. Laadullinen tutkimus on aina valintojen tekemistä, ja tutkijan tehtävänä onkin huolellisesti perustella tekemänsä valinnat, jotta muut voivat arvioida tutkimuksen onnistuneisuutta ja luotettavuutta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen validiteettia pyritään usein parantamaan esimerkiksi triangulaation avulla. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien tai aineistojen käyttöä samassa tutkimuksessa. Triangulaation avulla yritetään siis varmistaa aineistosta tehtyjen tulkintojen pätevyys ja tulkintojen objektiivisuus. (Eskola & Suoranta 1999, 69, 215; Hirsjärvi & Hurme 2000, 189; Patton 1990, 464.) Toisaalta esimerkiksi Eskola ja Suoranta (1999, 215) toteavat, että yksinkin ja yhdelläkin menetelmällä saatua materiaalia kertyy niin runsaasti, että sitä on mahdollista analysoida monella eri tavalla ja näin varmistaa tulkintojen tarkkuutta. Triangulaation käyttö ei siis aina ole välttämätöntä. Tässä tutkimuksessa käytettiinkin ainoastaan yhtä aineistonkeruumenetelmää, mutta analysoitavaa aineistoa saatiin kuitenkin runsaasti.

7 TULOKSET

7.1 Kenestä aikuinen?

Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret pohtivat jollakin tavalla aineissaan sitä, mikä ihmisestä tekee aikuisen ja millä kriteereillä aikuisuutta voitaisiin määritellä. Yhteensä 70 aineen joukosta ainoastaan kolmessa aineessa - kahdessa tyttöjen ja yhdessä poikien - ei käsitelty tätä aihepiiriä ollenkaan. Aikuisuus määrittyi nuorten aineissa pitkälti sisäisinä tekijöinä. Vastuu sekä itsestään ja omista asioistaan huolehtiminen tulivat selkeimmin esille, mutta myös aikuisuus tietynlaisena kypsyytenä ja henkisenä aikuisuutena tulivat ilmi. Lisäksi monet tarkastelivat aikuisuutta täysi-ikäisyyden kautta, mutta harva nuori kuitenkaan näki aikuisuuden koittavan jo 18-vuotiaana. Ulkoisista tekijöistä nuoret mainitsivat työn ja oman toimeentulon hankkimisen sekä kotoa pois muuttamisen.

Yhdessä ja samassakin aineessa saattoi tulla esille monenlaisia aikuisuuden luonnehdintoja. Aikuisuuden yksiselitteinen määrittäminen on vaikeaa, eikä varmasti yhtä ainoaa aikuisuuden kriteeriä voidakaan asettaa. Myös ihmisten yksilöllisyys aikuistumisessa vaikeuttaa aikuisuuden määrittelemistä, kuten eräs poikakin toi esille:

*Oikeastaan ei voi määritellä koska ihminen on aikuinen. Ihmisten erillaisuus muuttaa aikuistumisen määrittelyä oikeastaan mahdottomaksi. Ihmistä voisi osaltaan kutsua laumaeläjäksi, tietenkin poikkeuksia löytyy.
Poika 6²*

---

² Sekä tyttöjen että poikien aineet on numeroitu 1:stä 35:een kirjoittajien anonymiteetin takaamiseksi. Saman henkilön kirjoittamilla lainauksilla on aina sama numero. Tasapuolisuuden vuoksi on pyritty laittamaan tekstiin tyttöjen ja poikien lainauksia suurin piirtein yhtä paljon.

7.1.1 Vastuullisuus, itsestään huolehtiminen ja omista asioistaan päättäminen

Yleisimmin nuoret määrittivät aikuisuutta vastuun kautta. Yksittäisistä aikuisuuden kriteereistä vastuu mainittiinkin kaikkein useimmin. Vastuu joko itsestään, muista tai omista teoistaan aikuisuutta määrittävänä tekijänä mainittiin 35:stä tyttöjen ja 35:stä poikien aineesta yhteensä 19 tyttöjen ja 12 poikien aineessa. Nuorten mielestä vastuu kasvattaa ja siten tekee ihmisestä aikuisen. Vastuun ottaminen on myös aikuisen velvollisuus, eikä sitä saa välttää. Ihminen on nuorten mielestä aikuinen silloin, kun hän ottaa vastuun itsestään ja omista teoistaan, mutta aikuisen on tarpeen vaatiessa kyettävä ottamaan vastuuta myös muista ihmisistä:

Aikuisuus on kuitenkin mielestäni enemmän kuin pelkkä ikä. Aikuisuus tuo mukanaan vastuuta, jos ei muista, niin ainakin omasta itsestä. Jos ei tätä vastuuta kykene ottamaan, ei ole aikuinen, vaikka ikä niin edellyttäisikin.
Poika 27

Mielestäni kenenkään kohdalla ei voida osoittaa sormella ja sanoa: ”aikuinen” tai ”lapsi”. Ehkäpä aikuistumisesta kertoo jossain määrin tietty rauhoittuminen ja erityisesti vastuun ottaminen ja itsestään huolehtiminen. Vastuun ottamiseen liittyy sekä vastuu itsestään ja omista teoistaan että vastuu muista ihmisistä.
Poika 33

Moni toi aineessaan esille, että myös nuorella ja lapsella on vastuunsa, mutta aikuisen vastuu on kuitenkin suurempaa. Aikuisen on otettava vastuuta koko elämästään, kun taas nuoren vastuu on vain osittaista, ja nuori voi monissa asioissa tukeutua omiin vanhempiinsa. Nuoren vastuu koskee lähinnä häntä itseään, kun taas aikuisen on oltava vastuussa lukemattomista asioista, mutta myös muista ihmisistä, esimerkiksi omista lapsistaan. Moni nuori kertoi kantavansa nytkin vastuuta monista asioista ja olevansa siten jollakin tavalla jo aikuinen, mutta toisaalta oman vastuun vähäisyys ja aikuisen vastuun kokonaisvaltaisuus tiedostettiin, kuten seuraavan tytön lainauksesta käy ilmi:

Tällä hetkellä en tunne olevani yhtään aikuinen. Joskus tuntuu, että kotona joutuu ottamaan paljon vastuuta. Tarkemmin ajatellen vastuuni kotona on olematon. Tiskikoneen tyhjentämistä ja huoneen siivoamista siinä, kun äiti hoitaa laskut, ruuat ja lähes kaikki muut talon asiat. Toisaalta, kun vertaa itseään esimerkiksi pikkuveljeen, tuntee olevansa monta kertaa vanhempi. Se ei kuitenkaan ole aikuisuutta. Mielestäni aikuisuuteen kuuluu se, että

joutuu huolehtimaan omista asioistaan, kuten ruuasta ja asunnosta. Aikuisena joutuu kantamaan vastuuta itsestään, tekemisistään ja myös muista.

Tyttö 6

Vaikka nuorellekin kuuluu vastuunsa, voi liika vastuu liian aikaisin olla kuitenkin raskasta. Vastuuseen on oltava valmis ja juuri se tekeekin ihmisestä aikuisen. Vastuun ottamisen lisäksi aikuisuuteen näyttäisi kuuluvan jonkinlainen vastuun olemuksen ymmärtäminen; vaikka nuorikin joutuu kantamaan vastuuta, vasta aikuinen tajuaa, mitä vastuu oikein merkitsee:

Lapsena ajattelin, että aikuisuus alkaa kun täyttää 18 vuotta. Myöhemmin tajusin, että aikuisuus on sitä, että ottaa vastuun itsestä ja muista. Tottakai vastuuta täytyy ottaa jo aikaisemmin, mutta aikuisena tajuaa, mitä vastuu merkitsee. Aikuisuuteen kuuluu myös se, että pystyy sitoutumaan.

Poika 26

Ihmisestä tekee aikuisen montakin asiaa. Yksi niistä on vastuun ottaminen omista teoistaan sekä toisten ihmisten huomioonottaminen. Tätähän on saarnattu varmasti jo pienestä pitäen joka elämänmutkassa. Lapsi, tai edes teini-ikäinen ei kuitenkaan vielä ymmärrä sitä niin laajasti kuin mitä se todellisuudessa on. Ja jos aikuinenkin sen ymmärtää, niin aina ei kuitenkaan tule tehtyä sen mukaisesti.

Tyttö 32

Vastuun lisäksi nuoret määrittivät aikuisuutta useasti itsestään ja omista asioista huolehtimisen sekä omista asioista päättämisen kautta. Itsestään ja omista asioista huolehtimisen kautta aikuisuutta tarkasteltiin 14 tyttöjen ja 4 poikien aineessa, kun taas omista asioista päättämisen / itsenäisen päätöksenteon mainitsivat 6 tyttöä ja 6 poikaa. Varsinkin tytöt korostivat aikuisuuden edellyttävän omista asioista ja itsestään huolehtimista. Joidenkin kirjoittajien mielestä jotkut nuoret saattavat leikkiä aikuista, mutta tosiasiasa he eivät pärjäisi ilman vanhempiensa jokapäiväistä huolenpitoa. Ihminen ei siis ole aikuinen, jos äiti pyykkää, silittää, tekee ruuan ja muutenkin huolehtii nuoren elämästä, vaan aikuinen pystyy ja haluaa huolehtia itse itsestään:

Aikuisen ihmisen täytyy olla vastuuntuntoinen, osata pitää huolta itsestään. Ihminen on aikuinen kun hän osaa olla itsenäinen, osaa työskennellä itsenäisesti eikä aina kysy neuvoa. Aikuinen osaa huolehtia omista asioistaan, pystyy asumaan yksin eikä tarvitse äitiä laittamaan ruokaa ja pesemään pyykkiä.

Tyttö 29

Aikuisen ihmisen on kyettävä myös itsenäiseen päätöksentekoon. Nuorena päätöksiin saattavat vaikuttaa vanhemmat, ystävät tai yleinen mielipide, mutta aikuinen tekee päätöksensä ilman muiden ihmisten vaikutusta. Aikuisen on kyettävä punnitsemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään itsenäisesti järkeviä päätöksiä, eikä aikuisena voi välttää vaikeidenkaan päätösten tekemistä:

Mielestäni ihminen on aikuinen silloin, kun hän on valmis ottamaan vastuun omista teoistaan ja valmis huolehtimaan omista asioistaan sekä itsestään. Aikuisen täytyy myös pystyä tekemään vaikeitakin päätöksiä, sellaisia, jotka eivät välttämättä miellytä kaikkia.

Tyttö 5

Ihminen on mielestäni aikuinen silloin, kun hän pystyy tekemään itsenäisiä ja järkeviä päätöksiä. Aikuinen ei missään vaiheessa ole esim. minkään ryhmän tai joukon ohjailtavissa.

Poika 34

Vastuun ja itsenäisen päätöksenteon teemat ovat tulleet esille myös muissa tutkimuksissa keskeisinä aikuisuuden kriteereinä. Esimerkiksi Arnettin (1994, 1997, 2001), Scheerin ym. (1996), Scheerin ja Palkovitzin (1994) ja Greenen ym. (1992) tutkimuksissa tärkeimmiksi aikuisuuden kriteereiksi nuoret mainitsivat juuri vastuun ottamisen omista teoista sekä itsenäisen päätöksenteon. Myös Suikkasen (1998) tutkimat nuoret pitivät tärkeimpinä aikuisuuden kriteereinä kykyä kantaa vastuuta itsestään sekä vapautta päättää omista asioistaan. Vastuullisuus ja kyky tehdä itsenäisiä päätöksiä näyttäisivätkin siis olevan nuorten mielissä aikuisen ihmisen tärkeimpiä ominaisuuksia.

7.1.2 Kypsyys ja henkinen aikuisuus

Monissa aineissa aikuisuus näyttäytyi jonkinlaisena henkisenä aikuisuutena, jonka saavuttamiseen ei esimerkiksi ikä vaikuta juurikaan. Aikuisuutta tarkasteltiin henkisenä kypsyytensä, viisautena tai aikuismaisten ajattelutapojen omaksumisena 12 tyttöjen ja 14 poikien aineessa. Aikuisuudessa on olemassa siis jokin henkinen kypsyystaso, jota on toisaalta vaikea määritellä, kuten seuraavasta lainauksesta käy ilmi:

Aikuinen vai lapsi? Mielestäni siinä ei ole kovin suurta eroa. Kun täytän 18 vuotta, olenko aikuinen? En välttämättä. Ihmisethän kasvavat eri

vauhtia. Ikä ei tee ihmistä aikuiseksi. Aikuinen on sitten, kun itse tuntee henkisesti kehittyneensä tälle asteelle. Mutta eihän siinä mitään tiettyä astetta ole. Kasvaakohan ihminen oikeastaan koskaan aikuiseksi?

Tyttö 6

Kukaan ei kasva aikuiseksi hetkessä, vaan siihen kypsytään pikkuhiljaa. Aikuisuus tuo mukanaan uusia näkökulmia ja ajattelutapoja, ja viisaus ja järki karttuvat. Aikuinen ihminen osaa toimia yhteiskunnassa ja hallitsee elämän perustaidot. Aikuisella on myös tietoisuus oikeasta ja väärästä, ja hän osaa ottaa muut ihmiset huomioon. Aikuisuus on jonkinlaista mielen kypsyttää ja aikuisen ihmisen ajattelumaailman omaksumista. Nuorten mielestä aikuisuutta voi olla myös monentasoista. Ihminen voi olla aikuinen jollakin tasolla, mutta vielä lapsi toisella. Tästä ajattelusta voikin löytää jotain samaa kuin Chisholmin ja Hurrelmannin (1995) huomioimasta aikuisuuden etenemisestä eri rintamalla eri tahtia. Varsinkin poikien aineissa korostui selvästi fyysisen ja henkisen aikuisuuden tasojen erottaminen:

Minusta aikuisuutta on kahden tyyppistä, fyysistä ja henkistä aikuisuutta. Lähes jokaisesta ihmisestä tulee fyysisesti aikuinen, mutta henkinen puoli jää, ikävä kyllä, monelta lapsen tasolle. Minkälainen aikuinen ihmisestä tulee, riippuu taas monesta asiasta. Tärkein aikuisuuteen vaikuttava asia löytyy varmaan lapsuudesta ja vanhemmista. Epäonnistunut lapsuus tai huonot vanhemmat vaikuttavat läpi elämän yhtäläillä kuin onnellinen lapsuus tai loistovanhemmat. Itse en omasta mielestäni ole aikuinen, kuin joillakin tasoilla ja fyysisesti.

Poika 13

Ei ole olemassa tarkkaa määritettä, milloin on aikuinen. Todellisessa aikuisuudessa ei mielestäni tarvita fyysistä aikuisuutta, se on enemmänkin henkisellä puolella. Ensimmäinen tärkeä merkki siitä on maailman ymmärtäminen, miten yhteiskunnassa toimitaan. Etenkin ympäristön vaikutukset aikuistumiseen.

Poika 30

Todellinen aikuisuus on monien nuorten mielestä siis henkistä aikuisuutta, johon ei vaikuta niinkään ikä tai fyysinen kypsyys; todellinen aikuisuus on henkistä kypsyttää, johon ihmisen on kasvettava vähitellen.

7.1.3 Täysi-ikäisyys

Aikuisuutta pohdittiin melkein kaikissa aineissa jollakin tavalla myös täysi-ikäisyyden kautta. Kaiken kaikkiaan 28 tyttöjen ja 32 poikien aineessa käsiteltiin täysi-ikäisyyteen liittyviä asioita. Vain harva nuorista kuitenkaan piti 18 vuoden ikää sinällään aikuisuuden merkinä; täysi-ikäisenä alkaa virallinen aikuisuus, mutta todellisen aikuisuuden lähtökohdat ovat jossakin muualla. Täysi-ikäisyys tai mikään tietty ikä ei tee välttämättä ihmisestä aikuista:

Kun tämä kauan odotettu 18-vuoden ikä vihdoin ja viimein koittaa, niin tekeekö pari numeroa meistä aikuisen. Jos et osaa ajatella kuin aikuinen, niin on aivan yhdentekevää paljon ikää on vuosien varrelta kertynyt.
 Tyttö 15

Ikä tekee ihmisestä virallisesti aikuisen, ihmisen täytettyään 18 vuotta. Ikä ei tee mielestäni aikuista, vaan se miten henkisesti on aikuinen. Kaikkia 18-vuotiaita ei varmasti voi sanoa aikuisiksi ja osa on vielä aika lapsellisia.
 Poika 9

Monesti täysi-ikäisyys nähtiin siis jonkinlaisena aikuisuuden virallisena edellytyksenä. Aikuisuus vaatii, että on täysi-ikäinen, mutta mikään tietty ikä ei kuitenkaan tee ihmisestä aikuista. Täysi-ikäisyys tuo mukanaan monia aikuisen ihmisen velvollisuuksia ja oikeuksia ja pakottaa jo jonkinlaiseen vastuunottoon. Ihminen ei nuorten mielestä kuitenkaan välttämättä tule aikuiseksi heti 18 vuotta täytettyään; täysi-ikäisenä saa jo aikuisen oikeudet, mutta henkinen aikuisuus voi olla vielä saavuttamatta.

Suurin osa nuorista näki täysi-ikäisyyden siis lähinnä lainsäädännöllisenä rajana, mutta joidenkin aineissa täysi-ikäisyyttä käsiteltiin myös aikuisuuden alkamispisteenä. Jonkin tietyn aikuistumisen iän maininneista tytöistä monet silti ennemminkin vain arvelivat ihmisten aikuistuvan tietyn ikäisinä tai tarkastelivat omaa tulevaa aikuisuutta jonkin tietyn iän kautta kuin asettivat mitään tiukkaa ikärajaa aikuisuudelle. Tytöistä vain yksi piti 18 vuoden ikää aikuisuuden merkinä, mutta muutamat arvelivat aikuisuuden koittavan 20- tai 25-vuotiaana. Eräs tyttö kuitenkin arveli tyttöjen aikuistuvan jo 18-vuotiaana, mutta poikien aikuisuuden koittavan vasta 22-vuotiaana.

Suurin osa tytöistä ei siis asettanut aikuisuudelle mitään ikärajaa. Muutamat pojat kuitenkin pitivät täysi-ikäisyyttä aikuisuuden merkinä. Tällöin aikuisuutta

tarkasteltiin yleensä pelkästään aikuisen ihmisen oikeuksien kautta eikä niinkään aikuisuuden sisäisten tekijöiden kautta. Aikuisuus hahmottui äänestysoikeuden, ajokortin tai alkoholin hankkimisen kautta:

*Ihminen. On aikuinen kun täyttää kahdeksantoista vuotta, koska silloin on oikeus äänestää ja saa ajokortin ja päättää omista asioistaan.
Poika 24*

*Ihminen tulee aikuisen ikään täyttäessään 18-vuotta. Voi hankkia ajokortin, ja pääsee ravintoloihin syömään.
Poika 35*

Kaiken kaikkiaan vain harva nuori kuitenkaan käsitteli aikuisuutta 18-vuotiaana saavutettavien oikeuksien, kuten juuri alkoholin ja tupakan oston tai ajokortin hankkimisen kautta. Pikemminkin korostettiin, että esimerkiksi alkoholin käyttäminen saattaa vain hidastaa aikuistumista. 18-vuotiaana saavutetut oikeudet vaativat myös aikuisen vastuuta, ja tämä saattaa nuorilta vielä puuttua:

*Miksi aikuisuutta edes tavoitellaan? Taaskaan ei syitä voida yleistää. Nuorilla tuntuu syitä olevan monenkin laisia: saa ostaa alkoholia, voi ajaa autolla jne. Mutta näissä kaikissa on ennemminkin kyse täysi-ikäisyydestä kuin aikuisuudesta. Nämä kaksi termiä onkin syytä tarkasti erottaa toisistaan. Muutenkin aikuisuuteen alkoholin suhteen liittyy sen käytön hillintä, nuorilla kun tämä tuottaa erinäisiä ongelmia. Muutenkin nuorten kielenkäyttö ja tavat, kuten tupakointi vaikuttavat jotenkin aikuis-tavoitteellisilta.
Poika 33*

Harvassa aikuisuutta täysi-ikäisyyden tai jonkin tietyn iän kautta hahmottavassa aineessa mainittiin täysi-ikäisyys ainoana aikuisuuden kriteerinä. Täysi-ikäisyyden lisäksi aikuisuutta tarkasteltiin näissä aineissa myös muiden kriteerien kautta. Täysi-ikäisyys ei siis kovinkaan monen nuoren mielestä yksinään tee ihmisestä aikuista, vaan aikuistumiseen vaikuttavat muutkin tekijät kuin pelkkä ikä.

Muutamissa, lähinnä poikien aineissa aikuisuuden ajateltiin joskus koittavan jo ennen 18 vuoden ikää. Näissä aineissa aikuisuuden ikärajat tehtiin oikeastaan tarpeettomiksi ja korostettiin aikuistumisen yksilöllisyyttä. Ihminen voi olla aikuinen 18-vuotiaana, sen jälkeen tai jo ennen sitä. Iällä ei ole väliä, vaan sillä, tunteeeko itsensä aikuiseksi. Ikä on vain suhteellista:

Mielestäni se on väärin, että tänään saat viinaa kaupasta, mutta eilen et saanut. Todennäköisesti et ole kasvanut henkisesti yhtään, mutta maailmassa ei ole kypsyystestiä millä voitaisiin mitata, että oletko aikuinen. Jopa jo yhdeksäsluokkalaisista jotkut voisivat olla kypsiä pitämään 18 vuotiaan oikeuksia, mutta taas jotkut 26 vuotiaat ovat aivan täysiä lapsia. Aikuisuutta ei voi mitata, mutta luulen, että monissa asioissa pystyisin kantamaan täysi ikäisen vastuuta, mutta kuitenkin en pärjäisi yksin elämässäni.

Poika 11

Lapsuus on melko lyhyt aika verrattua aikuisuuteen. Tosin tässäkin kohdassa alkaa miettimään, että missä niiden kahden raja kulkee. Joku voi tuntea itsensä vielä 18-vuotiaanakin lapseksi, mutta se ehkä on aika harvinaista nykyään. Toinen taas tuntee itsensä aikuiseksi jo ollessaan 13-vuotias.

Tyttö 10

Kuten tässä tutkimuksessa, myös ulkomaisissa tutkimuksissa (esim. Scheer ym. 1996) täysi-ikäisyys on saanut vain vähän kannatusta aikuisuuden kriteerinä. Toisaalta kotimaisessa Suikkasen (1998) tutkimuksessa joillekin nuorille täysi-ikäisyys oli aikuisuuden alkamispiste, vaikka enemmistö pitikin sitä vain lainsäädännöllisenä rajana. Tässä tutkimuksessa suurin osa nuorista katsoi aikuisuuden olevan kiinni jostakin muusta kuin iästä. Täysi-ikäisyys ei tee ihmisestä välttämättä aikuista, mutta harva kuitenkin piti ihmistä aikuisena, jos täysi-ikäisyyttä ei oltu vielä saavutettu. Täysi-ikäisyyden myötä ihmisestä tulee yhteiskunnan silmissä aikuinen tiettyine aikuisen ihmisen oikeuksineen ja velvollisuuksineen eli jossain määrin aikuisuus edellyttää täysi-ikäisyyttä. Todellinen aikuisuus ei kuitenkaan välttämättä saavu heti 18-vuotiaana, vaan se vaatii kypsymistä. Nuorten mielestä varsinaisella aikuisuudella on siis vain vähän tekemistä minkään tietyn iän kanssa.

7.1.4 Oma asunto, työ ja perhe

Kun joku puhuu aikuisesta minulle ainakin ensin tulee mieleeni henkilö, jolla on oma asunto ja työpaikka, mutta mieleen tulee myös auto ja lapset. Kuitenkin monella ns. nuorella aikuisella on opiskelu kesken, he asuvat vanhempiansa luona ja lapset ovat vain unelma.

Tyttö 26

Jos rupeaa miettimään sanaa ”aikuinen” tulee mieleen nainen ja mies joilla on muutama lapsi ja oma koti. Jos miettii tarkemmin äskeistä asiaa niin tulee mieleen että, ei se ole sitä vaan jotain muuta. Ei se ole iästä

kiinni tai teosta tai näöstä. Eniten se on kiinni ajattelu maailmasta ja tavoista. Sopeutua elämään ja ympärillä olemaan maailmaan.
Tyttö 2

Aikuisuuden tarkastelu perinteisten aikuistumisen mittareiden - kouluttautumisen, työelämään siirtymisen, kotoa muuttamisen ja perheellistymisen - kautta ei ollut nuorille näin yksiselitteistä, kuten em. lainauksistakin käy ilmi. Nuorten mielestä ihmisestä tekevät aikuisen pääasiassa monenlaiset sisäiset tekijät, eivätkä niinkään aikuistumisen ulkoiset merkit. Aikuisella on useasti perhe, oma koti ja työpaikka, mutta ne eivät tee välttämättä ihmisestä kuitenkaan aikuista, vaan aikuistumisen lähtökohdat ovat jossakin muualla.

Ainoastaan yksi poika ja yksi tyttö mainitsivat esimerkiksi perheen aikuisuuden kriteerinä, ja hekin tarkastelivat aikuisuutta myös työn ja muiden ulkoisten tekijöiden perusteella:

Yleensä ihmiset pitävät kahdeksantoista vuotiasta aikuisena, mutta eihän sen ikäinen vielä aikuinen ole vaan nuori ihminen joka luulee olevansa aikuinen. Aikuisen tekee työ, oma asunto, oma perhe, itsenäistyminen. Aikuisen ikä on mielestäni 25–100-vuotiaat.
Poika 10

Mielestäni en ole vielä aikuinen eikä kukaan tämän koulun oppilaistakaan ole. Olemme aikuisia vasta monen vuoden päästä. Ihmisestä tekee aikuisen työ ja perhe. Mutta alle kaksikymmen vuotias ei ole aikuinen vielä, koska hän ei ole ehtinyt oppia paljoakaan elämästä.
Tyttö 27

Perheen perustaminen ei siis ollut tähän tutkimukseen osallistuneille nuorille mikään tärkeä aikuisuuden merkki. Kuka tahansa voi nykyään esimerkiksi perustaa perheen ja hankkia lapsia, mutta olla silti vailla aikuiselle kuuluvaa vastuullisuutta, kuten eräs tyttö aineessaan ilmaisi. Toisaalta joissakin nuorten aineissa pohdittiin myös sitä, että esimerkiksi lapsen saaminen varmasti aikuistaa ihmistä. Lapsen saaminen saattaakin olla yksilölle aikuisuutta luova tapahtuma, vaikkei lapsen saamisen ja perheen perustamisen sinällään katsottaisikaan olevan keskeisiä aikuisuuden kriteereitä.

Tässä tutkimuksessa perheen perustamista ei siis pidetty selkeänä aikuisuuden kriteerinä, mikä on tullut vahvasti esille myös monissa ulkomaisissa tutkimuksissa (esim. Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym. 1996; Scheer & Palkovitz 1994; Greene ym. 1992). Perhettä korostettiin tässä tutkimuksessa myös selvästi vähemmän kuin

Suikkasen (1998) 1990-luvulla tehdyssä tutkimuksessa. Myös Suikkasen tutkimuksessa nuoret painottivat enimmäkseen sisäisiä tekijöitä aikuisuuden kriteereinä, mutta lisäksi ulkoiset tekijät, kuten esimerkiksi perhe mainittiin yhtenä aikuisuuden määrittäjänä.

Vain kahdessa aineessa mainittiin kouluttautuminen yhtenä aikuisuuden määrittäjänä. Toisaalta taas, kuten eräs poika aineessaan ilmaisi, myös kouluttautuminen ja yleensäkin opiskelu voivat auttaa ihmistä aikuistumaan, sillä opiskelun kautta nuori saa valmiuksia itsenäiseen ajatteluun, joka taas kuuluu aikuisen elämään. Vaikkei kouluttautuminen olekaan nuorten mielissä mikään aikuisuuden kriteeri, se saattaa kuitenkin olla osaltaan aikuistamassa nuorta.

Toisin kuin kouluttautuminen, työ sekä siihen liittyvä toimeentulon hankkiminen tai itsensä elättäminen mainittiin jo melko monessa aineessa, mutta kuitenkin selvästi harvemmin kuin esimerkiksi monet aikuisuuden sisäiset tekijät, kuten vastuullisuus, omista asioistaan päättäminen, itsestään huolehtiminen ja henkinen kypsyyt. Työhön, toimeentulon hankkimiseen ja itsensä elättämiseen liittyviä asioita aikuisuuden määrittäjinä oli yhteensä 6 tyttöjen ja 5 poikien aineessa. Toisaalta omista asioistaan päättäminen ja itsestään huolehtiminen kietoutuvat melko vahvasti myös toimeentulon hankkimiseen ja työhön. Työssä käyvä ihminen voi tehdä päätökset itsenäisesti, vanhemmista riippumatta. Taloudellinen itsenäisyys luo myös toisenlaista itsenäisyyttä:

Aikuisuus merkitsee minulle vapautta päättää asioistani, kun vanhemmat eivät enää ole kertomassa minne mennään ja milloin tehdään mitään. Aikuisuuteen liittyy myös työ, jonka seurauksena rahaa ei tarvitse kinuta vanhemmilta. Aikuisena minun on myös mahdollista ostaa mitä vain piittaamatta siitä, mitä mieltä vanhemmat ovat.

Poika 20

Työ on perinteisesti ollut yksi selkeä ja keskeinen aikuisuuden kriteeri, ja sitä se näyttää jossain määrin olevan vieläkin:

Ennen vanhaan sanottiin, että työnteko tekee ihmisestä aikuisen. Luulenpa, että sama pätee tänäkin päivänä. Itse olen huomannut, kun olen ollut töissä niin tuntuu hienolta saada itseansaittu palkka käteen.

Tyttö 15

Toisaalta nuoret tiedostivat aineissaan sen, ettei kaikilla ole työtä, vaan aikuisen elämää voi yhtä lailla leimata nykyaikana työttömyys kuin työ. Työn ja toimeentulon hankkimisen merkitys aikuisuuden määrittäjänä näyttää kuitenkin edelleen säilyvän nuoren mielissä, mikä on käynyt esille myös muista tutkimuksista (esim. Suikkanen 1998; Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym.1996; Scheer & Palkovitz 1994; Greene ym. 1992).

Ne nuoret, jotka mainitsivat jonkin ulkoisen tekijän aikuisuuden määrittäjänä, käsittelivät usein aikuisuutta samanaikaisesti myös toisten ulkoisten tekijöiden perusteella. Työ, oma asunto ja perhe saattoivat liittyä vahvasti yhteen ja siten yhdessä tehdä ihmisestä aikuisen. Tällaista näkemystä tuo esille esimerkiksi seuraava tyttö aineessaan:

Ihminen on aikuinen silloin, kun hänellä on oma asunto, huolehtii itse laskuista ja muista maksuista, on työssä tai opiskelee jossain korkeakoulussa tai muussa sen tyylisessä opiskelu paikassa, pitää itse huolen kaikista asioistaan ja ei ole enää lapsellinen, paitsi miehet, jotka ovat pieniä poikia koko elämänsä ajan.

Tyttö 20

Sama tyttö pohtii myöhemmin aineessaan kotoa muuttamista vielä tarkemminkin:

Aikuistumiseen vaikuttaa aika moni asia. Ihminen rupeaa aikuistumaan silloin, kun hän muuttaa pois kotoa äidin helmoista jonnekin omaan- tai vuokra-asuntoon. Silloin nuorella on vastuuta omista asioista ja hänen pitää itse huolehtia asioistaan, koska äiti ei ole siivoamassa, laittamassa ruokaa eikä pyykkäämässä, eli sinun itse pitää tehdä kaikki nuo työt. Silloin kun asut poissa kotoa ja osaat itse tehdä kaikki nuo asiat ja hyvin, niin silloin alat lähestyä aikuisuutta ja silloin myös itsenäistyt.

Tyttö 20

Oma asunto ja itsenäistyminen tuovat nuorelle vastuuta ja siten myös aikuistavat häntä. Em. tytön aineesta poimitut lainaukset antavat hyvän esimerkin aikuisuuden määrittelyn monitahoisuudesta. Ensin hän määrittelee aikuisuuden perinteisten aikuisuuden kriteerien - työn, opiskelujen ja oman asunnon - kautta, mutta tarkemmin pohdittuaan hän liittyy aikuisuuteen myös sisäisiä tekijöitä, kuten vastuuta ja omista asioistaan huolehtimista, jotka taas näyttävät kietoutuvan aikuisuuden ulkoisiin edellytyksiin. Kun ihminen muuttaa pois kotoa ja itsenäistyy, hän saa enemmän

vastuuta ja oppii huolehtimaan itsestään. Ulkoinen aikuistuminen luo siis samalla sisäistä aikuistumista. Toisaalta taas kotoa muuttaminen ja itsenäistyminen vaativat jonkinlaista vastuuntuntoa ja muita aikuisen ominaisuuksia. Eräs tyttö toteaaakin, että *viimeistään silloin pitää olla aikuisen tasolla, kun muuttaa kotoa pois isän ja äidin helmoista*. Aikuisuuden sisäiset ja ulkoiset tekijät näyttävät siis liittyvän vahvasti yhteen. Esimerkiksi kotoa muuttaminen vaatii aikuistumista, mutta samalla myös itsessään aikuistaa.

Aikuisuuden ulkoisista edellytyksistä muuttaminen pois kotoa ja vanhemmista itsenäistyminen mainittiinkin työn ja toimeentulon hankkimisen lisäksi melko useasti aikuisuutta luovana tekijänä. Muuttaminen pois kotoa tai vanhemmista itsenäistyminen aikuisuutta määrittävänä tekijänä mainittiin 3 tyttöjen ja 8 poikien aineessa. Pojat mainitsivat kotoa muuttamisen siis selvästi tyttöjä useammin, mikä on sinällään mielenkiintoista, koska Suomessa pojat muuttavat pois kotoa keskimäärin hieman myöhemmin kuin tytöt (ks. Nuorten elinolindikaattorit 2001; Raitanen 2001b). Tämän takia voisikin olettaa, että tytöt pitäisivät kotoa muuttamista tärkeämpänä aikuistumisen vaiheena kuin pojat.

Monet toivat esille myös sen, että kotona asuminen saattaa viivästyttää aikuistumista:

Aikuistumiseen vaikuttaa aika paljon elämän tilanne, jos asuu kotona itsenäistymiseen voi kulua paljon pitempi aika. Jotkut itsenäistyvät nopeammin, kun he joutuvat lähtemään muualle opiskelemaan.
Poika 8

Jos nuori ihminen asuu kotona, hänen ei tarvitse huolehtia kaikista asioistaan itse, mikä saattaa nuorten mielestä puolestaan hidastaa aikuistumista. Aikuisuus edellyttää omista asioista ja itsestä huolehtimista sekä vastuun ottamista; nämä aikuisen ominaisuudet saavutetaan nopeammin, kun asutaan itsenäisesti, vailla omien vanhempien huolenpitoa. Nuoret toivat aineissaan esille myös sen, että vanhempien käytös vaikuttaa nuoren aikuistumiseen. Jos vanhemmat ovat aina tehneet kaiken lapsensa puolesta, saattaa aikuistuminen olla nuorelle vaikeaa; itsenäisyys ja vastuun ottaminen jo nuorena helpottavat nuoren selviytymistä aikuisena.

Kuten Suikkasen (1998) tutkimuksessa, myös tämän tutkimuksen nuoret käsittelivät aikuisuutta sisäisten tekijöiden lisäksi myös ulkoisten tekijöiden kautta. Oman toimeentulon hankkiminen tai työ sekä kotoa pois muuttaminen näyttäisivätkin

olevan suomalaisille nuorille jonkin verran tärkeämpiä aikuisuuden kriteereitä kuin ulkomaisille nuorille (vrt. Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym.1996; Scheer & Palkovitz 1994; Greene ym. 1992). Toisaalta myös ulkomaiset nuoret mainitsivat ulkoisista tekijöistä taloudellisen riippumattomuuden tai työn ja kotoa pois muuttamisen, mutta aikuisuuden sisäiset tekijät mainittiin silti useammin. Kuitenkin myös tässä tutkimuksessa nuoret määrittivät aikuisuutta enemmän sisäisiksi tekijöiksi luokiteltavien ominaisuuksien kuin aikuisuuden ulkoisten edellytysten kautta.

7.1.5 Aikuistumisen yksilöllisyys ja ikuinen lapseus

Vaikka nuoret toivat aineissaan esille monenlaisia aikuisuuden kriteereitä, he myös useasti korostivat aikuistumisen yksilöllisyyttä; kukin aikuistuu ajallaan, eikä mitään tarkkoja rajauksia aikuistumiselle voida asettaa. Aikuistumisen yksilöllisyyteen liittyviä asioita käsiteltiin yhteensä 9 tyttöjen ja 7 poikien aineessa. Varsinkin jotkut tytöt ajattelivat, että ihminen voi itse päättää, koska on aikuinen. Oma halu aikuistua ja oman aikuisuutensa hyväksyminen olisivatkin tällöin selkein aikuistumisen merkki:

Ihminen on mielestäni aikuinen silloin, kun itse on valmis tai haluaa olla. Asiasta on kaikilla omat mielipiteet ja ajatukset. Aikuistumiseen vaikuttaa hyvin paljon kasvatus, elämän asenne ja halu olla aikuinen.
Tyttö 19

Aikuistumiseen vaikuttaa kaverit, elinympäristö, oma perhe, tuttavat sekä henkinen suhtautuminen aikuisuuteen. Ihminen ei aikuistu, jos hän saa kaikki valmiiksi nenän eteen, hänellä täytyy olla syvällisyyden taju mitä aikuisuus merkitsee hänelle itselle ja muille. Silloin kun ihminen on aikuinen, hän itse sen huomaa.
Tyttö 29

Lapsesta ei saa myöskään tehdä aikuista liian aikaisin. Toisilla matka aikuisuuteen on lyhempi, toisilla pitempi, eivätkä tätä matkaa saa muut ihmiset turhaan kiirehtiä, sillä ihminen ehtii olla aikuinen kuitenkin suurimman osan elämästään. Lisäksi aikuistumisen ajankohtaan vaikuttavat monenlaiset tekijät. Koti ja kasvatus sekä yleensäkin elinympäristö ovat osaltaan määrittämässä sitä, milloin ihminen aikuistuu. Jos vanhemmat ovat aina huolehtimassa ja hoitamassa kaikkia asioita, saattavat nuoren itsenäistyminen ja samalla aikuistuminen hidastua. Kodin lisäksi ystävät ja koulukin voivat vaikuttaa aikuistumiseen. Pojilla saattaa myös armeija olla aikuistavana tekijänä.

Joskus taas jonkinlainen traaginen tapaus tai elämän vaikeudet saattavat nopeuttaa aikuistumista. Nuori ottaa siis ympäristöstään monenlaisia vaikutteita omaan aikuistumisprosessiinsa:

Aikuistumiseen vaikuttaa monta asiaa, muun muassa oma perhe, ystäväpiiri ja ympäristö. Vaikutteita saadaan ja otetaan vastaan oman identiteetin kehittymiseksi.

Tyttö 32

Toisaalta monessa aineessa tuotiin esille sekin, ettei ihminen välttämättä aikuistu koskaan. Meissä kaikissa asuu jossakin määrin ikuinen lapsi. Ihminen ei koskaan kasva aikuiseksi tai ikuinen lapsi –teemaa tuotiinkin esille 9 tyttöjen ja 7 poikien aineessa. Jokaisessa ihmisessä on lapsimaisia piirteitä ja lapsellisuutta, vaikka niitä yritettäisiinkin aikuisen asiallisella käytöksellä peittää. Varsinkin poikien ajateltiin pysyvän usein hiukan lapsenomaisina. Niidenkin, jotka aikuisuuden saavuttavat, pitäisi nuorten mielestä kuitenkin säilyttää elämässään jonkinlainen lapsenmielisyys.

Mitä on aikuisuus? Ja kuka on aikuinen? Vaikeita kysymyksiä, mielestäni kukaan ei ole ikinä ollut, eikä tule ikinä olemaan aikuinen. Onhan niitä ihmisiä, jotka pitävät huolen asioistaan ja jotka ovat tietoisia siitä mitä tekevät, tietoisia oikeasta ja väärästä. Heitä voisi kutsua aikuiseksi mutta jokaisessa ihmisessä asuu se pieni lapsi, joka istuu hiekkalaatikolla yltä päätä kurassa.

Tyttö 17

Minun mielestäni ihminen ei ole koskaan aikuinen täydellisesti. Varsinkin me pojat, jotka leikimme varmaan koko ikämme, kuten sanonta kuuluu ”koko ikä leikki-ikä”. Mutta onko se nyt niin paha asia? Mielestäni on hyvä asia, että pystyy leikkimään ja iloitsemaan siitä, kuin että esittää kovaa miestä ja sisimmässään kärsii siitä.

Poika 16

Nuoret myös tuomitsevat aikuisen esittämisen. Ihmisen on turha leikkiä aikuista sitä vielä kuitenkin olematta, sillä silloin ihminen vasta paljastaa oman lapsellisuutensa. Aikuisuus tulee ajallaan. Jotkut eivät puolestaan näytä aikuistuvan koskaan. Tärkeintä on kuitenkin olla oma itsensä, kasvaa sitä sitten aikuiseksi tai ei:

Kaikkein ärsyttävintä on se, kun jotkut oikein yrittämällä yrittää olla aikuisia. Aikuisuus tulee silloin kun se tulee. Kaikkein kypsintä on minun mielestäni se, että on oma itsensä. Eli tavallaan hieman lapsellisempi

ihminen voi olla kuitenkin "aikuisempi" tai ainakin kypsempi kuin joku "normaali" ihminen, joka ajattelee, että on oikein aikuinen, ja käyttäytyy sen mukaan vaikkei sitä välttämättä olekaan. "Aikuisempi" ihminen osaa laittaa asiat tärkeysjärjestykseen.

Poika 12

Aikuistumisen varhauteen ja nopeuteen vaikuttaa mielestäni yksinkertaisesti se, miten sitä tavoittelee. Toiset ovat jo varhain kokeilemassa sääntöjen rajamaita, joiden takana olevat asiat ovat sallittuja vain aikuiselle. Jotkut taas tyynesti, lähes unenomaisesti elävät päivä kerrallaan ajokortin saantia eellen kaikkien murrosiän huolien yläpuolella, vapaina kuin taivaan linnut. Sellaiselle, joka sen tosissaan ottaa, se tulee kun on tullakseen, toiset vain haluavat ja näyttelevät aikuista jo nuorena välttämättä sellaiseksi ikinä tulematta.

Poika 27

7.2 Aikuisuuden monet kasvot

On ihanaa olla tämän ikäinen, ei tarvitse vielä kantaa huolta niin monesta asiasta. Tottakai sitä joskus tulee ajateltua, että "Voi kun olisin vähän vanhempi, niin saisin tehdä sitä tai tehdä tuota." No, kukapa nuori ei joskus noin ajattelisi. Aikuisuuteen vaan kuuluu niin paljon, että siinä olisi liikaa sulatteleamista, jos minun vaikka huomenna pitäisi olla aikuinen.

Tyttö 32

Aikuisuuteen liittyy niin paljon asioita ja kysymyksiä, että ei jaksakaan edes luetella. Sen tiedän että ihminen muuttuu aikuisuuden astuttua näyttämölle nuoruuden jälkeen. Toivon kuitenkin ettei se tapahdu liian äkkiä, etten ole vielä valmis siihen mitä aikuisuus tuo mukanaan. Odotan aikuisuutta, mutta elän päivän kerrallaan.

Tyttö 34

Aikuisuutta ja aikuisen ihmisen elämää voi olla vaikea määritellä tai jäsentää, koska aikuisuuteen kuuluu niin paljon, kuten em. lainauksistakin käy ilmi. Nuorille aikuiselämä on täynnä monenlaista uutta, niin myönteistä kuin kielteistäkin. Nuorten kirjoittamissa aineissa hahmottui monenlaisia aikuisuuksia, mutta selkeimmin aikuisuutta tarkasteltiin työ- ja perhe-elämästä koostuvana elämänaikana. Aikuisen ihmisen elämä näyttää kietoutuvan selkeästi työn sekä perheen ja kodin hoitamisen ympärille, eikä vapaa-aikaan ja harrastuksiin vaikuta jäävän paljonkaan aikaa.

Nuorten aineissa aikuisten elämää käsiteltiin varsinkin työnteon kautta. Työnteko osana aikuisen elämää tuli esille 22 tyttöjen ja 21 poikien aineissa. Myös

perhe kuuluu melko erottamattomasti aikuisen elämään, mutta toisaalta nuoret tiedostivat, ettei nykyaikana kaikilla välttämättä ole perhettä. Perhe aikuisen elämää määrittävänä tekijänä mainittiin yhteensä 15 tyttöjen ja 13 poikien aineessa. Vaikka nuoret eivät siis pitäneetkään työtä ja perheellistymistä sinällään minään selkeimpinä aikuisuuden kriteereinä, näyttivät työ ja perhe olevan silti hyvin olennainen osa aikuisen ihmisen elämää nuortenkin mielissä.

Työssä käyminen jäsentää aikuisen arkea ja vaikuttaa aikuisen muuhun elämään, joskus myös kielteisesti. Työssä käyvän ihmisen elämä on kiireistä ja joskus myös stressaavaa. Monille nuorille aikuisuus näyttäytyikin stressaavana ja kiireisenä elämänaikana, eikä tällaista stressaavaa kiire-aikuisuutta toivota omalle kohdalle. Aikuisuutta tarkasteltiin kiireen ja stressin kautta yhteensä 9 tyttöjen ja 8 poikien aineessa. Aikuisuudessa riittää kuitenkin myös odotettavaa: eniten aikuiselämässä nuoria houkuttavat vapaus ja päätösvalta sekä aikuisuuteen liitettävät oikeudet.

7.2.1 Raskas ja stressaava aikuisuus

Aikuisena on koko ajan kiire eikä jaksakaan enää tehdä mitään muuta kun pamahtaa sänkyyn ja kuorsata. Töiden jälkeen tietysti.
Tyttö 34

Aikuisen elämä näyttää kiireiseltä. Heillä on aina kiire jonnekin. Aikuisten elämä näyttää siltä, että siinä ei ole muuta kuin työtä. Työtä elämä aika suurelta osalta onkin. Normaali työ ikä on 20-60 vuotta eli noin 40 vuotta työtä.
Poika 8

Kuten em. lainauksista käy ilmi, aikuiselämä näyttäytyi monelle nuorelle työntäyteisenä elämänaikana, johon ei paljon muuta mahdukaan kuin työ. Aamuvarhaisella on herättävä töihin ja työpäivä kestää pitkälle iltaan. Lepoon ja vapaa-aikaan ei liiemmälti riitä aikaa:

Aikuisen arkipäivä on aika rankka ainakin joillain aikuisilla. Aamulla mennään klo 6.00 töihin ja päästään vasta joskus ilta kuuden paikkeilla. Eihän siinä kerkeä tehdä yhtikäs mitään, mutta onneksi heillä on viikonloppu vapaat, että he voivat levätä ja tehdä mitä haluaa. Esim. voi mennä lasten (jos on) kanssa joku viikonloppu vaikka huvipuistoon.
Poika 17

Toisaalta jotkut toivat aineissaan esille myös sen, että lapsissakin saattaa olla syynsä sille, ettei aikuisilla ole töiden jälkeen kovinkaan paljon vapaa-aikaa; töiden jälkeen aikuisten on käytävä kaupassa, laitettava lapsille ruokaa ja kuljetettava heitä harrastuksiin. Aikuisen elämä pyörii monenlaisten velvollisuuksien ja asioiden hoitamisten ympärillä, mikä puolestaan luo kiirettä ja stressiä ja tekee osaltaan aikuisen elämän raskaaksi. Velvollisuudet aikuisen elämää määrittävinä tekijöinä tuotiin esille 15 tyttöjen ja 11 poikien aineessa. Aikuisuuteen liittyy siis paljon vastuuta. Vaikka nuoret mieltävätkin vastuullisuuden yhdeksi aikuisuuden keskeisimmäksi kriteeriksi, ei vastuun ottaminen ole helppoa aikuisenakaan. Aikuisen elämä vaikuttaa nuorista hankalalta ja rasittavalta, eikä tällaiseen elämään oltu vielä valmiita:

Aikuisten elämä on rankkaa. He joutuvat maksamaan laskut, heidän pitää pitää kirjanpitoa talousasioista, pitää huolehtia lapsista, käydä töissä, että perhe saa ruokaa ja palkalla maksetaan myös kaikki laskut ja lainat, pitää talo kunnossa, hoitaa kaikki muutkin talousasiat. Aikuisten elämä näyttää aika hankalalta. Minä haluaisin olla koko loppu elämäni kahdeksantoista vuotias, tietysti en ole vielä täyttänyt kahdeksantoista, mutta sitten kun olen täyttänyt niin haluaisin olla siinä iässä ikuisesti ja aina.
Tyttö 20

Aikuisten elämä on meistä nuorista katsottuna hyvin kiireistä ja stressaavaa. Minä en ainakaan halua vielä 16-vuotiaana ottaa stressiä laskujen maksusta ja töistä vaikka on meillä nuorillakin stressin aiheita. Aikuisten elämään kuuluu hirveästi erilaisia tehtäviä, mitkä pitää tehdä ajallaan. Jos on lapsia niin heistä täytyy huolehtia, laskut pitää maksaa ajallaan, pitkiä työpäiviä...
Tyttö 23

Jotkut nuoret myös ihmettelivät esimerkiksi omien vanhempiensa jaksamista. Nuorista itsestään tuntui ylivoimaiselta ajatella töiden jälkeen kaikenlaisten asioiden huolehtimista ja hoitamista. Lisäksi myös ihmeteltiin sitä, että pitkän työpäivän ja kotiaskareiden jälkeen aikuiset saattavat vielä löytää aikaa harrastuksillensakin. Aikuiselämän todettiin vaativan suurta järjestelmällisyyttä ja suunnitelmallisuutta.

Ihmetyksen lisäksi aikuisten elämäntyö sai osakseen myös arvostelua. Työ saattaa tehdä aikuisista kättäisiä ja hankalia. Aikuisten parisuhderatkaisutkin kummastuttivat. Lisäksi kaiken touhun keskellä kiire vie ilon aikuisten elämästä eikä lapsillekaan jää aikaa:

Aikuisilla on myös aina kiire töihin, kauppaan tai jonnekin niin elintärkeään paikkaan, että he eivät kerkeä viettämään aikaa lastensa kanssa. Heillä on niin kiire, että he eivät edes itse kaiken kiireen keskellä ehdi tajuta sitä, että kerranhan sitä vaan eletään. Toisin sanoen aikuiset voisivat joskus heittää kellonsa kuuseen ja nauttia elämästään, edes pienen hetken.

Tyttö 35

Nuoret siis tiedostivat työn ja perheen välisen ristiriidan aikuisten elämässä. Työ häiritsee aikuisten perhe-elämää ja vapaa-aikaa (ks. esim. Kinnunen ym. 1995b; Kinnunen 1997), eikä sitä noin vain hyväksytty. Nuorten mielestä perheen on oltava etusijalla:

Itse haluan olla aikuisena hyvä ihminen ja toivon, että työ ei tule olemaan koskaan tärkein asia elämässäni. Perhe, ystävät ja terveys ovat tärkeämpiä kuin työ. Nykyajan aikuiset eivät sitä muista, koska he juoksevat kokouksesta toiseen ja töissä ollaan yöhön asti. Tämä ei tietenkään koske kaikkia aikuisia mutta kuitenkin liian suurta osaa heistä.

Tyttö 27

Aikuisuuteen kuuluu minun mielestäni töissä käyminen. Itse en haluaisi olla sellainen ainoastaan työssä käyvä ihminen, jolle työ on kaikki kaikessa. Vaan haluaisin olla sellainen aikuinen jolla on paljon harrastuksia, käy kavereiden kanssa ulkona ja jolla olisi vapaa-aikaa itselleen.

Poika 14

Muutamit nuoret - neljä tyttöä ja yksi poika - pitivät aikuisia myös huumorintajuttomina ja aikuisuutta tylsänä elämänaikana:

Aikuisen elämän pitäisi näyttää tasapainoiselta ja yksinkertaiselta. Aikuisuus-sana kuulostaa mielestäni tylsältä, jossa ei ole mitään mielenkiintoa. Katsotaanpa kymmenen vuoden päästä pitääkö päätelmäni paikkaansa. Aikuisten elämä näyttää mielestäni erittäin tylsältä ja ei-mitään tapahtuvalta.

Tyttö 24

Aikuisen elämä näyttää kiireiseltä ja tylsältä. Jotkut aikuiset ovat vielä niin ärsyttävän tosikoitakin. Jos naurat väärässä paikassa väärään aikaan saat heiltä vihaisia katseita. Mielestäni aikuiset ovat siis huumorintajuttomia ja ajattelevat usein vain omaa etuaan.

Tyttö 33

Kiireen, stressin ja rutiinien täyttämään aikuiselämään kaivattiin yllätyksellisyyttä ja jännitystä. Aikuistumisen myötä aikuisista saattaa tulla liian virallisia ja tosikkomaisia, mitä nuoret eivät suvaitse omaan aikuisuuteensa. *Elämä ei saisi jämähtää paikoilleen itseään toistavaksi ja pelkäksi rutiinihommaksi*, kuten eräs poika aineessaan totesi.

Toisaalta vain harva nuori loppujen lopuksi ajatteli aikuisten elämää tylsänä ja pysähtyneenä aikana, vaikkei aikuisten kiireisestä elämästä sinällään pidettykään. Aikuisten kiireistä ja stressaavaa elämää käsiteltiin aineissa enemmänkin toteavaan sävyyn ja toivottiin, ettei omasta aikuiselämästä tulisi sen kaltaista. Aikuisten kiireitä ja työelämän paineita jossain määrin siis ymmärrettiin, vaikkei niitä hyväksytytkään. Joitakin myös pelotti aikuisuudessa stressi ja työelämän paineet, joiden tiedostettiin joskus aiheuttavan masentuneisuutta ja mahdollisesti terveyden menettämistäkin.

Nuorten aikuisuuskäsityksistä löytyi siis jossakin määrin piirteitä Hoikkalan (1993) tutkimuksessaan nimeämästä aikuisuuden haarniskamallista, jossa aikuisuus arvioidaan pysähtyneeksi ja tylsäksi elämänajaksi. Toisaalta esimerkiksi Suikkasen (1998) ja Repo-Kaarenon (1990) tutkimilla nuorilla tällainen aikuisuuskäsitys tuli paljon vahvemmin esiin kuin tässä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa nuoret näkivät aikuisuuden vastuun, velvollisuuksien ja työn täyttämänä aikana, mutta eivät loppujen lopuksi sinällään välttämättä tylsänä ja pysähtyneenä, tosin ei aina kovin houkuttelevanakaan. Nuoret näyttivät suhtautuvan aikuisten elämään monelta osin kriittisesti, mutteivät välttämättä siis kielteisesti.

Nuoret myös korostivat, että vaikka aikuisuus on joskus rankkaa, on nuoruudessakin omat ongelmansa. Jossakin määrin aikuisuus on helpompaa aikaa kuin nuoruus. Aikuinen on jo löytänyt tasapainon omaan elämäänsä ja murrosiän kipuilut ovat ohitse. Aikuisena asioita osaa käsitellä järkevämmiin, eikä kaikkea koeta niin voimakkaasti kuin nuorena. Kun tasapaino on löydetty, elämä alkaa tuntua helpommalta, arveli eräs tyttökin. Aikuisena elämä on myös riippumatonta eikä se ole täynnä niin monia pakkoja kuin nuorena, koska koulut on käyty ja elämäänsä saa suunnitella itsenäisesti.

Vaikka työnteko näyttää uuvuttavan aikuisia ja aiheuttavan stressiä, nuoret myös odottavat työelämää innokkaasti. Aikuisena opiskelut ovat takana ja saa tehdä sitä, mistä oikeasti pitää. Mielenkiintoinen työ tuo sisältöä elämään.

Nuorten näkemyksissä oli myös tietynlaista realistisuutta. Aikuisuuteen kuuluu monenlaisia asioita, sekä hyviä että huonoja. Aikuisuus on luonnollinen osa elämää ja

tulee jokaiselle elettäväksi aikanaan. Nuorten näkemykset osaltaan ilmentävät myös Hoikkalan (1993) tutkimuksessaan nimeämää realistista aikuisuusmallia, jonka piirteitä myös Suikkanen (1998) löysi oman tutkimuksensa nuorilta. Aikuisten elämä on vaihtelevaa ja yksilöllistä, ja siihen kuuluu sekä hyvää että huonoa:

Aikuisten elämä näyttää mielestäni hyvin vaativalta, voimia vievältä, järjestelmälliseltä ja hauskalta. Kaikilla se ei tietysti ole tätä kaikkea vaan kaikille se on hieman erilaista, henkilön tekojen ja tapojen mukaan.
Tyttö 19

Aikuisuus on samalla sekä tylsää että ihanaa, jännittävää ja haastavaa, ehkä jopa pelottavaa. (...) Uskon, että aikuisuudessa on sekä hyvät, että huonot puolet, ja sen saan selville viimeistään sitten, kun olen itse aikuinen. Aikuisuus tulee aikanaan, mutta eletään ensin tämä päivä ja siitä nautitaan!
Tyttö 35

Aikuisten elämä näyttää mielestäni vaihtelevalta, joskus on tosi vaikeaa ja kiireistä ja joskus on hauskaa ja saa nauttia olostaan rauhassa. Aikuisuuteen kuuluu paljon erilaisia asioita. Aikuisuudessa on paljon hyvää, mutta myös paljon paha. Hyvinä asioina voisi pitää muunmuassa sitä, että saa päättää omista asioistaan ja pahoina voisi pitää esimerkiksi kiireisyyttä ja masentuneisuutta.
Poika 29

7.2.2 Houkutteleva vapaus

Aikuisten elämään kuuluu paljon vastuuta ja velvollisuuksia, mutta myös monia vapauksia ja harrastuksia mistä nuoret eivät voi edes uneksia.
Poika 13

Vaikka aikuisuus on osaltaan kiireistä ja stressaavaa aikaa, on nuorten mielestä aikuisuudessa myös paljon hyvää ja odotettavaa. Aikuisuuden hyviksi ja houkutteleviksi puoliksi nousi nuorten näkemyksistä selkeimmin vapaus. 23 tyttöä ja 19 poikaa mainitsivat vapauden aikuisten elämään kuuluvana asiana. Aikuisena on vapaus tehdä juuri sitä, mitä itse haluaa ja toimia oman mielensä mukaan. Menemisiä ja tulemisiä ei tarvitse selitellä kenellekään. Aikuisena on myös päätösvaltaa; voi päättää kaikista asioista vihdoinkin itse. Nuorilla ei samanlaista vapautta ole, vaan kaikki riippuu vanhemmista, mikä nuoria hieman ärsyttikin. Aikuisuudessa houkuttaa elämisen vapaus:

Houkutuksiaahan tulevasta aikuiselämästä löytyy jos jonkinmoisia. Elämisen vapaus, se että voi tehdä juuri sitä mitä haluaa, eikä kukaan ole sanomassa, että ei noin saa tehdä. Tällä lähinnä tarkoitin sitä, että nyt kun vielä vanhemmat päättää minun asioistani, niin aikuisena saan sitten itse huolehtia omista asioistani.

Tyttö 4

Minua houkuttaa aikuisuudessa se että saa matkustaa minne itse haluaa ja saa tehdä melkein mitä itse haluaa. Ja saa valita mitä elämässään tekee. Ja eikä vanhemmat ole määräämässä kotiin tulo ajat.

Poika 2

Toisaalta vapaudella on myös käänköpuolensa – vastuu. Vaikka aikuisuuden tuomaa vapautta ja päätösvaltaa odotetaan innokkaasti, vastuu saattaa hieman pelottaa. Aikuisena kaiken saa päättää itsenäisesti, mutta myös vastuu on kannettava itse. Vapaus ja vastuu onkin tärkeää pitää tasapainossa:

Aikuisuus houkuttaa koska saa vapautta, mutta vapaus ja vastuu pitää pitää ”tasapainossa” tai muuten koko elämästä menee pohja.

Poika 11

Muutammat tytöt - yhteensä viisi tyttöä - odottivat aikuisuudessa innokkaasti myös itsenäistymistä ja oman asunnon hankkimista. Pojat eivät itsenäistymistä niinkään maininneet. Vaikka itsenäistä elämää omassa asunnossa odotettiin, siihenkin liittyy paljon mietittävää:

Minua on aina houkuttanut aikuisuudessa itsenäistyminen. Olen monesti miettinyt elämäni sitten, kun muutan omaan asuntoon. Pystynkö huolehtimaan itsestäni? Milloin olen sopivan ikäinen kotoa lähtemiseen? Olen kuitenkin tullut siihen tulokseen, että parasta lääkettä aikuistumiseen on oma asunto. Kaikkein parasta olisi, jos se sijaitisi kotipaikkakunnalla. Voisi harjoitella itsenäistä elämistä ja koti olisi kuitenkin lähellä.

Tyttö 3

Aikuisuudessa sekä houkuttaa että pelottaa itsenäistyminen. On ihanaa kun saa muuttaa pois kotoa, mutta ikävää jättää vanhemmat.

Tyttö 12

Vapauden ja päätösvalan lisäksi aikuisuus tuo tullessaan monia aikuiselle ihmiselle kuuluvia oikeuksia ja etuuksia, joita odotetaan innokkaasti. Oikeudet aikuisen elämää luonnehtivana asiana mainittiin yhteensä 13 tyttöjen ja 9 poikien aineessa.

Aikuinen ihminen saa nauttia täysi-ikäisyyden tuomista oikeuksista; aikuinen saa äänestää, ajaa ajokortin, käydä ravintoloissa ja ostaa alkoholia:

Aikuisuudessa houkuttaa yleensä täysi ikäisyyden tuomat asiat, kuten autokortti, alkoholin ja tupakin osto lupa.

Tyttö 31

Tietysti myös 18-vuoden ikä tuo tiettyä vapautta, kun saa itse päättää omista asioista, saa äänestää, saa ajokortin, saa ostaa alkoholi tuotteita ja monia muita asioita. 18-vuoden iässä on itse vastuussa kaikissa asioissa, kun taas ennen 18-vuoden ikää ei ole vastuussa juuri mistään. Täysi-ikäisyydessä on hyvää se ettei tarvitse välittää ylihuolehtivien vanhempien valitusta.

Poika 8

Hyvää aikuisuudessa on, että saa ajokortin ja saa äänestää vaaleissa ja saa myös muita oikeuksia.

Poika 14

Lisäksi aikuisella ihmisellä opiskelut ovat takana ja monilla on jo vakituinen työpaikka. Aikuinen voi perustaa perheen ja hankkia lapsia. Mielenkiintoinen työ sekä oma perhe ja lapset houkuttivat monia nuoria, erityisesti tyttöjä:

Aikuisuudessa houkuttaa se, että saa olla itsenäinen, toimia oman mielensä mukaan eikä kukaan ole sanomassa, että ei niin saa tehdä tai muuta sen tyylistä, pääsee naimisiin, voi mennä vakituiseen työhön, voi hankkia lapsia ja elää touhun täyteistä elämää.

Tyttö 20

Vapautta ja päätösvaltaa sekä aikuisen ihmisen oikeuksia ja elämisen mahdollisuuksia pidettiin tässä tutkimuksessa aikuisuuden hyvinä puolina. Tulokset myötäilivätkin aikaisempien tutkimusten tuloksia. Myös sekä Suikkasen (1998) ja Repo-Kaarenon (1990) että Jussilan (1997) ja Topon (1988) tutkimat nuoret odottivat aikuisena saavutettavaa vapautta ja päätösvaltaa innokkaasti. Tässä tutkimuksessa korostuivat vapauden lisäksi myös aikuisuuteen liittyvät oikeudet, joita sekä tytöt että pojat aikuisuudessa kaipaillivat.

7.2.3 Ihanteellinen aikuiselämä

Aikuisuuden hyvien ja huonojen puolien lisäksi nuoret pohtivat aineissaan ihanteellista aikuiselämää ja sitä, millaisia ihmisiä he itse haluaisivat aikuisina olla. Nuorten näkemyksissä ihanteellinen aikuiselämä koostuu aivan tavallisista ja tyypillisistä aikuisen elämään kuuluvista asioista: työstä, perheestä, lapsista ja omasta kodista. Ihanteellista olisi sellainen elämä, jossa olisi mielenkiintoinen ja mahdollisimman hyvin palkattu työ, rakastava perhe ja omakotitalo, kenties järven rannalla. Ystäviä olisi lähellä, terveys kunnossa ja rahaa riittäisi kaikkeen tarpeelliseen. Tyttöjen ja poikien ajatukset ihanteellisesta aikuiselämästä vaikuttivat hyvin samanlaisilta. Tytöt kylläkin rajasivat ihanteellisen elämän selkeämmin pelkkään työhön, perheeseen ja omaan kotiin, kun taas pojat sisällyttivät tyttöjä enemmän mukaan myös ystävät, terveyden sekä rahan. Ihanteellinen aikuiselämä on siis hyvin tavallista ja arkista:

Ihanteellinen aikuiselämä olisi hyvä työ, korkea palkka, iso talo, aviomies joka rakastaa minua ja minä häntä ja pari ihanaa lasta. Asuisimme jonkun suuremman kaupungin lähistöllä ilman huolia ja murheita. Sellainen olisi ihanteellinen aikuiselämä.

Tyttö 12

Ihanteellinen aikuisen elämä olisi varmastikkin sellaista, että ei olisi velkoja, omistaisi oman omakotitalon, olisi sopivasti rahaa vaatteisiin ja ruokaan, sekä olisi vaimo ja pari lasta, ja tottakai työpaikka jossa viihtyy.

Poika 6

Toisaalta ihanteellinen aikuiselämä on jotakin muutakin kuin vain perhe, työ ja oma koti. Ei ole väliä, minkälaista elämä on ulkoisesti, kunhan vain on onnellinen. Ihanteellisen elämän ei tarvitse olla täydellistä, vaan siinä ovat pienet asiat kohdallaan ja tasapainossa. Jokaisella ihmisellä on ongelmansa; vastoinkäymisetkin kuuluvat elämään. Jos elämässä on huolia ja murheita, täytyy vain jatkaa eteenpäin:

Kenelläkään ei elämä ole aina niin ihanteellista, kuin haluaisi, mutta ihanteellinen elämä olisi, että voisi olla rehellinen itselle ja muille. Se, että elämä potkii joskus päähän ei tarkoittaisi luovuttamista, vaan jaksaisi ponnistella eteenpäin. Töissä käyminen, rakastavan elämäkumppanin ja lasten saaminen on myös ihanteellista.

Tyttö 1

Ihanteellinen aikuiselämä on myös riittävän rauhallista, eikä siihen kuulu liika stressaaminen tai kiire. Nuoria ei stressaava kiire-aikuisuus houkuttele, vaan elämä saisi olla turvallista ja rauhallista, muttei toisaalta täysin samanlaistakaan joka päivä:

Ihanteellinen aikuisen elämä on tasapainoista, ja kaikki asiat hoituvat ajallaan. Siihen ei kuulu turha stressaaminen ja kiirehtiminen. Vastuuntuntoinen aikuinen pitää asiat järjestyksessä ja hoitaa itse omat sotkunsä. Keittiön sotkujen lisäksi myös ihmissuhdesotkut ja muut vastaavat.

Tyttö 35

Aikuisen ihanteellinen elämä on sellaista, että saa tulla kotiin, jossa odottaa ihana perhe. Aikuisen ihanteelliseen elämään ei pitäisi kuulua myöskään liikaa kiirettä. Aikuisen elämän ei pitäisi mielestäni olla liian samantapaista joka päivä.

Tyttö 24

Täysin ihanteellista elämää ei nuorten mielestä voi olla kenelläkään, mutta työ, perhe, oma koti sekä kohtalainen onnellisuuden tunne ja elämän tasapaino ovat varmasti ihanteellisen elämän osatekijöitä. Tasapaino ja onnellisuus tulivat esille myös silloin, kun nuoret miettivät millaisia aikuisia he itse tahtoisivat olla. Nuorten näkemyksistä kuvastui jonkinlaisen ”hyvän” aikuisen tavoittelu:

Haluan olla hyvä aikuinen vastuullinen, huolehtiva, vaaleissa äänestävä ja töissä käyvä. Aikuistukseni minä alan huolehtia enemmän omista asioistani ja otan enemmän vastuuta teoistani.

Tyttö 31

Minä haluaisin olla hyvä aikuinen. En tee samoja asioita ja järkeä tulee lisää kun minusta tulee aikuinen.

Poika 2

Nuoret haluavat olla aikuisina ”hyviä” ihmisiä: hyvä ihminen on vastuuntuntoinen ja itsenäinen ja toimii muille esimerkkinä. Hyvä aikuinen on myös tasapainossa itsensä kanssa ja osaa ottaa toisetkin huomioon. Hyvää aikuista voivat muut kunnioittaa:

Haluaisin itse tulla aikuiseksi, joka ei aina vain ajattelisi omaa napaansa, aikuiseksi jolla olisi aikaa muille ja olisin tasapainossa itseni ja muiden ihmisten kanssa. Haluaisin olla onnellinen ja jakaa onnistani myös muille. Haluaisin myös löytää ammatin, jossa voisin toteuttaa itseäni ja

josta tykkäisin. Jossain vaiheessa haluaisin tietenkin myös perustaa perheen.

Tyttö 33

Aikuinen, jota kunnioitan, ymmärtää vastuun, pystyy luomaan joustavan, luotettavan ja pitkäaikaisen suhteen, ymmärtää ja kuuntelee nuoria heitä kuitenkaan pelkäämättä. Tällainen aikuinen haluaisin itsekkin olla.

Poika 26

Nuorten siis haluavat olla aikuisina ”hyviä” ihmisiä, tietyllä tavalla henkisesti kypsiä ja valveutuneita yksilöitä. Tällaisesta hyvän aikuisen ominaisuuksien tavoittelusta voi löytää piirteitä Hoikkalan (1993) nimeämästä aikuisuuden täysikäisyysmallista. Hoikkalan mallissa aikuisuus nähdään jatkuvana kasvuna kohti järkevää ja vastuullista yhteiskunnan jäsentä. Jokaisella aikuisella on tällöin velvollisuuksia ja vastuuta sekä itseään että yhteiskuntaa kohtaan. Tämän tutkimuksen nuorten mukaan ihanteellista ja tavoiteltavaa onkin sellainen työn, perheen ja oman kodin ympärille kietoutuva elämä, jossa jokainen toimii vastuullisesti, itsenäisesti ja muut huomioon ottaen. Vastoinkäymiset kohdataan lannistumatta ja tavoitellaan onnellista ja tasapainoista elämää.

7.3 Oma lähestyvä aikuisuus

Melkein kaikki nuoret käsittelivät aineissaan jossakin määrin myös omaa tulevaisuuttaan aikuisena ja tulevaisuuden suunnitelmiaan. Omaa tulevaisuutta aikuisena suunniteltiin ja mietittiin jo ahkerasti, vaikka haluttiinkin vielä olla nuoria. Eniten odotettiin tavallista arkielämää: perhettä ja työtä. Ilman pelkoja aikuistuminen ei kuitenkaan tapahdu, vaikkakin aika harva nuorista loppujen lopuksi pohti aineessaan tulevaisuuden pelkojaan. Nuoria huolestuttivat mm. kouluttautuminen, työn hankkiminen ja rahan riittäminen. Saatettiin myös epäillä omien suunnitelmien toteutumista ja omaa pärjäämistä. Tulevaisuuteen suhtauduttiin kuitenkin pääasiassa myönteisesti.

7.3.1 Ei vielä aikuinen, muttei enää lapsikaan

En itse ole aikuinen. Kumminkaan en ole silti lapsikaan. Olen välillä kumpaakin. Eikä vielä halua ajatella kaikkea ”aikuisten” tavalla. Sitä kerkeää myöhemminkin. Siinä mielessä olen ehkä ”aikuinen” kun osaan pitää järjen mukana tekemisissäni.

Tyttö 2

Nuoruus on monella tavalla lapsuuden ja aikuisuuden välimaastossa häilymistä; nuori ei koe itseään enää lapseksi, muttei toisaalta vielä ihan aikuiseksikaan, kuten em. tyttökin tuo esille. Tämän tutkimuksen nuorista ainoastaan pari kutsui itseään aikuiseksi, ja hekin varauksellisesti. Suurin osa nuorista katsoikin olevansa osittain aikuisia, vaikkakin vielä sinällään nuoria. Tyttöjen ja poikien näkemyksissä ei näyttänyt olevan eroja. Joissakin asioissa ihminen voi olla jo aikuinen, joissakin kuitenkin vielä nuori:

Omasta mielestäni en ole vielä aikuinen, mutta monissa asioissa olen jo melko kypsä aikuinen. On minulla vielä paljon opittavaa elämästä ja itsenäisyydestä. Mielestäni olen melko aikuinen ajattelemisessa mikä on hyvää, mikä pahasta. En varsinaisesti osaa erotella missä olen aikuinen, missä en.

Tyttö 29

Itse omasta mielestäni en ole täysin vielä aikuinen. Ehkä siksi etten ole päässyt peruskoulua läpi enkä välttämättä ole henkisesti myöskään täysin aikuinen. Tai ehkä siinä mielessä jos viikset ja parta kasvaa ja ääni on matalampi kuin lapsena. Ja haluaisin myös muuttaa omaan kämppään. Yksi aikuistumisen merkkihän on itsenäistyminen.

Poika 3

Itse olen ehkä ajatusmaailmallisesti aika lähellä aikuista, mutta aikuisten elämään kuuluu myös paljon kaikkia rutiini asioita, ja niissä minä olen huono. Aamulla kouluun ehtiminenkin on minulle haaste. Tietysti jos on pakko, niin kyllähän sitä oppii.

Poika 12

Nuoret kokivat olevansa aikuisia esimerkiksi siinä, että he osaavat jo huolehtia itsestään, päättää omista asioistaan ja ottaa vastuuta teoistaan eli juuri niissä asioissa, joiden he katsoivat olevan aikuisuuden keskeisimpiä kriteereitä. Monet sanoivat olevansa aikuisia myös ajattelumaailmaltaan: järkevyys on lisääntynyt, eikä enää tehdä typerää asioita. Monet aikuisten asiatkin jo kiinnostavat. Toisaalta monista ei silti tuntunut aikuiselta, koska he asuvat kotona ja vanhemmat hoitavat kaikki arjen

rutiiniasiat. Henkisestikään ei vielä koettu, että oltaisiin täysin aikuisia. Monissa asioissa nuori osaa jo päättää itse, muttei silti vielä pärjäisi yksin elämässä, kuten eräs poika toi osuvasti esille.

Nuoruus on siis eräässä mielessä ristiriitaista aikaa - aikuisuuden ja lapsuuden välissä tasapainottelua. Joskus nuorilta odotetaan aikuisen ihmisen käytöstä, kun taas toisinaan heitä kohdellaan lapsina. Koulussa korostetaan aikuismaisuutta, kotona taas saatetaan kohdella lapsena. Nuoren voikin olla joskus hankala hahmottaa, onko hän aikuinen vai nuori:

Varhaisnuoren iässä on aika vaikeaa tietää onko aikuinen vai vasta nuori. Koulussa tuputetaan aikuisuuteen liittyviä asioita: -Kun sitten isona olet työelämässä... Kotona taas olet jotain aivan muuta. Vanhemmat yrittävät pitää sinua kotona turvassa maailman pahoilta asioilta ja suojella siipiensä suojassa.

Tyttö 34

Mielestäni en itse ole aikuinen, ehkä enemmänkin lapsen mielinen nuori aikuinen. Äitini ja isäni kohtelevat minua kuin pientä lasta, tai siltä minusta itsestäni tuntuu. Hehän vain haluavat suojella minua aikuisuuden kolhuilta.

Tyttö 13

Nuorten näkemyksistä tuli selkeästi esille se, mikä monissa tutkimuksissa (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995) on todettu: aikuisuus etenee eri rintamalla eri tahtia. Aikuiseksi ei tulla kertaheitolla, vaan aikuisuus on vaiheittainen prosessi. Kuten Suikkasen (1998) ja Arnettin (1994, 1997, 2001) tutkimuksissa, myös tämän tutkimuksen nuoret kokivat olevansa joissakin asioissa aikuisia, toisissa taas ei. Lisäksi muut ihmiset saattoivat toisinaan vaikeuttaa nuoren aseman hahmottumista; nuoret eivät aina tienneet, pidettiinkö heitä lapsina vai aikuisina. Moni nuori kokikin olevansa jotakin nuoruuden ja aikuisuuden väliltä.

Jotkut nuorista odottivat jo kovasti aikuisuutta, mutta suurin osa halusi olla vielä nuoria; muutama ei halunnut kasvaa aikuiseksi koskaan. Aikuiseksi tulemista on nuorten mielestä turha kiirehtiä, vaan kannattaa nauttia nuoruudesta, kun vielä voi. On olemassa asioita, jotka voi kokea ainoastaan lapsuuden ja nuoruuden aikana, joten niistä ajoista kannattaa ottaa kaikki irti. Aikuisuus monimutkaisine huolineen tulee kyllä aikanaan:

Jokainen kasvaa aikuiseksi ajallaan. On aivan turhaa kiirehtiä aikuisten kiemuraiseen maailmaan, sillä nuoruus on asia, joka kannattaa elää täysillä ilman suurempia kiirehtimisiä.

Tyttö 14

Tänä päivänä mielestäni ärsyttävin asia noin 12-15-vuotiaiden parissa on se, että he haluavat niin äkkiä olla aikuisia. Miksi he eivät voisi nauttia lapsuudestaan / nuoruudestaan, kun se vielä olisi mahdollista. Aikuisena ei enää sitten voi palata ajassa taaksepäin, jos on alkanut harmittaa, kun meni ne villit nuoruusvuodet sivu suun.

Tyttö 10

Nuoruutta on hyvä elää siis kaikessa rauhassa, koska sitä ei saa enää koskaan takaisin - vaikka monet aikuiset niin toivovat. Nuoruuttaan kaihoisasti kaipailevat aikuiset näyttivätkin nuoria hieman kummastuttavan. Toisaalta he tajusivat itsekin olevansa välillä samanlaisia: nuorena haluttaisiin useasti olla jo aikuisia ja saavuttaa aikuisuuden tuomat edut, samoin kuin vanhempana haluttaisiin palata takaisin nuoruuteen. Ihminen ei ole koskaan tyytyväinen:

Itse en odota aikuisuutta, kun kaikki sanovat, että "olisimpa 30 vuotta nuorempi". Tulen aikuiseksi sitten kun olen siihen valmis. Haluan elää nuoruuteni kunnolla ja tulla aikuiseksi sitten kun on sen aika, koska elän vain kerran, mutta tuo on vain minun mielipide.

Poika 4

On se kummallista kun 16-20 vuotiaana halutaan näyttää vanhalta ja 30-40 vuotiaana halutaan näyttää nuorekkaalta. Ja sitten kun on täyttänyt 40-vuotta niin silloin tulee jo kriisi siitä kuinka vanha jo on.

Tyttö 18

Nuorten näkemyksissä oli myös tietynlaista realistisuutta: kussakin elämänvaiheessa on omat hyvät puolensa, joista kannattaa nauttia, mutta myös huonot puolensa. Nuoruudessa voi elää vielä melko huolettomasti, vailla aikuisuuden raskasta vastuuta. Toisaalta aikuisuudessakin on paljon hyvää ja odotettavaa. Aikuistuminen saattaa silti olla vaikeaa, koska kaikki tuttu ja turvallinen on jätettävä taakse. Aikuistuminen on kuitenkin väistämätöntä, ja tämän nuoret hyvin tiedostavat. Muutokset ovat osa elämää, kuten seuraava tyttö aineessaan toteaa:

Olen nyt 16-vuotias tyttö, joka on matkalla aikuisuuteen. Aikuisuus häämöttää päivä päivältä lähempänä, mutta silti se tuntuu olevan maailman kaukaisimpia asioita. Joinakin päivinä tuntuu, että haluaisin

asua omassa kämpässä, ilman valvovia silmäpareja, vain MINÄ. Toisinaan tulee ajateltua miten helppoa on saada ruoka pöytään, katto päälle, ilmainen peseytyminen ja tarvittava tuki ja apu, kun vain asuu kotona äidin ja isän kanssa. Miksi näin ei voisi olla aina? Miksi pitää muuttaa? Miksi yleensä pitää kasvaa aikuiseksi? Sille kun ei voi mitään, elämässä pitää muuttua, se kuuluu asiaan.

Tyttö 8

7.3.2 Toiveissa tavallinen tulevaisuus

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista pohti aineissaan myös omaa tulevaa aikuisuuttaan. Tulevaan aikuisuuteen kuuluivat odotetusti opiskelu, työ ja oma perhe. Tyttöjen suunnitelmissa työ ja perhe esiintyivät suurin piirtein yhtä usein, kun taas pojat suunnittelivat työhön liittyviä asioita selvästi perhettä enemmän. 23 tyttöjen ja 25 poikien aineessa mainittiin työ tulevaisuuden suunnitelmana, kun taas perhe tuli esille 22 tyttöjen ja 16 poikien aineessa. Tyttöjen aineissa opiskeluun ja kouluttautumiseen liittyviä asioita käsiteltiin lisäksi huomattavasti useammin kuin poikien aineissa, vaikkakin molempien aineissa kouluttautumisen teema oli melko vähäinen.

Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet näyttivät ajoittuvan selkeimmin tietynlaiseen vakiintuneeseen aikuisaikaan, jossa mielenkiintoinen ja vakituinen työ on jo saavutettu ja perhe perustettu. Ehkäpä siksi koulutukseen ja opiskeluun liittyviä suunnitelmia ja toiveita ei aineissa kovin usein mainittukaan. Kenties kouluttautuminen oli nuorille niin itsestään selvä vaihe ennen työn saamista, ettei sitä välttämättä erikseen korostettu. Ainakin seuraavalle tytölle koulunkäynti on itsestään selvää:

Aikuisuuteeni kuuluu varmasti paljon koulunkäyntiä ja töitä. Myöhemmin tulee kuvioihin tietysti oma perhe.

Tyttö 7

Työn saaminen tuntui olevan nuorille melko selkeä tulevaisuuden suunnitelma. Jotkut nuoret haaveilivat jostakin tietystä ammatista, toiset taas mainitsivat oman tulevan työnsä enemmänkin yleisellä tasolla. Tällöin työn toivottiin olevan mielekäs, hyvápalkkainen ja monenlaisia mahdollisuuksia tarjoava. Tytöt mainitsivat poikia useammin jonkin tietyn toivotun ammattialan. Mm. opettajan ammatti ja lastenhoitoala mainittiin, mutta tytöt haaveilivat myös viestintä- ja liikealasta, yrityksen perustamisesta ja oman musiikin soittamisesta. Monet nuoret eivät kuitenkaan vielä tieneet, miksi

”isona” ryhtyä. Tärkeää kuitenkin olisi, että tulevaisuuden työssä voisi viihtyä ja se olisi koulutusta vastaava; työttömäksi ei missään nimessä haluttu. Seuraavat lainaukset antavat jonkinlaista kuvaa nuorten urasuunnitelmista:

Kun kasvan aikuiseksi toivoisin, että saisin sekä työn että perheen. Toiveammattini on tällä hetkellä lentoemäntä tai opettaja, ja toivoisin saavuttavani niistä jomman kumman. Perhe taas tuo mieleeni miehen ja ehkä kaksi lasta.

Tyttö 6

Usein tulee ystävien kanssa mietittyä, että millainen kukin on aikuisena. Minulla tulevaisuuden suunnitelmat ovat aina pysyneet melko samoina. Lukion jälkeen yliopistoon opiskelemaan matematiikan tai äidinkielen opettajaksi tai kenties ehkä ala-asteen luokanopettajaksi. Opettajan ammatin lisäksi olen haaveillut asumisesta äitini kotikunnassa Sotkamossa, jossa olen lomailut monena kesänä ja talvena. Sotkamo olisi rauhallinen ja runsailla vapaa-ajan mahdollisuuksillaan aivan ihanteellinen paikka lapsiperheelle.

Tyttö 4

Minulla itselläni aikuisuuden suhteen on monia toivomuksia esim. että saisin hyvän ammatin ja olisin onnellinen ammatissani. Ammatista pitäisi tulla paljon rahaa, jotta saisin mieluisen asunnon ja voisin tehdä siitä viihtyisän.

Poika 18

Aikuisena haluaisin olla hyvä ihminen, jolla on vakituinen työpaikka. Työ olisi enemmän fyysistä kuin henkistä ja mistä saisi kohtuullista palkkaa. Auisin niin lähellä työpaikkaa, että sinne voisi hyvin pyöräillä. Omakotitaloni sijaitisi noin kuuden kilometrin päässä keskustasta. Kotona mukava vaimo hoitaisi kolmea lasta.

Poika 23

Kuten em. lainauksistakin kävi ilmi, suurin osa nuorista haaveili työn ohella myös omasta perheestä: rakastavasta puolisoista ja lapsista. Ainoastaan yksi nuorista suunnitteli pysyvänsä sinkkuna koko elämänsä ajan. Tytöt mainitsivat perheen perustamisen hieman poikia useammin, mikä on havaittu monissa muissakin tutkimuksissa (ks. esim. Nurmi 1989a; Kasurinen 1996, 2000b; Saarela 1998; Nummenmaa & Kuosmanen 1996). Tyypillisimmin toivottiin kahta tai kolmea lasta. Muutama poika mainitsi lisäksi erikseen toiveensa olla aikuisena hyvä isä. Perheen perustamisen yhteyteen kietoutui melko vahvasti myös oma koti. Varsinkin tytöt haaveilivat mukavasta perhe-elämästä hienossa omakotitalossa. Pojat sen sijaan enemmänkin vain mainitsivat oman talon tulevaisuuden suunnitelmanaan, samoin kuin

mainittiin auto ja riittävän varallisuuden hankkiminen. Tyttöjen kuvitelmissa hieno talo sijaitsi usein järven rannalla:

Aikuisuuteen mielestäni kuuluu, että on perhe ja oma koti. Haluaisin ainakin, että minulla olisi oma perhe ja olisin onnellisesti naimisissa. Mutta ei mielestäni onnellista perhettä ole olemassakaan. Täytyy aina olla jotain mistä marista, tai jotain mikä on vialla. Olisi mukava omistaa tontin vaikka Keitele-järven rannalta.

Tyttö 18

Olisi hienoa, jos vaikka kymmenen vuoden päästä eli 26-vuotiaana minulla olisi hyvä ja vakituinen työpaikka ja jossa viihdyn... niin ja tietysti hyvä palkka. Olisin muuttanut mieheni kanssa johonkin omakotitaloon järven rannalle. Suunnitelmissa olisi hankkia pari lasta. Eläisin aikuisena onnellista perhe-elämää.

Tyttö 11

Myös vapaa-aikaa, matkustamista ja ystävyysuhteita mietittiin tulevaisuutta suunniteltaessa, joskin kuitenkin huomattavasti harvemmin kuin työ- ja perhe-elämää. Esimerkiksi seuraavalle pojalle näyttää vapaa-aika olevan tulevaisuudessakin tärkeää:

Oman elämäni aikuisena kuvittelisin sellaiseksi, että minulla olisi perhe ja mukava ja hyvä palkkainen työpaikka jossa olisi paljon vapaata. Harrastaisin kesäisin rullaluistelua ja kesäkalastusta ja talvisin harrastaisin kaukalopalloa, hiihtoa ja pilkkimistä. Ja, että minulla olisi paljon kavereita joiden kanssa voisin käydä ulkona.

Poika 14

Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat näyttivät olevan hyvin perinteisiä: tulevaisuuden odotetaan koostuvan työstä ja perheestä eli juuri niistä asioista, joista aikaisemmissakin tutkimuksissa on todettu nuorten haaveilevan (ks. esim. Nurmi 1989a, 1989b, 1991; Kasurinen 1996, 2000b, 2000c; Nummenmaa & Shvets 2000; Nummenmaa & Kuosmanen 1996; Nummenmaa 1992). Tulevaisuudelta ei odotettu mitään ihmeellistä ja erikoista, vaan aivan tavallista työn ja perheen täyttämää aikuiselämää, kuten seuraavista lainauksistakin käy esille:

Oman elämäni toivon olevan, että saan hyvän työpaikan ja vaimon ja muutaman lapsen sekä hienon talon ja auton sellaisen tavallisen elämän kuin moni muukin haluaa.

Poika 16

Kuten varmasti kaikki muutkin, haluaisin saada turvallisen ja normaalin elämän aikuisena. Toivottavasti kovin moni ei joudu pettymään toiveensa suhteen.

Tyttö 22

Nuoret toivoivat tulevaisuutensa olevan hyvin pitkälti sellaista kuin kuvittelemansa ihanteellisen aikuiselämänkin. Ihanteellinen aikuiselämä on tavallista arkielämää: työtä ja perhettä, ja tätä nuoret näyttävät odottavan myös omalta tulevaisuudeltaan.

7.3.3 Pelottava aikuisuus?

Nuoret siis haaveilivat tavallisesta arkielämästä työn ja perheen parissa. Osa nuorista ei kuitenkaan halunnut pohtia tulevaisuuttaan oikeastaan olleenkaan, koska tulevaa ei voi varmasti ennustaa. Jotkut taas uskalsivat haaveilla, mutta samalla miettivät, mahtavatko suunnitelmat koskaan toteutua. Esimerkiksi seuraavaa poikaa mietitytti maailman tila tulevaisuudessa:

Elämältäni haluaisin, että minulla olisi suhteellisen hyvin palkattu työ, kaunis ja älykäs vaimo, lapsia ja kaunis koti. Tämä on varmaan tyypillisimpiä ajatuksia elämästä minun ikäisilläni. Mutta illuusion rikkoo maailma. Minkälainen tulee maailma olemaan kun minä olen aikuinen? Onko sota? Missä tilassa Suomi on silloin? Olisi todennäköisesti paljon helpompaa olla lapsi kuin aikuinen tulevaisuudessa. Mutta asiat ovat niin kuin ovat, ja ainoa asia minkä voin tehdä on huolehtia lähimmäisistäni ja kohdata aikuisuuden haasteet.

Poika 26

Tulevaisuuden maailma hieman pelotti joitakin nuoria, koska maailma saattaa olla silloin aivan erilainen kuin nykyään. Esimerkiksi terrorismi saattaa lisääntyä, kuten eräs poika toi esille. Maailman tulevaisuuden sijasta nuoria askarrutti kuitenkin enemmän oma henkilökohtainen tulevaisuus.

Nuoria näytti mietityttävän esimerkiksi omien suunnitelmien toteutuminen. Etenkin tyttöjä hieman pelotti, että elämä on aivan erilaista kuin he ovat odottaneet; kaikki huolellisesti tehdyt suunnitelmat eivät toteudukaan, eikä elämä sujukaan suunnitelmien mukaan:

Jos sitten alkaa miettimään, että mikä tulevassa aikuisuudessani houkuttaa tai pelottaa. No, miettiessäni tätä kysymystä, ensimmäisenä mieleeni tulee pelko siitä, että kaikki ne suunnitelmat mitä on vuosien mittaan miettinyt ei sitten toteutuisikaan. Eihän sitä tiedä, vaikka ainut matematiikan opettajan paikka löytyisi Ivalosta tai Helsingistä. Vielä pahempi juttu olisi tietenkin, jos ei pääsisi yliopistoon opiskelemaan haluamalleen linjalle. Tosin tämän eteenhän voi toisaalta tehdä töitä opiskelemalla ahkerasti.

Tyttö 4

Oikeastaan minua ei aikuisuudessa pelota muu, kuin se, että elämä ei olekaan sellaista, kuin on odottanut tai, että ei pystykään elämään sellaista elämää, kun haluaisi. Mutta minusta on tärkeää elää tässä hetkessä, mikä nyt on, eikä katsoa liikaa taakse tai eteenpäin. Tehdä sellaisia asioita, mitkä tuntuu hyvältä ja jättää pahat asiat tekemättä.

Tyttö 5

Oma pärjääminenkin saattaa huolestuttaa: miten pärjätä itsenäisesti maailmassa ja ottaa vastuuta itsestään ja omista teoistaan. Suuri vastuu voi pelottaa: *entä jos töppäilee ja menettää muiden luottamuksen*, kuten eräs poika mietti. Myös pärjääminen opiskeluissa ja ylipäättänsä opiskelupaikan hankkiminen mietityttivät nuoria. Vaikka nuorten aineissaan mainitsemat tulevaisuuden suunnitelmat käsitelivät enemmän työtä ja perhettä kuin opiskelua ja kouluttautumista, tuli opiskelun merkitys esille nuorten ilmaisemissa peloissa. Tulevaisuuden uran valinta on tärkeää ja siksi vaikeaa ja osaksi pelottavaakin:

Aikuisuudessa minua houkuttaa vapaus ja oma tahto, ei ole enää niin riippuvainen toisista. Aikuisuudessa pelottaa taas se, jos ei rahat riitä ja muut tunnetut aikuisuuden varjopuolet. Eniten omalla kohdallani kuitenkin pelottaa kouluttautuminen tästä eteenpäin ja tulevaisuuden uran valinta.

Poika 13

Onhan sitä helppo haaveilla ja suunnitella, mutta koskaan ei voi tietää mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Se on ehkä jännittävää ja samalla ehkä vähän pelottavaakin. Tässä vaiheessa pelottaa, että mihin pääsee opiskelemaan. Haluaisin saada nopeasti opiskelut päätökseen, että pääsisin elämään rauhassa jännittävää ”aikuisten elämää”.

Tyttö 11

Jos opiskelut eivät suju halutulla tavalla, ei välttämättä pääse tekemään mieleistään työtä. Työpaikan hankkiminen, työttömyys ja rahan riittäminen

askarruttivatkin monia. Varsinkin poikia huolestuttivat aikuisuudessa työhön liittyvät asiat kaikkein eniten. Omillaan pärjääminen näyttää olevan nuorille tärkeää:

Toivon, että aikuisena olisi hyvä työ jota tykkäisi tehdä ja että toimeentulo olisi taattu. Eniten aikuisuudessa pelottaa se, että mitä jos opiskelut menevät huonosti eikä pääse tekemään työtä mitä haluaisi tehdä. Työttömänä olo aikuisena ei olisi kovin mukavaa, ei olisi varaa maksaa laskuja ja olisi luultavasti paljon velkoja.

Poika 9

Tulevaisuudessa minua pelottaa ettei pärjää omillaan ja mennä sossun luukulle, olla yhteiskunnan elätti. Kaikkein paras olisi, jos ei olisi mistään riippuvainen.

Poika 8

Ilman pelkoja aikuistuminen ei kuitenkaan tapahdu ja suurin pelon aiheuttaja minulle on rahan riittäminen ja työpaikan saanti. Rahaa kuluu kuitenkin kaikkeen ja sitä täytyisi ansaita enemmän kuin kuluttaa, mikä voi joskus aiheuttaa ongelmia. Peloista huolimatta aikuistuminen on mielestäni hieno asia ja se opettaa meille kaikille monenlaisia taitoja, joita tarvitsemme elämässä.

Tyttö 25

Joitakin pelotti aikuisuudessa puolestaan vanheneminen. *Ei välttämättä ole kovin mukavaa huomata, että vuosia on enemmän takana kuin edessä*, pohti eräskin tyttö aineessaan. Vanhenemiseen liittyy myös terveyden menettäminen, mikä pelotti joitakin poikia. Yksikään tyttö ei kuitenkaan maininnut terveyden menettämistä aikuisuuden pelkonaan. Pojilla onkin todettu olevan tyttöjä enemmän omaan terveysteensä liittyviä huolia (ks. Nurmi ym. 1992).

Nuorten tulevaisuuden pelot olivat hyvin samanlaisia kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Pelkoa siitä, etteivät omat suunnitelmat toteudukaan, on havaittu olevan yksi nuorten yleisimmistä peloista (ks. esim. Nurmi 1991). Tyypillisiä ovat myös opiskeluihin, työhön ja taloudelliseen tilanteeseen liittyvät huolet (ks. esim. Nurmi 1991; Nurmi ym. 1992; Kasurinen 1996, 2000b), joita myös tämän tutkimuksen nuorilla oli. Perheen perustamiseen liittyviä pelkoja tämän tutkimuksen nuoret eivät kuitenkaan ilmaisseet. Kuten Nurmen (1991) huomioiden perusteella saattoi olettaa, nuorten ilmaiset pelot liittyivät eniten heidän omaan henkilökohtaiseen tulevaisuuteensa. Toisaalta esimerkiksi terrorismin uhka mainittiin, mikä ilmentää tämän hetkistä yhteiskunnallista tilannetta.

Joidenkin nuorten mielestä tulevaisuutta on puolestaan turha pelätä. Aikuisuus hyvine ja huonoine puolineen tulee, kun on tullakseen, ja sitä on turha etukäteen murehtia; tärkeintä on elää tässä hetkessä. Jokaisessa elämänvaiheessa on omat vaikeutensa, mutta niistä huolimatta kannattaa ajatella myönteisesti ja nauttia elämän pienistä iloista, kuten eräs poika toi esille. Vaikka tulevaisuus suurinta osaa nuorista joskus huolettikin, suhtauduttiin tulevaisuuteen kuitenkin pääasiassa toiveikkaasti. Kuten seuraaville tytöille, tulevaisuus näyttäytyi monille nuorille valoisana ja antoisana elämänaikana, jota on turha liikaa etukäteen pelätä:

Uskon, että elämäni aikuisena tulee olemaan todella antoisaa, vaikka pienet ylämäet varmastikin kohtaavat minut jossain elämän vaiheessa. Otan itseäni niskasta kiinni ja elän elämäni hyvin ja harkitusti päivä kerrallaan, askel askeleelta. Pysin työhön, josta pidän ja sinne on mukava tulla joka päivä. Rakastan elämääni oli se sitten millainen tahansa... ☺
 Tyttö 1

Olen matkalla aikuisuuteen, muutun henkisesti, muutun ulkoisesti. Elämä ottaa ja elämä antaa. Sen pohjalta nään tulevaisuuteni valoisana, enkä suinkaan pelottavana. On asioita joita pelkään tässä elämänvaiheessa, on asioita joita pelkään tulevaisuuden tuovan tullessaan, mutta jätän pelkoni selkäni taakse ja annan niiden tulla sitten kun ovat tullakseen.
 Tyttö 34

Seuraavan sivun taulukko näyttää vielä kokoavasti ainekirjoitusten teemoittelun ja kvantifioimisen tulokset.

TAULUKKO 3. Yhteenvetoa teemoittelun ja kvantifioimisen tuloksista

Aineistosta havaittu teema	Tytöt (N=35)	Pojat (N=35)	Yht.
<i>Aikuisuutta määritteleviä tekijöitä</i>			
Vastuullisuus	19	12	31
Kypsyys ja henkinen aikuisuus	12	14	26
Itsestään ja omista asioista huolehtiminen	14	4	18
Aikuistumisen yksilöllisyys	9	7	16
Täysi-ikäisyys tai yli 18 vuoden ikä	6	9	15
Omista asioista päättäminen / itsenäinen päätöksenteko	6	6	12
Työ ja toimeentulo	6	5	11
Muuttaminen pois kotoa / vanhemmista itsenäistyminen	3	8	11
Oma perhe	1	1	2
Opiskelu ja kouluttautuminen	1	1	2
<i>Muita aikuisuuteen liittyviä tekijöitä</i>			
Täysi-ikäisyys ei tee ihmisestä aikuista	22	23	45
Ihminen ei koskaan kasva aikuiseksi / ikuinen lapsuus	9	7	16
<i>Aikuisen elämää luonnehtivia asioita</i>			
Työnteko	22	21	43
Vapaus	23	19	42
Perhe	15	13	28
Aikuisten velvollisuudet (esim. laskujen maksu, kodinhoito ym.)	15	11	26
Aikuisten oikeudet	13	9	22
Kiire ja stressi	9	8	17
Tylsyyys	4	1	5
Itsenäisyys	5	0	5
<i>Omaan tulevaan aikuisuuteen kuuluvia asioita</i>			
Työnteko	23	25	48
Perhe	22	16	38
Koulutus ja opiskelu	11	3	14
Vapaa-aika, ystävät, matkustelu	5	5	10
<i>Tulevaisuudessa pelottavia asioita</i>			
Työpaikan hankkiminen, työttömyys ja rahan riittäminen	2	6	8
Vastuu	4	3	7
Omat suunnitelmat eivät toteudu	6	0	6
Oma pärjääminen	3	2	5
Opiskelujen onnistuminen / opiskelupaikan saanti	2	3	5
Vanheneminen	2	1	3
Terveysten menetys	0	3	3

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten ja millä kriteereillä nuoret määrittelevät aikuisuutta ja millaista aikuisten elämä heidän mielestään on. Lisäksi haluttiin selvittää, kuinka nuoret suhtautuvat omaan tulevaan aikuisuuteensa. Tulosten mukaan nuoret tarkastelivat aikuisuutta enimmäkseen sisäisten tekijöiden kautta, mutta aikuisuuden ulkoisista tekijöistä mainittiin kuitenkin työn ja toimeentulon hankkiminen sekä kotoa pois muuttaminen. Lisäksi monet nuoret näkivät aikuistumisen yksilöllisenä tapahtumana, minkä takia mitään aikuistumisen kriteereitä ei voi asettaa. Tulosten mukaan nuoret katsoivat aikuisten elämän koostuvan lähinnä työstä ja perhe-elämästä, eikä harrastuksille ja vapaa-ajalle jää liiemmästi aikaa. Monille nuorille aikuisuus näyttäytyi kiireen ja velvollisuuksien täyttämänä aikana, mutta aikuisuudessa on myös odotettavaa: eniten nuoria houkuttivat aikuisuudessa vapaus ja aikuisena saavutettavat oikeudet. Omalta tulevalta aikuisuudeltaan nuoret toivoivat hyvin perinteisiä asioita: opiskelua, työtä ja omaa perhettä. Opiskelujen sujuminen, oma pärjääminen, rahan riittäminen ja työttömyys saattoivat taas pelottaa. Jotkut pelkäsivät puolestaan vastuuta tai sitä, etteivät oman suunnitelmat toteudukaan. Pelosta huolimatta tulevaisuuteen suhtauduttiin pääasiassa kuitenkin myönteisesti.

Tässä tutkimuksessa nuoret määrittelivät aikuisuutta siis lähinnä sisäisten tekijöiden kautta. Monet perinteiset aikuistumisen mittarit (ks. esim. Puuronen 1997), kuten oman perheen perustaminen ja ammattiin kouluttautuminen, eivät nuorten mielestä olleet varsinaisia aikuisuuden kriteereitä, vaikka niitä omalle kohdalle tulevaisuudessa suunniteltiin. Työn ja toimeentulon hankkiminen sekä kotoa pois

muuttaminen olivat kuitenkin nuorten mielestä melko keskeisiä aikuisuuden edellytyksiä, ja samanlaisia tuloksia on saatu myös muissa tutkimuksissa (ks. Suikkanen 1998; Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym. 1996; Scheer & Palkovitz 1994; Greene ym. 1992). Vaikka työelämään siirtyminen on nykyaikana monimutkaistunut ja mm. osa-aikatyöt ja työttömyys yleistyneet (ks. esim. Järvinen 2001, Komonen 2001; Laaksonen 2001), näkevät nuoret edelleen työssä käymisen yhtenä tärkeänä aikuisuutta luovana tekijänä. Samoin itsenäisen asumisen ajatellaan olevan yksi aikuisen ihmisen ominaisuus, vaikka kotona asutaan Suomessakin entistä pitempään.

Vaikuttavatko työpaikan saamisen vaikeudet ja kotoa pois muuttamisen viivästyminen nuorten aikuistumiseen? Esimerkiksi Komonen (2000) pelkää aikuistumisen estyvän, jos ammattiin siirtyminen estyy. Perinteinen ”koulunpenkiltä palkkatyöhön” –väylä saattaa muuttua hänen mukaansa ”koulusta kortistoon” –väyläksi ja samalla viivästyttää nuorten aikuistumista. Nuorten tässä tutkimuksessa tärkeinä pitämät aikuisen ihmisen ominaisuudet, kuten vastuullisuus, itsenäinen päätöksenteko sekä omista asioistaan ja itsestään huolehtiminen, saattavat osaksi riippua ulkoisesta itsenäisyydestä – omasta toimeentulosta ja itsenäisestä asumisesta. Ulkoinen itsenäisyys luo myös toisenlaista itsenäisyyttä. Esimerkiksi omillaan asuminen osaksi pakottaa vastuun ottamiseen ja itsestään huolehtimiseen. Silti on vaikea arvioida, estyykö nuorten aikuistuminen kotoa pois muuttamisen ja työelämään siirtymisen viivästyisestä. Niin tämän kuin muidenkin tutkimusten (ks. Suikkanen 1998; Arnett 1994, 1997, 2001; Scheer ym.1996; Scheer & Palkovitz 1994; Greene ym. 1992) mukaan nuoret kuitenkin itse pitävät tärkeimpinä aikuisuuden kriteereinä sisäisiä tekijöitä, joiden saavuttaminen ei pohjimmiltaan ole kiinni mistään aikuisuuden ulkoisista ehdoista. Nuoret tuskin katsovat olevansa yhtään vähemmän aikuisia, vaikka he tilanteen pakosta ilman työtä ja omaa asuntoa olisivatkin. Jos aikuistumista tarkastellaan yksilöllisenä ja vaiheittain etenevänä tapahtumana (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995; Arnett 2000), eikä mitään aikuistumisen ”prototyypimallia” katsota enää olevan olemassakaan, niin voiko aikuistumisen ajatella viivästyvänsäkään? Nykyaikana on kylläkin monessa suhteessa mahdotonta aikuistua perinteisten aikuistumisen mittareiden perusteella. On kuitenkin vaikea sanoa, onko aikuistuminen sinällään viivästynyt vai onko se ainoastaan muuttunut ja saanut uudenlaisia muotoja.

Tämän tutkimuksen nuoret tarkastelivat aikuisuutta yleisimmin sisäisten tekijöiden kautta, joten aikuistumisen yksilöllisyys ja prosessiluontoisuus (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995; Arnett 2000), näkyivät tässä mielessä nuorten

näkemyksissä. Aikuisuutta luovat sisäiset tekijät ovat hyvin yksilöllisiä. Esimerkiksi nuorten tärkeinä pitämiä aikuisen ominaisuuksia - vastuullisuutta, itsenäistä päätöksentekoa, omista asioista huolehtimista ja henkistä kypsyä - ei saavuteta hetkessä tai tietyn ikäisinä. Monien mielestä koko aikuistuminen on nykyään niin yksilöllistä, ettei mitään tarkkoja kriteereitä aikuistumiselle voi asettaa. Joidenkin mielestä aikuiseksi ei puolestaan kasveta ollenkaan. Aikuistumisen prosessimaisuus näkyi myös siinä, että nuoret kokivat itsensä joissakin asioissa jo aikuisiksi, mutta toisissa edelleen nuoriksi. Hoikkala (1993, 212) on todennut, että ihmisten mielikuvissa, mutta myös osaksi tieteellisissä teorioissakin, esiintyy jonkinlainen tiedostamaton aikuistumismalli. Tämän mallin mukaan aikuistuminen on rajallinen vaihe, joka päättyy valmiiseen, vakiintuneeseen aikuisuuteen. Tässä tutkimuksessa nuoret eivät kuitenkaan nähneet aikuistumista minään äkillisenä siirtymänä nuoren rooleista aikuisen rooleihin, vaan vähitellen tapahtuvana kasvuna. Nuorten käsitykset aikuisuuden kriteereistä poikkesivatkin siis melko paljon tutkijoiden perinteisesti aikuisuudelle asettamista kriteereistä.

Aikuistumisen yksilöllisyydestä ja prosessiluontoisuudesta huolimatta tämän tutkimuksen nuoret näkivät oman aikuistumispolkunsu suunnitelmissa kuitenkin melko mutkattomana: suunnitelmat olivat selvillä ja tulevaisuuteen suhtauduttiin myönteisesti. Moninaistumista näyttäisi siis olevan nuorten näkemyksissä aikuisuuden kriteereistä, mutta omien tulevaisuuden suunnitelmien odotetaan kuitenkin edelleen seuraavan perinteistä aikuistumislinjaa. Komosen (2000) nimeämä ”koulutusputkesta aikuisuuteen” -väylä vaikutti olevan tämän tutkimuksen nuorten suunnitelmissa. Vaikka nuoretkin hahmottavat aikuistumisen vähitellen ja yksilöllisesti eteneväksi tapahtumaksi, näyttäisivät he silti siis ajattelevan oman aikuistumisensa etenevän perinteisten aikuistumisvaiheiden kautta. Kuten Nurmi (1991) toteaa, nuorten tulevaisuuden suunnitelmat myötäilevät yleensä kehitystehtäviä (ks. Havighurst 1982); kehitystehtävääjattelu on siis juurtunut nuortenkin näkemyksiin. Aikuistuminen on muuttunut, mutta nuorten omat tulevaisuuden suunnitelmat seuraavat vielä perinteisiä aikuistumislinjoja. Nähtäväksi jää, heijastuvatko yhteiskunnassa ja aikuistumisessa tapahtuvat muutokset joskus vielä selkeämmin nuortenkin suunnitelmiin.

Institutionaalinen elämäntien malli (ks. Buchmann 1989) tuli siis selkeästi esille nuorten näkemyksissä: aikuisuus koostuu työstä ja perheestä, ja niistä ajatellaan oman tulevan aikuisuudenkin koostuvan. Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat olivatkin hyvin perinteisiä. Tavoitteena nuorilla näytti olevan ensin ammatin hankkiminen, sitten

työelämään siirtyminen, perheen perustaminen ja lopulta lasten ja hienon omakotitalon hankkiminen. Esimerkiksi työttömyyttä ja pätkätöitä ei ajateltu omalle kohdalle, vaikka toisaalta työttömyys saattoi joitakin pelottaakin. Aikuistumisprosessin moninaistuminen ei tässä mielessä siis heijastunut nuorten näkemyksiin. Oma aikuisuus ja aikuistumisprosessi nähtiin hyvin tavanomaisia polkuja noudattelevana, eikä omalta aikuisuudelta odotettu mitään kovin ihmeellistä. Tässä tutkimuksessa ainoastaan yksi tyttö esimerkiksi suunnitteli elävänsä aikuisenakin sinkkuna, kun taas mm. Nummenmaan ja Shvetsin (2000) tutkimuksen tytöistä kolmasosa ja pojista puolet suunnittelivat tulevaisuuttaan sinkkuna. Nummenmaan ja Shvetsin tutkimuksen lisäksi myös muissa kotimaisissa tutkimuksissa (esim. Kasurinen 1996, 2000b) on havaittu perhemuotojen moninaistumisen heijastuvan nuortenkin näkemyksiin.

Tässä tutkimuksessa perinteiset perheen perustamissuunnitelmat tulivat siis melko korostetusti esille moniin muihin tutkimuksiin verrattuna. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan kertoneet kirjoitelmissaan perhesuunnitelmistaan, joten on vaikea ennustaa, olisiko esimerkiksi sinkkuelämää suunnittelevia ollut nuorista enemmänkin. Lisäksi nuoret kylläkin tiedostivat sen, ettei kaikilla nykyaikana ole perhettä eikä tarvitsekaan olla. Näyttäisi kuitenkin siltä, että nuoret suunnittelevat omalle kohdalleen hyvin pitkälti samanlaista aikuiselämää kuin tämän hetken aikuistenkin elämä on. Työtä ja perhettä arvostetaan (ks. myös Reuna 1997) ja toivotaan omallekin kohdalle. Kiirettä ja stressiä ei omaan tulevaan aikuiselämään kuitenkaan kaivata.

Tässä tutkimuksessa nuorten tulevaisuuden suunnitelmat liittyivät selkeästi työhön ja perheeseen. Mm. vapaa-aikaan, harrastuksiin ja ystävyysuhteisiin liittyviä suunnitelmia ei tuotu esille niin paljon kuin olisi voinut olettaa. Vaikka muissakin tutkimuksissa (esim. Kasurinen 1996, 2000b; Mikkonen 2000; Nurmi 1991; Saarela 1998) työ, perhe-elämä ja koulutus hallitsivat nuorten suunnitelmia, myös vapaa-aikaan, matkusteluun ja ystävyysuhteisiin liittyviä tavoitteita mainittiin melko useasti. Saarelan (1998) tutkimuksessa nuoret pitivät ystävyysuhteita jopa perhettä ja työtä tärkeämpänä asiana omassa tulevaisuudessaan. Lisäksi aiemmissa tutkimuksissa (esim. Nurmi 1991; Saarela 1998) on yleensä havaittu pojilla olevan tyttöjä enemmän materiaaliseen hyvinvointiin ja omaisuuden hankkimiseen liittyviä tavoitteita. Tässä tutkimuksessa selkeitä eroja tyttöjen ja poikien välillä ei kuitenkaan havaittu - tytöt pikemminkin poikia hieman useammin haaveilivat kauniista omakotitalosta järven rannalla, kun pojat toisaalta tyttöjä useammin suunnittelivat auton hankkimista.

Miksi tämän tutkimuksen nuorten tulevaisuuden suunnitelmat sitten kietoutuivat niin selkeästi vain työn ja perheen ympärille? Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat näyttivät ajoittuvan enimmäkseen tietynlaiseen vakiintuneeseen aikuisikään, jossa työ ja perhe ovat yleensä keskeisimmät elämänsisällöt (ks. esim. Pulkkinen & Kokko 1997). Nuoret itsekin näkivät aikuisten elämän olevan lähinnä työstä ja perheestä koostuvaa elämänaikaa, jossa vapaa-aika ja harrastukset jäävät vähemmälle. Ehkäpä nuoret eivät osanneet ajatella omaa vakiintunutta aikuiselämäänsä tästä kovinkaan erilaisena, ja siksi keskittyivät kertomaan aineissaan lähinnä vain tärkeimmistä tulevaisuuden suunnitelmistaan. Tämä tuskin kuitenkaan tarkoittaa, etteivätkö nuoret ollenkaan suunnittelisi vapaa-aikaan liittyviä asioita. Tulevaisuuden suunnitelmat eivät toisaalta myöskään olleet ainoa aihepiiri, jota nuoret aineissaan käsittelivät. Jos aineen aiheena olisi ollut ainoastaan nuorten tulevaisuus, olisi ehkä muitakin kuin perheeseen ja työhön liittyviä toiveita saattanut tulla enemmän ja laajemmin esille.

Tämän tutkimuksen nuoret suhtautuivat aikuisuuteen ja nykyaikuisten elämään melko kriittisesti, mutteivät välttämättä kuitenkaan kielteisesti. Aikaisempien tutkimusten (esim. Suikkanen 1998; Repo-Kaarento 1990; Topo 1988; Hoikkala 1993) perusteella olisi voinut odottaa kielteisempiäkin aikuisuuskäsityksiä. Vaikka monille aikuisille ominainen stressaava ja kiireinen elämäntyyli ei tämän tutkimuksen nuoria houkuttanutkaan, he näkivät aikuisuudessa paljon hyvääkin. Vaikka esimerkiksi työn ja kodin hoitamisen nähtiin olevan usein raskasta ja vaativaa, odotettiin perhe-elämää ja työssä käymistä kuitenkin innokkaasti omaan aikuisuuteen. Nuorten aikuisuuskäsityksiä leimasikin tietynlainen realistisuus, ja monet pohtivat kirjoitelmissaan välillä hyvin syvällisestikin sekä aikuisuuden hyviä että huonoja puolia. Omaan tulevaan aikuisuuteen suhtauduttiin pääasiassa myönteisesti, vaikka tulevaisuudessa nähtiin olevan myös pelottavia asioita. Nuoret näyttivät odottavan omalta aikuisuudeltaan hyvin samanlaisia asioita kuin he katsoivat tämänkin päivän aikuisten elämän sisältävän. Työ- ja perhe-elämä houkuttaa, mutta kiireeltä ja stressiltä halutaan kuitenkin välttyä.

8.2 Tutkimuksen arviointia

Tämän tutkimuksen aineisto koostui nuorten koulussa laatimista kirjoitelmista, joita oli yhteensä 70. Saatu aineisto oli monipuolinen, ja kaikkiin tutkimusongelmiin saatiin vastaus. Pääasiassa nuoret ”vastailivat” välillä melko orjallisestikin tehtävänannon virikekysymyksiin, eivätkä lähteneet liikkeelle ainoastaan otsikosta. Muutamissa aineissa oli kuitenkin omaleimaisempi ote; esimerkiksi yhdessä aineessa pohdittiin syvällisesti omaa aikuistumisprosessia, toisessa taas kuviteltiin omaa tulevaisuuden työpäivää. Mitään suuria kirjallisia ”irrotteluja” ei kuitenkaan esiintynyt, kuten eräs äidinkielenopettajakin minulle totesi. Vaikka aineet tulivat tutkimuskäyttöön, opettaja arvosteli ne myös tavalliseen tapaan. Yksi äidinkielenopettaja arveli, että tieto aineen päätyemisestä myös tutkimustarkoitukseen saattoi ehkä hillitä joidenkin nuorten omaperäisempää kirjoittamista. Ehkä tämä on jossain määrin totta, vaikka nuorille olikin korostettu, ettei heidän nimiään tule mihinkään näkyviin ja että he voivat kirjoittaa aivan vapaasti.

Toisaalta taas nuorten kirjoitelmat olivat tyypillisiä kouluaineita, joiden kirjoittamiseen oli varattu rajallinen aika. Parissa tunnissa on vaikea lähteä kirjoittamaan mitään kovin tavanomaisesta poikkeavaa, koska kouluainetta kirjoitettaessa on kuitenkin otettava huomioon myös kieliasu ja oikeinkirjoitus. Jos aineet olisivat tulleet ainoastaan tutkimuskäyttöön, ei nuorten olisi tarvinnut huomioida samalla tavalla kieliopillisia asioita, vaan he olisivat voineet keskittyä vapaammin ainoastaan kirjoittamiseen. Toisaalta taas se, että myös opettaja luki aineet, saattoi kuitenkin estää aiheen vierestä kirjoittamiset ja mahdolliset asiattomuudet. Opettajan osallisuudella oli siis omat hyvät ja huonot puolensa, kuten olisi ollut silläkin, että aineet olisivat tulleet vain tutkimuskäyttöön. On kuitenkin vaikea uskoa, että menettelytapa sinällään olisi vaikuttanut tuloksiin kovinkaan merkittävästi.

Vaikea on arvioida, vaikuttivatko oma opettaja ja ulkopuolinen tutkija jollakin tavalla aineiden sisältöön. Nuoret kirjoittivat aikuisiin ja aikuisuuteen liittyvistä asioista ja tiesivät, että aineen lukee kaksi aikuista. Olisivatko nuoret ehkä kirjoittaneet rohkeammin ja kriittisemmin, jos he olisivat voineet kirjoittaa nimettöminä? Tässä tutkimuksessa nuoret eivät esimerkiksi suhtautuneet nykyaikuisiin niin kielteisesti kuin muiden tutkimusten perusteella olisi voinut olettaa, mikä saattaisi johtua siitäkin, että opettaja luki ja arvosteli aineet. Yhtä lailla tieto aineen päätyemisestä

tutkimustarkoitukseen saattoi vaikuttaa aineiden sisältöön. Toisaalta nuoret ilmaisivat myös kielteisiä näkemyksiä, joten on mahdotonta tietää, vaikuttivatko aineiden arvostelu ja aineen päätyminen tutkijalle kovinkaan paljon nuorten kirjoittamiseen. Se, kuka kirjoitelman lukee, saattaa joka tapauksessa vaikuttaa siihen, mitä ja miten kirjoitetaan. Kaiken kaikkiaan nuorten kirjoittamat aineet olivat sisällöltään hyvin monipuolisia ja rikkaita, ja niitä oli ilo lukea. Nuoret olivat parissa tunnissa pystyneet tuomaan esille monenlaisia näkökulmia ja pohtimaan niitä melko syvällisestikin. Mitään sen suurempaa omaperäisyyttä ei mielestäni voi tässä ajassa vaatiakaan.

Jokaisella on oma tapansa kirjoittaa. Tämä kävi ilmi nuorten aineistakin: toiset käsittelevät asioita laajemmin, toiset suppeammin. Jotkut nuoret kirjoittivat virheettömästi, mutta sisällöltään melko heppoisesti, kun taas toisilla kirjoitusvirheitä oli enemmän, vaikka aine muuten olikin sisällöllisesti rikas. Kirjallisella ilmaisutavalla on omat hyötynsä ja heikkoutensa. Kirjoittaminen voi mahdollistaa aiheen yksilöllisen ja syvällisenkin pohdinnan, mutta joillekin kirjallinen ilmaisu voi olla toisaalta vaikeaa. Joidenkin nuorten aineet olivatkin melko lyhyitä ja kirjoitusvirheitä sisältäviä, ja niistä huomasi, ettei kirjoittaminen ollut välttämättä kovin helppoa. Jotkut nuoret olisivat varmasti pohtineet aikuisuuteen liittyviä kysymyksiä laajemmin, jos heitä olisi haastateltu. Muutenkin haastattelulla olisi ollut etuja. Haastattelun kuluessa olisi voinut pyytää tarkennuksia ja esittää lisäkysymyksiä jostakin nuoren esille tuomasta mielenkiintoisesta näkökulmasta. Kirjoitelmia käytettäessä tutkijan on sen sijaan tyydyttävä kirjoittajan antamaan tekstiin, vaikka kuinka haluaisi tietää lisää tutkittavan näkemyksistä jostakin tietystä kirjoitelman kohdasta. Mahdollisista epäselvistä kohdista ei myöskään voi pyytää tarkennuksia.

Toisaalta kirjoitelman käytöllä oli tässä tutkimuksessa myös etuja verrattuna haastatteluun. Kirjoitelmat tuovat selkeämmin nuorten oman äänen kuuluviin: nuori voi itse päättää, mitä hän haluaa aihepiiristä tuoda esille ja miten, kun taas haastattelussa edetään selkeämmin tutkijan esittämien kysymysten kautta. Kirjoitelmia voi myös kerätä suuremmaltakin joukolta, mikä ei haastattelua käytettäessä olisi ollut mahdollista. Suurempi aineisto antaa paremman yleiskuvan tutkittavasta ilmiöstä. Vaikka kirjoitelmien käyttö olikin perusteltua tässä tutkimuksessa, olisi kirjoitelmien tuomaa tietoa voitu täydentää myös haastatteluin. Triangulaatio eli useamman menetelmän käyttö samassa tutkimuksessa (ks. Eskola & Suoranta 1999, 69, 215; Hirsjärvi & Hurme 2000, 189; Patton 1990, 464) olisi parantanut tämän tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä. 70 kirjoitelman joukosta olisi voinut valita joitakin mielenkiintoisia tai

jollakin tavalla valtavirrasta poikkeavia kirjoitelmia ja haastatella niiden kirjoittajia. Tällä tavalla olisi saanut vielä syvällisemmän ja tarkemman kuvan nuorten näkemyksistä. Olisinkin voinut etukäteen kysyä nuorilta halukkuutta myös mahdolliseen haastatteluun. Toisaalta on mahdotonta tietää, kuinka innokkaita nuoret olisivat haastatteluun olleet. Haastattelun järjestelyssä olisi saattanut myös olla omat ongelmana.

Vaikka täydentäviä haastatteluja ei tehtykään, muodostui aineistosta näinkin jo melko laaja ja kattava. 70 nuorten kirjoittamaa ainetta tarjosivat jo jonkinlaisen mahdollisuuden yleiskuvan luomiseen nuorten näkemyksistä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ollut pyrkiä laajaan yleistettävyyteen, vaan saada ainoastaan jonkinlaista tarttumapintaa nuorten näkemyksiin aikuisuudesta. Jossakin toisessa kontekstissa - toisella aineistonkeruumenetelmällä, toisessa koulussa tai samoillakin tutkittavilla toisessa tilanteessa - olisi voitu saada muunlaisia tuloksia. Toisaalta tämän tutkimuksen tulokset vastasivat melko hyvin aikaisempien tutkimusten tuloksia, joten todennäköisesti oltiin oikeilla linjoilla. Tämän tutkimuksen vahvistavuus (ks. Eskola & Suoranta 1999, 211-213) oli siis hyvä. Vaikkei mitään laajempaa yleistettävyyttä pystytä tällä tutkimuksella siis saavuttamaan, voidaan tutkimuksen tuloksia kuitenkin pitää suuntaa antavina.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin keskisuomalaisen pikkukaupungin yhdeksäsluokkalaisten nuorten näkemyksiä aikuisuudesta, aikuisten elämästä ja omasta tulevasta aikuisuudestaan. Tarkemman kuvan tämän ikäisten nuorten näkemyksistä olisi voinut saada ottamalla tutkimukseen mukaan myös muista kaupungeista tulleita nuoria. Mukaan olisi voinut ottaa nuoria esimerkiksi pääkaupunkiseudulta ja vaikkapa Lapista. Tällöin olisi ollut mahdollista vertailla nuorten näkemyksiä ja selvittää, vaikuttaako nuoren kotipaikka hänen ajatuksiinsa aikuisuudesta. Nuoren kotipaikalla saattaisi olla vaikutuksia ainakin nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin. Olisin toisaalta voinut tutkia tämänhetkisen tutkimusjoukkoni lisäksi myös saman pikkukaupungin muita nuoria, esimerkiksi lukion abiturienteja tai ammattikoululaisia, jolloin olisi voinut selvittää, vaikuttavatko nuoren ikä ja elämäntilanne mahdollisesti hänen näkemyksiinsä. Toisaalta tutkimusjoukko olisi saattanut helposti paisua liian suureksi pro gradu -tutkielman mittakaavassa, mutta jatkotutkimusaiheena tämäntyylinen vertailu voisi olla hedelmällistä.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista vertailla eri ikäisten ihmisten näkemyksiä aikuisuuden kriteereistä ja ottaa vertailuun mukaan nuorten lisäksi myös

aikuisia. Tällöin ehkä saataisiin kattavampi kuva siitä, mitä aikuisuus ja aikuistuminen ihmisten mielissä nykyaikana oikeastaan ovat. Tämä tutkimus osoitti, että nuorten käsitykset aikuisuuden kriteereistä poikkeavat melko paljon tutkijoiden perinteisesti aikuisuudelle asettamista kriteereistä. Mielenkiintoista olisikin selvittää, mitä nykyajan aikuiset ajattelevat aikuisuuden kriteereistä ja tutkia, ovatko aikuisetkaan samaa mieltä perinteisten teorioiden kanssa. Aikuisuus on joka tapauksessa muuttunut ja moninaistunut (ks. esim. Chisholm & Hurrelmann 1995), joten olisiko perinteisiä aikuistumiskäsityksiäkin ehkä muokattava uudelleen?

LÄHTEET

- Aho, S. 2001. Mitä nuoret tekevät? Katsaus 15-29-vuotiaiden työllisyyteen ja opiskeluun 2001. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.minedu.fi/nuora/julkaisut/Mitanuoret/raportti2001.doc>>. 1.11.2001.
- Anttila, A. 1997. Tyttöjen unelmat tulevaisuudesta. Nuorisotutkimus 15 (1), 3-11.
- Ariès, P. 1962/1996. Centuries of childhood. London: Pimlico.
- Arnett, J.J. 1994. Are college students adults? Their conceptions of the transition to adulthood. *Journal of Adult Development* 1 (4), 213-224.
- Arnett, J.J. 1997. Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth & Society* 29 (1), 1-23.
- Arnett, J.J. 1998. Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development* 41 (5-6), 295-315.
- Arnett, J.J. 2000. Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist* 55 (5), 469-480.
- Arnett, J.J. 2001. Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife. *Journal of Adult Development* 8 (2), 133-143.
- Bereiter, C. & Scardamalia, M. 1987. The psychology of written composition. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.
- Biggs, J. 1988. Approaches to learning and to essay writing. Teoksessa R.R. Schmeck (toim.) Learning strategies and learning styles. New York: Plenum, 185-228.
- Borg, W.R. & Gall, M.D. 1989. Educational research. An introduction. 5. painos. New York: Longman.

- Buchmann, M. 1989. The script of life in modern society. Entry into adulthood in a changing world. Chicago: The University of Chicago Press.
- Chisholm, L. & Hurrelmann, K. 1995. Adolescence in modern Europe. Pluralized transition patterns and their implications for personal and social risks. *Journal of Adolescence* 18, 129-158.
- Dey, I. 1993. Qualitative data analysis. A user-friendly guide for social scientists. London : Routledge.
- Dunderfelt, T. 1992. Elämänkaaripsykologia. 2. painos. Helsinki: WSOY.
- Erikson, E.H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. 2. korj. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eurostat. 1999. Focus on European lifestyles. No 55/99. 24 June 1999. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=1-24061999-EN-AP&mode=download>>. 6.11.2001.
- Greene, A.L. 1990. Great expectations: constructions of the life course during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence* 19 (4), 289-306.
- Greene, A.L. & Wheatley, S.M. 1992. "I've got a lot to do and I don't think I'll have the time": Gender differences in late adolescents' narratives of the future. *Journal of Youth and Adolescence* 21 (6), 667-686.
- Greene, A.L., Wheatley, S.M. & Aldava, J.F. IV. 1992. Stages on life's way: adolescents' implicit theories of the life course. *Journal of Adolescent Research* 7, 364-381.
- Haavio-Mannila, E. 1984. Perheen ja työn suhde. Teoksessa E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandell. Perhe, työ ja tunteet. Juva: WSOY, 184-202.
- Havighurst, R.J. 1982. Developmental tasks and education. 3. painos. New York: Longman.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 3.-4. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Jyväskylä: Gaudeamus.

- Hoikkala, T. 1998. Aikuistumisen paradoksi. Teoksessa E. Saksala (toim.) Muutoksen sosiologia. Helsinki: Yle-opetuspalvelut, 134-141.
- Hokkanen, K. & Kultavirta, A. 1997. Tulevaisuus käsissämme. Tutkimus itähelsinkiläisten peruskoulun 9. luokkalaisten nuorten tulevaisuuskäsityksistä. Espoon-Vantaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Vantaa.
- Hurrelmann, K. 1989. The social world of adolescents: a sociological perspective. Teoksessa K. Hurrelmann & U. Engel (toim.) The social world of adolescents. International perspectives. Berlin: de Gruyter, 3-26.
- Ikäluokitukset. 1986. Helsinki: Tilastokeskus.
- Ilmarinen, J. 2000. Työikäiset ja elämänkulku. Teoksessa E. Heikkinen & J. Tuomi (toim.) Suomalainen elämänkulku. Helsinki: Tammi, 173-193.
- Jussila, M. 1997. Kolmasluokkalaisten käsityksiä aikuisista ja aikuisuudesta. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu –tutkielma.
- Järvinen, T. 2001. Koulutusjärjestelmän yksilöllistyminen ja valinnan vapaus. Teoksessa T. Kuure (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot – vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 60-69.
- Kasurinen, H. 1996. Adolescent's ideas about their future in a changing society. Teoksessa H. Helve & J. Bynner (toim.) Youth and life management. Research perspectives. Helsinki: Helsinki University Press, 241-252.
- Kasurinen, H. 2000a. Introduction. Teoksessa V. Puuronen, P. Sinisalo, I. Miljukova & L. Shvets (toim.) Youth in a changing Karelia. A comparative study of everyday life, future orientations and political culture of youth in North-West Russia and Eastern Finland. Aldershot: Ashgate, 121-126.
- Kasurinen, H. 2000b. Personal future in hopes and fears. Teoksessa V. Puuronen, P. Sinisalo, I. Miljukova & L. Shvets (toim.) Youth in a changing Karelia. A comparative study of everyday life, future orientations and political culture of youth in North-West Russia and Eastern Finland. Aldershot: Ashgate, 162-176.
- Kasurinen, H. 2000c. The personal future – general aspects of adolescents' future orientation. Teoksessa V. Puuronen, P. Sinisalo, I. Miljukova & L. Shvets (toim.) Youth in a changing Karelia. A comparative study of everyday life, future orientations and political culture of youth in North-West Russia and Eastern Finland. Aldershot: Ashgate, 127-145.

- Kettunen, N., Krats, S. & Kinnunen, U. 1997. Parisuhde ja lasten kasvattaminen. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 74-89.
- Kinnunen, U. 1997. Työn ja perheen vuorovaikutus. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 46-58.
- Kinnunen, U., Loikkanen, E. & Mauno, S. 1995a. Työn ja perheen vuorovaikutus naisten ja miesten elämässä. *Psykologia* 30 (5), 381-389.
- Kinnunen, U., Loikkanen, E. & Mauno, S. 1995b. Työn ja perheen vuorovaikutus: ongelmien yleisyys, syyt ja seuraukset. Jyväskylän yliopisto. Perhetutkimusyksikön julkaisuja 5.
- Kohli, M. & Meyer, J.W. 1986. Social structure and social construction of life stages. *Human Development* 29, 145-149.
- Koivusilta, L. & Rimpelä, A. 2000. Nuoruusiässä luodaan terveyden perusta. Teoksessa E. Heikkinen & J. Tuomi (toim.) *Suomalainen elämäntilanne*. Helsinki: Tammi, 155-172.
- Komonen, K. 2000. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa – ammattikoulun keskeyttäneiden nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen polut. Nuorisokasvatus ammattina – interventiota osattoman nuoren arkeen. TUHTI-seminaari. Tampereen yliopisto 27.-28.4.2000. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/tuhti/julkaisut/komonen.htm>](http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/tuhti/julkaisut/komonen.htm). 29.10.2001.
- Komonen, K. 2001. Työn moraalista koulutuksen moraliin. Teoksessa T. Kuure (toim.) *Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot – vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 70-85.
- Koski, L. & Moore, E. 2001. Näkökulmia aikuisuuteen ja aikuiskasvatukseen. *Aikuiskasvatus* 21 (1), 4-13.
- Kuusinen, J. 1995. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 311-322.
- Kärkkäinen, V-M. 1997. Suomalaiset korkeakouluopiskelijat ja nuoret tilastojen valossa vuonna 1994. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö & Nuorisosaian neuvottelukunta. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.minedu.fi/nuora/til1_97.html>](http://www.minedu.fi/nuora/til1_97.html). 29.10.2001.

- Laaksonen, H. 2001. Nuorten siirtyminen työmarkkinoille 1990-luvun Suomessa. Teoksessa T. Kuure (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot – vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 86-96.
- Lachman, M.E., Lewkowicz, C., Marcus, A. & Peng, Y. 1994. Images of midlife development among young, middle-aged, and older adults. *Journal of Adult Development* 1 (4), 201-211.
- LeVine, R. A. 1980. Adulthood among the Gusii of Kenya. Teoksessa N.J. Smelser & E.H. Erikson (toim.) Themes of work and love in adulthood. Cambridge: Harvard University Press, 77-104.
- Levinson, D.J. 1980. Toward a conception of the adult life course. Teoksessa N.J. Smelser & E.H. Erikson (toim.) Themes of work and love in adulthood. Cambridge: Harvard University Press, 265-290.
- Levinson, D.J. 1986. A conception of adult development. *American Psychologist* 41 (1), 3-13.
- Levinson, D.J. 1997. The seasons of a woman's life. New York: Ballantine Books.
- Levinson, D.J., Darrow, C.N., Klein, E.B., Levinson, M.H. & McKee, B. 1979. The seasons of a man's life. New York: Alfred A. Knoph.
- Malmberg, L-E. 1994. Future-orientation of Finnish Students. Åbo Akademi University. Reports from The Faculty of Education No 1.
- Malmberg, L-E. 1996. Finnish adolescents' future-orientation. Effects of educational track, gender and self-evaluation. *Nordisk Pedagogik* 16 (4), 213-224.
- Merriam, S.B. & Clark, M.C. 1993. Work and love: their relationship in adulthood. *International Journal of Behavioral Development* 16 (4), 609-627.
- Mikkonen, A. 2000. Nuorten tulevaisuuskuvat ja tulevaisuuskasvatus. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 57.
- Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42-61.
- Nikander, P. 1999. Elämänkaaresta elämänkulkuun: iän muuttuva merkitysmaailma. Teoksessa I. Kangas & P. Nikander (toim.) Naiset ja ikääntyminen. Helsinki: Gaudeamus, 27-45.
- Nummenmaa, A.R. 1992. Työ ja perhe ammattiaan suunnittelevan nuoren tulevaisuudenkuvassa. *Naistutkimus* 5 (4), 23-31.

- Nummenmaa, A.R. & Kuosmanen, K. 1996. Representations of everyday life in Finnish adolescents' future orientation. Teoksessa V. Puuronen (toim.) Youth in changing society. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita 58.
- Nummenmaa, A.R. & Shvets, L. 2000. My daily life in 2010 – Finnish and Russian adolescents' constructs of their future everyday life. Teoksessa V. Puuronen, P. Sinisalo, I. Miljukova & L. Shvets (toim.) Youth in a changing Karelia. A comparative study of everyday life, future orientations and political culture of youth in North-West Russia and Eastern Finland. Aldershot: Ashgate, 177-196.
- Nuorten elinoloindikaattorit. 2001. (Online-tietokanta). Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.org): <URL: www.nuoret.org>. 5.11.2001.
- Nurmi, J-E. 1983. Nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen II: Tulevaisuuteen suuntautumisen psykologinen struktuuri ja siihen vaikuttavat tekijät. Turun yliopisto. Psykologian tutkimuksia 67.
- Nurmi, J-E. 1989a. Adolescents' orientation to the future. Development of interests and plans, and related attributions and affects in the life-span context. *Societas Scientiarum Fennica. Commentationes Societatum Socialium* 39. Helsinki.
- Nurmi, J-E. 1989b. Planning, motivation, and evaluation in orientation to the future: a latent structure analysis. *Scandinavian Journal of Psychology* 30 (1), 64-71.
- Nurmi, J-E. 1991. How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review* 11, 1-59.
- Nurmi, J-E., Kalakoski, V., Poole, M. & Seginer, R. 1992. Nuorten tavoitteet ja toiveet Australiassa, Israelissa ja Suomessa. *Nuorisotutkimus* 10 (3), 24-31.
- Nurmi, J-E. & Salmela-Aro, K. 2000. Ihmisen psykologinen kehitys ja elämäntilanne. Teoksessa E. Heikkinen & J. Tuomi (toim.) *Suomalainen elämäntilanne*. Helsinki: Tammi, 86-98.
- Oinonen, E. 2001. Perheellistyminen ja vanhemmuus aikuisuuden määrittäjinä. Teoksessa T. Kuure (toim.) *Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot – vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 109-125.
- Patton, M.Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. 2. painos. Newbury Park: SAGE.
- Perho, H. & Korhonen, M. 1994. Elämän vakaat vaiheet ja siirtymät aikuisuuden alusta keski-ään kynnykselle. Teoksessa H. Perho & P. Sinisalo (toim.) *Näkökulmia*

- elämäntulon ja ammattiurien tutkimukseen. *Acta Psychologica Fennica*.
 Soveltavan psykologian monografioita 7. Helsinki: Suomen psykologinen seura.
- Pulkkinen, L. 1997. Kasvaminen aikuiseksi. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 14-28.
- Pulkkinen, L. & Kokko, K. 1997. Keskeiset elämänsisällöt aikuisiässä. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 103-119.
- Puuronen, V. 1997. Johdatus nuorisotutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Raitanen, M. 2001a. Aikuistuminen. Teoksessa A. Sankari & J. Jyrkämä (toim.) *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino, 187-224.
- Raitanen, M. 2001b. Itsenäistyminen tietää köyhtymistä. Teoksessa T. Kuure (toim.) *Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot –vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 97-108.
- Rapoport, T. & Barnett, S.J. 1986. Youth's conception of life-cycle stages: the Israeli case. *Human Relations* 39 (9), 779-791.
- Repo-Kaarento, S. 1990. Kaksitoistavuotiaiden aineissa välittyvät aikuismielikuvat. Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologian laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Reuna, V. 1997. Perhebarometri. Selvitys suomalaisten perheeseen liittyvistä käsityksistä. *Katsauksia E 3 / 1997*. Helsinki: Väestöliitto & Väestötutkimuslaitos.
- Rubin, A. 1998. The images of the future of young Finnish people. Turun Kauppakorkeakoulun julkaisuja. Sarja D-2.
- Saarela, P. 1998. Nuorisobarometri 2 / 1998. Selvitys 15 - 29-vuotiaiden suomalaisten nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen, politiikan painopisteisiin, tulevaisuuden odotuksiin ja kulttuuripalveluihin liittyvistä käsityksistä. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.minedu.fi/nuora/nbar2_98.html>. 3.12.2001.
- Saarela, P. 2000. Nuorisobarometri 2000. Selvitys 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten asenteista. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.minedu.fi/nuora/julkaisut/barometri2000.doc>>. 3.12.2001.
- Schaie, K.W. & Willis, S.L. 1996. *Adult development and aging*. 4. painos. New York: HarperCollins College Publishers.
- Scheer, S.D. & Palkovitz, R. 1994. Adolescent-to-adult transitions: social status and cognitive factors. *Sociological Studies of Children* 6, 125-140.

- Scheer, S.D., Unger, D.G. & Brown, M.B. 1996. Adolescents becoming adults: attributes for adulthood. *Adolescence* 31 (121), 127-131.
- Sinkkonen, M. & Kinnunen, U. 1997. Vapaa-aika ja tyytyväisyys elämään. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 90-102.
- Sinkkonen, M. & Pulkkinen, L. 1996. Elämänrakenne parhaassa aikuisiässä. Jyväskylän yliopisto. *Psykologian laitoksen julkaisuja* 333.
- Siurala, L. 1990. Nuoret aikuisten silmin: pääkaupunkiseudun aikuisväestön käsityksiä nuorista. Helsinki : Helsingin kaupunki, tietokeskus.
- Smelser, N.J. 1980. Issues in the study of work and love in adulthood. Teoksessa N.J. Smelser & E.H. Erikson (toim.) *Themes of work and love in adulthood*. Cambridge: Harvard University Press, 1-26.
- Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Stevens-Long, J. 1988. *Adult life. Developmental processes*. 3. painos. Mountain View: Mayfield.
- Sugarman, L. 1986. *Life-span development*. London: Methuen.
- Suikkanen, H. 1998. Minustako aikuinen? Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ajatuksia aikuisuudesta ja aikuisten maailmasta. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Pro gradu –tutkielma. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.docuweb.jyu.fi>>. 20.11.2001.
- Summers, M. & Baker, C. 1994. Conceptions of childhood transitions: A preliminary study. *Sociological Studies of Children* 6, 107-123.
- Suoranta, J. & Eskola, J. 1992. Kvalitatiivisten aineistojen analyysitapoja luokittelemassa – eli noin 8 tapaa aineiston erittelyyn. *Kasvatus* 23 (3), 276-280.
- Tervo, J. 1993. Hapuilua ja hallintaa. Syrjäseudun nuorten käsitykset koulunkäynnistä sekä odotukset ammatista ja työelämään sijoittumisesta lähisosialisaation kehyksessä. Tampereen yliopisto. *Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 387*.
- Tolkki-Nikkonen, M. 1990. Parisuhde, perhesuhde, olosuhde: mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen? Helsinki: Gaudeamus.
- Topo, P. 1988. Tyttöjen elämäntavat ja tulevaisuudenkuvat. Kansalaiskasvatuksen keskus. *Tutkimuksia* 2/88. Helsinki.
- Turner, J.S. & Helms, D. B. 1986. *Contemporary adulthood*. 3. painos. New York: Holt, Rinehart and Winston.

- Vähäpassi, A. 1987. Theoretical and comparative approaches to the domain of school writing. Teoksessa R.E. Degenhart (toim.) Assessment of student writing in an international context. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 9, 3-24.
- Wilska, T-A. 2001. Nuorten toimeentulo ja kulutus. Teoksessa T. Kuure (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot –vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 52-59.
- Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

LIITE 1: Tutkielmassa käytetty ainekirjoitustehtävä

AINEKIRJOITUS 9. LUOKKALAISILLE

Kirjoita vapaamuotoinen aine otsikolla:

Matkalla aikuiseksi - ajatuksiani aikuisuudesta ja aikuisten elämästä

Voit käyttää apunasi esimerkiksi seuraavia kysymyksiä tai lähteä vapaasti liikkeelle otsikosta.

1. **Mikä ihmisestä tekee aikuisen?** Milloin ihminen on mielestäsi aikuinen? Mikä vaikuttaa aikuistumiseen? Oletko itse mielestäsi jo aikuinen? Missä asioissa olet, missä et?
2. **Miltä aikuisten elämä mielestäsi näyttää?** Mitä siihen kuuluu? Mitä hyvää siinä on, mistä taas et pidä? Millaisia asioita kuuluu ainoastaan aikuisuuteen? Millainen aikuinen haluat itse olla? Miten ehkä muutut, kun sinusta tulee aikuinen? Millaista olisi ihanteellinen aikuisen elämä?
3. **Minkälaiseksi kuvittelet oman elämäsi aikuisena?** Mitä siihen kuuluu? Mikä tulevassa aikuisuudessasi houkuttaa, mikä ehkä pelottaa?

Kiitokset avustasi ja vaivannäöstäsi!

LIITE 2: Nuorille annettu ainekirjoituksen ohjepaperi

AINEKIRJOITUS 9. LUOKKALAISILLE

Hei! Nimeni on Maija Helkiö ja teen pro gradu –työtäni Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitokselle. Työssäni tutkin nuorten käsityksiä aikuisuudesta ja aikuisten elämästä ja haluaisinkin tietää teidän ajatuksianne aiheesta kirjoittamienne aineiden avulla.

Kirjoita siis vapaamuotoinen aine annettujen ohjeiden mukaan. Varsinaisessa tutkimuksessani nimeäsi ei tule minnekään näkyviin ja aineistoa käsitellään luottamuksellisesti! Voit siis kirjoittaa aivan vapaasti ajatuksistasi.

Kiitos avustasi!